

لیکۆلینه وهی میژووی

که مینه کان و رۆلیان له ئاژاوه و

کهوتنی دهوڵهته

ئیسلامییه کاند

WWW.IQRA.AHLAMONTADA.COM

مفتدی إقرأ الثقافی

(لکتب) کوردی - عربی - فارسی)

www.iqra.ahlamontada.com

کاروان رهشید محی الدین

که مینه کان و پوئیان له ئاژاوه و
که وتنی دهوله ته ئیسلامیه کاندای

کاروان رهشید محی الدین

چاپی به که م

۲۰۱۴

ناوی کتیب: کمیته کان و پوٲلیان له نازاوه و کهورتی دهولته
ئیسلامیه کاندای

نوسینی: کاروان ره شهید محی الدین

بابهت: لیکولینه وهی میژوویی

تایپ: پریاز مه حمود کاکه

نۆره و سالی چاپ: به کهم، ۲۰۱۴

له بلاوکراوه کانی کتیبخانهی بیخود

له بهرینوه به رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان ژماره (۲۲۰۴) سالی

۲۰۱۳ ی پیندراوه

پیشه کی

میژوی ئیسلامیمان چنندین پرودای دلته زین و ناخۆشی به خۆیه وه دیوه که له لایهن ناحهزان و دژانی ئیسلامه وه نه خشی بۆ کیشراوه، هه ندیک له و پروداوانه زیانی زۆر گه وریان به ئیسلام و بانگه وازه کهیی و موسلمانان گه یاندوه، نه وه تا قورپه یش بریاری کوشتنی پیغه مبهری ئیسلام ﷺ ده رده کات، نه وه یاسرو سومه یهن به دهستی نه بو جه هله کان شه هید ده بن، نه وه جوله که کانن له ژیره وه ده بنه هاویه یانی قورپه یش دژی یه که مین ده ولته تی ئیسلامی له شاری مه دینه دا.

نه وه ش هۆزه عه ره به کانن له ژیر ناوی په رده ی بانگه وازدا بۆ هۆزو خیتله کانیان ده یان سه حابه ی قورنان خوین و بانگخواز شه هید ده کهن، دلئ پیغه مبهرو ﷺ موسلمانان پر له ئیش و ژان ده کهن..

له سه ده کانی ناوه پراستیشدا نه وه خاچ په رستانن به شانازییه وه ده نوسن بۆ نه وروپا که هه تا سه ر نه ژنوی نه سپه کافان له خوینی موسلماناندا سوره، له دوا ی یه ک سه ده وهک: دکتۆرعه بدوللا نه فیسی ده نویت: ده یان قه شهی

ئەوروپی پرویان کردە ناوچه کانی ژیر دەسه لاتی ته تهره کان و پینگای رۆژه لاتی ئیسلامیان پی پيشاندان و ئەوانیش تەرو وشکیان سوتاندو خەلیفە ی موسلمانان و دەیان سەر کردە ی تریان بە وە حشیانه ترین شیوه شهید کردن.

ئیتەر ئەو مەپرسە گا وره کانی رۆژه لاتی ژیر دەسه لاتی دهوله تی ئیسلام لەبری سوپاسی خوای گەر و موسلمانان هاتن دەیان حیزبی عەلمانی و بیدینیان دروست کرد، رۆژیک بە ناوی عەرە بایه تی و رۆژیک بە ناوی سۆشیالیستی و رۆژیک تریش بە ناوی دیموکراتیه وه لە سەر سنگی جیهانی ئیسلامیان چاندن و بە ربوونه گیانی موسلمانان و دەیان و هەزاران کهسیان لی شهید کردن.

لیرە دا پرسیاریک دیتە پيشه وه: ئایا رۆژیک بیت و موسلمانان بالادەست بن و بیر له تۆله سەندنه وه بکە نه وه، وەیان رینگاو رینازیک تر دە گرنه بەرو له بری تۆله (فانتم تلقاء) و له بری دادگا کانی تەفتیشی خاچ پەرستان چهپکه گوئی ناشتی و پیکه وه ژیان پيشکەش بە کۆمه لگا ده کەن.

ئیمە ی موسلمان پەر و رده ی ئەو قوتابخانه یهین که پیغه مبه ر ﷺ مامۆستای بووه، ئەو هەتا پیغه مبه ر ﷺ له دوای ده سال له ئاواره یی و شهید کردنی دەیان هاو هلی بە ریزی بە دهستی قورەیشیه کان پیی فەر موون: پرۆن و ئیوه نازادن، ئەو هەتا سە لاهه دینی با پیرمان هەمان کردار دووباره ده کاته وه و سەر کرده و دەیان سەربازی خاچ پەرستی بە دیلی ده کەونه ژیر

دهستی و، پاش چاودێری کردنیان و چارهسەر کردنی بریندارهکانیان ئازادیان دهکات.

ئهم لیكۆلینهوهی ژێر دهستی ئێوهی بهرپزیش که ههول و ماندوو بوونی مامۆستای بهرپز "کاروان رهشید" ه نمونهیهکی کهمی ئهو پیلانانهیه که له لایهن ناحهزانی ئیسلامهوه له ژێر دهست و بهجی بهجی کردنی ئهو کهمه ناینیانه ناراستهیه جهستهیه ئیسلامیمان کراوه، بهلام ئیمهیه موسلمان تهنها وتهمان لهکاتی سههرکهوتندا بریتیه له (انتم تلقاء) و ئهوهی له فهرههنگماندا ههیه ئهمهیهو، ئهوهی نیه گیانی تۆله سهندنهوهیه، بۆیه دهبیته ئهوانیش پزیزی ئهم سۆز نواندنهیه ئیسلام و موسلمانان بگرن .

لهکۆتاییدا زۆر سوپاسی بهرپزیزی دهکهم که شهرفی ئهوهی پێبهخشیم ئهم چند وتهیه بنوسم، خوای گهوره تهمهنی درێژی پی بهخشیت و بیری روناکتر بکات و زانیاری زیاتری پی بهخشیت بۆ خزمهت به ئیسلام و موسلمانان .

لهگهڵ رێژدا

ناصر مجید احمد

دەر وازە

دەر کەوتنی کیشەیی کە مینه کان، دەر ئەنجامی ئەو شەپۆلە داگیرکاریانەیە کە ولاتانی ئیسلامی لە سەر دەستی خاچ پەرەستان لە ماوەی پابردودا ڕووبە ڕووی بونەوه، بێگومان بەرھەمی ئەم داگیرکاریانەش لاوازبوونی خیلافەت بوو، لێرەوه چەندین دەولەتی قەومی پاش سەربەخۆبونیان و جیابونەویان لە خیلافەت هاتنە ئاراوه.

سەر ئەنجام راستییە تالە کە مان بینی کە پەمانی یە کجارە کی خیلافەتی ئیسلامی بوو، لێرە بەدوا ئیدی ئەو پەییوەندییە ناینییە بەھێزە پسا کە لە پابردودا ھەموو موستامانانی بەیە کەو ھە گری دابوو، وە ک یە ک جەستە ھەلسو کەوتیان دە کرد، بە دلتیاییەو ھە گەر دەولەتیک لە سەر بنەمای ئیسلامی راستە قینە بنیات نرابیت ھیچ کات کیشەیی کی بە ناوی کیشەیی کە مینه کانەو نابیست؟ چونکە ئیسلام لە سەر کار بە دەستانی دەولەتی ئیسلامی فەرز دە کات لە گەڵ ئە ھلی زعمەدا بە باشی ھەلسو کەوت بکەن.

ئەو ھە ئیمامی عومەر ھو ڕۆژێکیان لە سەردەمی خیلافەتی خۆیدا بوو ناگادار بوون لە چۆنیەتی گوزە رانی خەلکی مەدینە دە چیتە ناو بازار، لە نا کاو چاوی بە جۆلە کە یە ک دە کە ویت کە خەریکی سوال کردنە؟! دیمەنە کە ھێندە

کاریگەر ده‌بیته ده‌ستبه‌جی ئیمام عومەر ده‌هینیته گریان، گریانیکی زۆر به‌کول! ئیمامی عومەر پروویکرده جوله‌که‌که‌و فەرمووی: پاش ئه‌وه‌ی وزه‌ی گه‌نجیت و ده‌ست ره‌نگینیت له‌خزمه‌تی خه‌لکی ئه‌م وولاته‌و ئاوه‌دان کردنه‌وه‌یدا سهرف کرد، ئیستاش له‌موحتاجیدا سوال ده‌که‌یت؟! ئیدی ده‌ستی جوله‌که‌که‌ ده‌گریته و له‌گه‌ن خویدا ده‌یهینیته‌ ماله‌وه‌و خزمه‌تیکی باشی ده‌کات، دواتر خه‌زانه‌ی به‌یتولمال بانگ ده‌کات، داوای لی ده‌کات موچه‌ی بو‌ به‌ریته‌وه‌، موچه‌یه‌ک بتوانیت ژبانی خو‌یی و خانه‌واده‌ی دابین بکات، له‌ویوه‌ فەرمان بو‌ هه‌موو ویلایه‌ته‌کانی وولاتی ئیسلام ده‌نیریت و داوا ده‌کات پتویسته‌ موچه‌ بو‌ هه‌موو جوله‌که‌و مه‌سیحیه‌ هه‌ژارو به‌سال‌چوه‌کانی ناو ده‌وله‌تی ئیسلامی به‌ردریته‌وه‌، ده‌بیته‌ پاره‌که‌ ئه‌وه‌نده‌ بیته‌ به‌شی ژبانی خویان و خانه‌واده‌یان بکات!؟

یه‌ک له‌ پیاو چاکان ده‌گیریته‌وه‌و ده‌فهرموویت: روژیک به‌ناو بازاردا تیپه‌پبووم، له‌ناکاو چاوم به‌ پولیسیک که‌وت پیاویکی ئه‌هلی زیمه‌ی به‌گیره‌ینابوو و ده‌یویست به‌زۆر به‌ره‌و شوینیکی ببات و ئه‌میش له‌گه‌لیدا نه‌ده‌چوو، منیش لییان نزیک که‌وتمه‌وه‌و له‌و باره‌وه‌ پرسیارم لیکردو ئه‌ویش گوتی: ده‌یه‌ویت به‌زۆر ببات بو‌ مائی فلائه‌ که‌سی به‌پرس و به‌بی به‌رامبه‌ر کارم پی‌ بکه‌ن و منیش نامه‌ویت برۆم له‌گه‌لیدا... منیش هه‌ر ئه‌وه‌نده‌ له‌ناو بازار به‌ده‌نگی به‌رز گوتم: خه‌لکینه‌ فریاکه‌ون ئه‌مه‌ ده‌یه‌ویت زیمه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست ﴿﴾ بشکینیت و سوکایه‌تی به‌م جوله‌که‌یه

دهکات، ده‌ستبه‌جی خەڵکەکه په‌لاماری پولیسه‌که‌یانداو هەر ئه‌وه‌نده‌ی پی کرا به‌ شپ‌زه‌یی خۆی ده‌رباز بکات.

به‌ئێ ئه‌مه‌یه‌ هه‌لوێستی ئیسلام سه‌باره‌ت به‌ ئه‌هلی زیمه‌، بی‌گومان به‌کارهێنانی وشه‌ی (که‌مینە) ، سوکایه‌تییه‌کی ئاشکرایه‌ به‌ ئه‌هلی زیمه‌؟ چونکه‌ له‌ ئیسلامدا به‌هیچ شیوه‌یه‌ک که‌م و زۆری و په‌نگ و شیوه‌. پی‌وه‌ر نین؟ به‌لکو پی‌وه‌ر، پاده‌ی له‌خوا ترسانی مرو‌قه‌کانه‌، له‌به‌رئ‌وه‌ به‌وردبونه‌وه‌مان له‌ می‌ژووی ئیسلامی ده‌بینین، تا ئه‌و ساته‌ی خیلافه‌ت بونی به‌هیزی هه‌بوه‌ له‌ هه‌موو ناوچه‌کاندا، به‌جوانترین شیوه‌ مافی ئه‌هل زیمه‌ دا‌بین کراوه‌؟ چونکه‌ یه‌ک له‌و شته‌ نه‌فامیانه‌ی ئیسلام له‌ناو گه‌لاندا هه‌لی گرت شانازی کردنه‌ به‌زمان و هو‌زو گه‌ل و..هتد.

وه‌ک خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمویت: يَتَأْتِيهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِّنْ ذَكَرٍ وَأُنثَىٰ
وَجَعَلْنَاهُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَنُكُمْ^١ إِنَّ اللَّهَ

^١ - له‌جیاتی وشه‌ی (که‌مینە) چه‌زه‌که‌م وشه‌ی (زیمه‌) به‌کاربه‌یتیم، به‌لام گومانم وه‌هایه‌ هه‌موو که‌س لێی تی نه‌گات؟ چونکه‌ له‌ ئیستادا زیاتر وشه‌ی (که‌مینە) به‌کارده‌یت، بی‌گومان ئه‌ویش ده‌ستی داگیرکه‌رانی ئومه‌تی ئیسلامی له‌پشته‌وه‌یه‌و به‌کارهێنانی ئه‌م وشه‌یان له‌جیاتی وشه‌ی (زیمه‌) کردوه‌ به‌ ئه‌مری واقع، ئه‌مه‌ش ده‌گه‌رێته‌وه‌ بو‌ ئه‌و هێزه‌ سیاسی و ئابوری و کو‌مه‌لایه‌تی و دارایی و پاگه‌یانده‌ی که‌ دو‌ژمنان بو‌ به‌ده‌ست هێنانی ئاما‌نجه‌کانیان خسته‌یانه‌ ته‌ گه‌پ.

عَلِيمٌ حَبِيرٌ^۲.

هه‌روه‌ك پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له‌م باره‌وه ده‌فه‌رموویت: ((یا أیها الناس ألا ان ربکم واحد، وان أباکم واحد، ألا لا فضل لعربی علی أعجمی، ولا لأعجمی علی عربی، ولا الأحمر علی الأسود، ولا أسود علی أحمرا الا بالتقوی، هل بلغت؟ قالوا بلغ رسول الله...))^۳.

ئه‌وه سه‌لمانی فارسیه‌و پێغه‌مبه‌ر(ﷺ) ده‌باره‌ی ده‌فه‌رموویت: سه‌لمان له‌ ئال و به‌یتی منه!

بیلالی حه‌به‌شیش گه‌وره‌ترین پۆستی ئه‌و کاته‌ی ئیسلامی وه‌رگرت که بریتی بوو له بانگدان، ئه‌وه ته‌قوا بوو وه‌های کرد پێغه‌مبه‌ری خو‌شه‌ویست (ﷺ)، بیلال بو‌ ئه‌و کاره‌ پیرۆزه‌ هه‌لبژێریت؟!.

جاریکیان بیلالی حه‌به‌شی به‌ هه‌له‌ پێ ده‌نیّت به‌ جه‌به‌له‌ی کورپی ئه‌یه‌م دا که له‌ ته‌نیشتی که‌عه‌دا دانیشتبوو، ناوبراو یه‌کیک بوو له‌ سه‌روک هۆزه‌ به‌ناوبانگه‌کانی قوره‌یش و له‌و کاته‌دا موسلمان بوو بوو، جه‌به‌له‌ هه‌له‌ده‌ستیه‌وه‌و زلله‌یه‌ک ده‌دا له‌ بیلال، پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) دادوه‌ری کردن و فه‌رموی: بیلال هه‌سته‌و زلله‌که‌ی لیّ بده‌روه‌ه؟!.

جه‌به‌له‌ به‌ پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) وت: من گه‌وره‌ی به‌نی ئه‌یه‌م، چۆن رینگه‌ ده‌ده‌ی به‌نده‌ کړداویکی وه‌ك بیلال زلله‌که‌م لیّ بداته‌وه‌؟! خو

^۲ - الحجرات: ۱۳

^۳ - أخرجه احمد، مسند الانصار: (۲۲۴۹۱).

منیش هاوشپوهی نه‌و موسلمانم؟

پێغه‌مبەر (ﷺ) فرموی: داد‌گه‌ری ئیسلام وه‌های داناوه زله‌که‌ت لی بداته‌وه! بیلال زله‌که‌ی لیدایه‌وه، جبه‌له‌ی کوری نه‌یه‌میش راسته‌وخۆ مه‌جلیسه‌که‌ی به‌جی هیشت و له‌ تاین هه‌لگه‌رایه‌وه، پێغه‌مبهری خوایش (ﷺ) تاهیتی هه‌لنه‌کیشاو بلی بریا زله‌که‌ت لی نه‌دابایه‌ته‌وه و با نه‌و سه‌روک هۆزه‌مان له‌ کیس نه‌چوبایه...!؟

بێگومان نامانج له‌ هاتنی ئیسلام له‌ گۆزنانی نه‌م جیاوازیانه‌یه‌و به‌هیچ شپوهیه‌ک نه‌م تاینه‌ ناچیتته ژێرباری به‌رژه‌وه‌ندی که‌سیکی دیاری کراوه‌وه. به‌ ئاوێدانه‌وه‌مان له‌ میژووی ئیسلامی، بۆمان ده‌رده‌که‌ویت هیچ کات زۆزینه‌و که‌مینه‌ نه‌کراوه به‌ پێوه‌ر، نه‌وه نه‌و دیموکراسیه‌ته‌ درۆزنی پوژناوایه‌ به‌یاسایه‌کی ده‌سه‌تکردی مرۆڤه‌کان، دیکتاتۆریه‌تی زۆزینه‌ده‌سه‌پینیت و که‌مینه‌کان ده‌کاته ژێر ده‌سته‌و، بیانو ده‌داته عه‌لمانیه‌ دارده‌سته‌کانی خویان تا بکه‌ونه وێزه‌ی خه‌لک و قه‌سابخانه‌ بنینه‌وه.

نه‌وه‌ش داد‌گه‌ری په‌یامه‌که‌ی په‌روه‌رد‌گاره سه‌لاحه‌دینیکی نه‌یوبی کورد‌زوبان ده‌کاته سه‌روکی ده‌وله‌تیکی ئیسلامی و پێش‌ه‌وايه‌تی جه‌نگی دژه‌ خاچ په‌ره‌ستان ده‌کات و له‌قورپان ده‌نیت.

نه‌وه‌ش تیمامی نین ته‌یمیه‌و نین خه‌له‌کان و نین سه‌لاحی شاره‌زوری .. که له‌ نه‌ته‌وه شیرین و ئیسلام دۆسته‌که‌ی کورد بون و هه‌مان کات ده‌ستی بالایان هه‌بوو له‌ به‌ئاگه‌یتانه‌وه‌و ئاراسته‌ کردنی ئوممه‌تی

ئیسلامیدا .

ئوهه تاریقی کوری زیادی رزگار کهری ئهندهلوسه، که ناوبراو له بهر بهره کان بوو .

ئوه ههریه که له ئیمام ترمزی و نه سائی و نه بوداودو.. خو ئه مانه هیچیان عه رب نه بوون، به لام له زانستی فرموده ناسیدا گه یشتنه لوتکه .
ئهمانه و هه زاره ها نمونه ی تری ناو ئه م ئیسلامه پیمان ده لئین: له م ئاینه دا که مینه و زورینه نیه ؟ ته نه ها پیوه ر بو پیزی مروقه کان ئاستی له خواترسانیانه، ته نانه ت ئیسلام ریگه ی نه داوه به شوین که وتوانی ئاینه کانی دانیشتووی ژیر ده سه لاتی ده ولته ی ئیسلامی بوتریت که مینه ؟

چونکه ئوه جوړیکه له سوکایه تی کردن ، ئامانج له هاتنی ئیسلام گه رانه وه ی ریژو شکویه بو مروقه کان و، ئیسلام هیچ کات جیاوازی نه کردوه له نیوان موسلمانیک و بی باوه ریکدا؟ په روه ردگار له سه رووی جهوت ئاسمانه وه ده فرموویت: ریژم له هه مو مروقه کان گرتوه به جیاوازی بیر کردنه و یانه وه .

به رده وام ئیسلام ریژی له شوینکه وتوه ئاینه کانی تری نیشته جیی ناو ده ولته ی ئیسلامی گرتوه، به شیک له و ریژگرتنه ش بریتیه له ناوانیان به نه هلی زیمه ؟ چونکه وشه ی که مینه واتای په راویژ خراو و بی بایه خ ده گه یه نیّت .

قسه کردن له باره ی کیشه ی که مینه کانه وه میژویه کی هینده کون نیه ،

بەلکو بەکارهێنانی بۆ کەمتر لە دوو سەدە پێش ئیستا دەگەریتەوه، ئیدی بە تێپەربوونی کات و وشە (کەمینه‌کان) وەك دەستەواژەیه‌کی تایبەت بە ئەهلی زیمەدی لێ هات، هەر وەك داهێنانی ئەم دەستەواژەیه‌و پەرەپێدانی و لکاندنی بە گەل و زمانە بچوکه‌کانی ناو جیهانی ئیسلامیەوه، لە سەرەتادا بەمەرامی دوژمنانی ئیسلام بووه، لەلایەك بۆ ئاژاوه نانهوه لەناو دەولەتی ئیسلامیداو، لەلاکە‌ی تره‌وه بۆ رێگە خۆش کردنی هاتنی خۆیان بۆ ناوه‌وی دەولەتی ئیسلامی بەناوی وەرگرته‌وه‌ی مافی کەمینه‌کانه‌وه.

و لەم سەردەمه‌ی ئیستاشماندا دەولەتانی داگیرکەری وەك ئەمەریکا و ولاتانی پوژناوا، ئاره‌زوی ئەوه دەکەن دووبارە مافی کەمینه‌کان بکەن بە کاردی فشار لەسەر ولاتانی ئیسلامی و بەبیانوی پارێزگاری کردن لە مافی کەمینه‌کان و بۆ دروستکردنی فشار لەسەر دەولەتە ئیسلامیەکان و سەپاندنی مەرجی خۆیان بەسەر ئەو ولاتە‌ی کە خۆیان مەبەستیانه، بەئامانجی دەست وەردان لە کاروباری ناو‌خۆیی و بۆ بەدی هێنانی بەرژه‌وه‌ندییه‌ بالاکانی خۆیان.

کاروان رەشید محی الدین

شەوی ۲۰۱۴/۱/۱۱

که مینه کان له کهله پوری ئیسلامیدا

به گهرا نهوه مان بو میژوو و فرههنگی ئیسلامی وشهیه کمان بهناوی "الأقليات" دهست ناکه ویت، نهمهش یه کیك بسو لهو گرفتانهی لهکاتی نویسی نی ئه لیکولینه وه یه دا دوچاری هاتم، نهمهش ناکاته ئه وهی که له ناو دهولته تی ئیسلامیدا، شوین کهوتوانی ناینی مه سیحی و جوله کهوو.. نه ژیاون، نه خیر بابه ته که بهو شیوازه نیه، به لکو مه به ستمان ئه وهیه جووری وشه که شتیکی نوییه و دوژمنان بو مه رامی تاییه تی خویمان ناوه که یان له نه هلی زیمه وه کردوه به که مینه کان.

کهواته نه گهر بانه ویت له میژووی ئیسلامیدا ناگاداری بارودوخ و ژیا نی که مینه ناینیه کانی ناو دهولته ته ئیسلامیه کان بین، پتویسته بهناوی "نه هلی زیمه، نه هلی جزیه" وه، به شوین میژوویاندا بگهرین؟ چونکه پیتشر نامازهیه کمان پیکرد، به کارهینانی ئه وشهیه "الأقليات" ده گهریته وه بو سه رده می داگیرکاری خاچ په رهستان بو ولاتانی ئیسلامی و، به تاییه ت له پاش پمانی خیلافه تی عوسمانیه وه زور په ره یان پیتداوه؟ به دلنیا ییه وه نه بونی ئه م وشه یه ش له فرههنگی ئیسلامیدا ئه وه

ناگه‌یه‌نیت که ئیسلام مافی ئەم که‌مه‌ ئاینیانه‌ی دابین نه‌کردوو، وه‌ک هه‌ندیک بۆ ناگا ده‌لێن...نا!! راسته‌قینه به پێچه‌وانه‌وه‌یه، به‌دریژایی میژووی ئیسلامی، موسلمانان چۆن بو هه‌موو کێشه‌و باب‌ه‌تیک سهرچاوه‌که‌یان شه‌رعی خوای گه‌وره بووه، به‌هه‌مان شیوه‌ش بو هه‌لسوکه‌وت کردنیان له‌گه‌ڵ که‌مینه‌ ئاینه‌کاندا، هه‌ر سهرچاوه‌که‌یان شه‌رعی خوای په‌روه‌ردگار بووه.

به‌رده‌وام ئاینی ئیسلام داوای له ده‌ولت و تاکی موسلمانان کردوو به باشترین شیواز له‌گه‌ڵ که‌مینه‌کاندا هه‌لسوکه‌وت بکه‌ن، به‌رده‌وام ده‌ولته‌ ئیسلامیه‌کان په‌چاوی نه‌وه‌یان کردوو به‌باشی هه‌لسوکه‌وت کردن له‌گه‌ڵ که‌مینه‌ ئاینه‌کاندا، جێبه‌جێ کردنی فه‌رمانی خواو پێغه‌مبه‌ره‌که‌یه‌تی ﷺ، به‌رده‌وام له هه‌ولتی نه‌وه‌دابوون ژیانیکێ هێمنانه بو که‌مینه‌کان دابین بکه‌ن و هه‌موو هه‌ولتیکیان بو نه‌وه بووه که‌مینه‌کان له هێمنایه‌تیدا بژین.

به‌گه‌رانه‌وه‌مان بو میژووی ئیسلامی به‌ناشکرا نه‌و راستیه‌مان بو ده‌رده‌که‌وێت ته‌هلی زیمه‌ پێژیکێ زۆریان لیگیراوه‌و له‌پرووی سودمه‌ند بونیان له دامه‌زراوه‌کانی ده‌ولت هاوشیوه‌ی موسلمانان مافی ته‌واویان هه‌بووه‌و، ده‌ولته‌تی ئیسلامی پێگای نه‌داوه هیه‌چ که‌سیک سوکایه‌تی به‌که‌مینه‌کان بکات و له‌و باره‌وه موسلمانێ سه‌رپێچیکار به‌توندی له‌لایه‌ن ده‌ولته‌تی ئیسلامیه‌وه سزا دراوه؟ چونکه ته‌هلی زیمه له ئیسلام دا پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) خاوه‌نیانه‌و نه‌و له‌په‌یمان و به‌لێنه‌کانیان

ده‌پرستیته‌وه، وهك ئیبن عومەر ده‌فرموویت: كان آخر ما تكلم به النبي انه قال: ((احفظوني في ذمتي)).

هه‌روهك خوای گه‌وره ئاینی یه‌کتاپه‌ره‌ستی و خوا به‌یه‌کناسینی بو
 گه‌وهی نینس و جیننی نارده‌وه، داوای له‌ مروّقه‌کان کردوه به‌ ناره‌زووی
 خویمان شوینی ئەم ئاینه‌ بکه‌ون و، هیچ کات په‌روه‌ردگار ریگه‌ نادات به‌زۆر
 خه‌لکی به‌یترینه‌ ناو ئاینی خواوه، وهك ده‌فرموویت: وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ
 رَبِّكُمْ^ط فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ^ع إِنَّا أَعْتَدْنَا
 لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهَا^ط بِهَمَّ سُرَادِقُهَا^ع وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا^ط يُغَاثُوا^ع بِمَاءٍ
 كَالْمُهْلِ يَشْوِي^ط الْوُجُوهَ^ع بِئْسَ^ط الشَّرَابُ^ع وَسَاءَتْ^ط مُرْتَفَقًا^ع.

له ئاینی پیروزی ئیسلامدا به‌هیچ شیوه‌یه‌ک ریگه‌ نادریت به‌ زۆر
 بیباوه‌ریک ناچار بکریت تا بیته‌ ناو ئاینی خواوه، که‌واته‌ نازادی له‌ ناین و
 ناین‌داریدا نه‌و مافه‌ سه‌ره‌تاییه‌یه‌ که‌ خوای گه‌وره به‌ مروّقه‌کانی به‌خشیوه‌.

به‌لام به‌داخه‌وه له‌م سه‌رده‌می پیشکه‌وتن وشارستانیه‌ته‌دا زه‌یژه‌کان
 به‌ناوی مافی مروّ و پارێزگاری کردن له‌ مافی که‌مینه‌کان دینه‌ ناو ولاتانی
 ئیسلامیه‌وه‌ داگیریان ده‌که‌ن و سه‌ره‌سته‌ی و نازادی گه‌لانی موسلمان

^۱ - الکهف: ۲۹.

زهوت ده کهن و دوباره به ناوی پارێزگاری له که مینه کان له رۆژی
داردهسته کانیانه وه له ولاتی ئیسلامیدا دینه ناو موسلمانانه وه، به نازادی
و به ناوی هاوکاری و کاری مروژ دوستی و... به ناشکرا په یامی خاچ
پهرهستان و به گاورکردن له قوتابخانه و شوینه تایبه تی و گشتیه کاندای به سه ر
رۆله ی موسلماناندا دابهش ده کهن، به داخه وه زۆر جار موسلمانی ساویلکه
به خوشحالییه وه دیارییه که یان لی وهرده گریت و له وه بی ناگایه نه وه بو
هه لگه پراندنه وه ی موسلمانان و تیکدانی ولات و کومه لگا و خیزان و کلتوره
ئیسلامیه که مانه ، خاچ په رهستان به م بیانوانه وه دینه ولاتی موسلمانانه وه
به مه بهستی هه لگه پراندنه وه ی رۆله کاغان له ئاینی پیروزی ئیسلام،
توندوتیژی و فه سادو به دره وشتی له ولاتی موسلماناندا په ره پی ده دن.

جوړه کانی کهینه

کاتیك خوی گهوره له شاری مه که که دا پیغه مبهری خوشه ویستی (ﷺ) ناروو دهستی کرد به بانگ کردنی خه لکی به ره و ئیسلام، دواتر به توندترین شیوه هاوبهش پهیدا که رهان به پرووی خوویی و بانگه وازه کهیدا وه ستانه وه، به مبهستی له ناوردنی ئاینه نوییه که و شوین که وتوه کانی، به ناشیرین ترین شیوه که وتنه ئازاردانی پیغه مبهرو (ﷺ) هاوه له به پرتزه کانی، به لام پیغه مبهرو (ﷺ) هاوه لان ئارامگرییان هه لبرژارد تا ئه و کاته ی به ره و مه دینه کوچیان کرد.

ئه وه بوو پاش دامه زرانندی ده ولته تی ئیسلامی و دهست پی کردنی فتوحاتی ئیسلامی، ناوچه کانی ژیر دهستی موسلمانان فراوان بونی زوریان به خوئیانه وه بینی، سوپای ئیسلامی پرووی له ههر ولات و ناوچه یه ک کردبیت، هیچ کات زوری له دانیشته وانه که ی نه کرده و تا بینه ناو ئاینی خواوه؟

چونکه له ئیسلامدا زۆرکردن له ناین و ناینداریدا نیه، وهك پهروهردگار دهفرموویت: ﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِرْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ (٢٥٦).

موسلمانان بهردهوام بهپشت بهستن به قورئان و فهرموده و بهلگه شهعیه کان، کاریان لهسهر موسلمان بوونی خه لکی کردوه و هیچ کات ئیسلام زۆری به کار نههیناوه ته نانهت بو موسلمان بونی تاکه که سییکیش؟ هه له بهرته وه شه به درێژایی حوکمی ئیسلامی بیباوه پان بهردهوام له چوارچێوهی دهولتهی ئیسلامیدا ژیا نیان برده ته سههه، به بی ته وهی دو چاری هیچ ستهم لیکردنیك بین و هه مان کات ئازادی ته او یان هه بوه له چۆنیتهی نه غامدانی دروشمه ئاینیه کانی خویاندا.

به کورتی به پیتی زا راه شهعیه کان که مینه کان به و که سانه ده لێن که له "دار الاسلام" دا ده ژین، مه به ست له "دار الاسلام" به و ناوچه یه ده وتری له ژیر کۆنترۆلی موسلماناندا به و به پیتی ئاینی ئیسلام حوکمی ده که ن و

تهنانهت نه گهر موسلمانان ژماره یان زۆر که میش بیئت.

هه رچی "دار الکفر" یشه به پیچه وانه وه، بهو ناوچه یه دهوتری که له لایهن دوژمنانی ئیسلام و بی باوه پانه وه ده بریت به پیره وه حوکمی ئیسلامی تیادا جیبه جی ناکریت، نه گهر ژماره ی موسلمانانیش زۆرینه بن له وه ها حاله تیکدا، ناوچه که هه ر به "دار الکفر" داده نریت.

به کورتی: مه به ست له که مینه کان: بهو کۆمه له که سانه دهوتریت که له ناو دهولته تی ئیسلامی داده ژین و خاوه ن ئاینیکی جگه له ئیسلامن له ئاینی "جوله که، مه سیحی.. هتد" و هه مان کات هیه چ تواناو دهسته لاتیکیان نیه له چوتیه تی ئاراسته کردنی دهولته ته که دا، ههروهک که مینه کان و نه هلی زیمه له پرووی جیاوازی ئاینه کانیانه وه دوو جوژن، به شیکیان خاوه نی ئاینی ئاسمانین و نهوانی دیش خاوه نی ئاینی مرۆڤ کردو دهستکردن.

له ئیسلامدا هه ردوو جوژه که به پینی رینماییه کانی نه هلی کیتاب مامه له یان له گه لدا ده کریت، له پرووی مولهت پیدانیان بو مانه وه یان له سنوری دهولته تی ئیسلامیدا، وه که مینه کان له پرووی کاتی مانه وه وه

چونیهتی مانهوهیان له چوارچیوهی دهولهتی موسلماناندا دهکرین به دوو جوژی سهرهکییهوه:

یه کهم: نههلی (زیمه) بهو کهمینانه دهوتریت که بهشیوهکی ههتا ههتایی لهناو سنوری دهولهتی ئیسلامیدا نیشتهجین.

نههلی زیمه: نهو بی باوهپانه دهگریتهوه که حز ده کهن لهژیر سایهی دهولهتی ئیسلامیدا بژین بهلام موسلمان بوون رهت ده کهنهوهو، ئارهزوو ده کهن که له (دارالاسلام) دا ژیان بهنه سهرو داوا ده کهن دهولهتی ئیسلامی سهرومال و کهرامهتیاں پیاریژیت، ئیدی چونیه کهو فهرق ناکات، نایا نهو بیباوهپانه هی نهو ولاته بن که لهلایهن ئیسلامهوه فتح کرابیت، یاخود له ولاتیکی تری بی باوهپانهوه هاتین و حز به مانهوهی ههتا ههتایی بکهن له چوارچیوهی دهولهتی (دارالاسلام) دا.

نابیت نهولهیاد بکهین مانهوهی نهو جوژه کهسانه له ولاتی موسلماناندا لهرتی پهیماننامهیه کهوه دهبیت، که له نیوانی نهوان و دهولهتی موسلماناندا ئیمزا ده کریت و تیایدا ئهرك و مافی ههردوولا دیاری ده کریت و لهسهه ههردولاش پیویست ده کری پاریزههه بهندهکانی ناو پهیماننامه که بن،

بهمهش دهوتریت: پدیاننامهی نههلی زیممه، تهگهر بیانهویت نهوا دهولته دهوتانیت له گهل شوینکهوتوانی ناینی جولهکهو مهسیحیدا نهم پدیاننامهیه ئیمزا بکات و سهبارهت به هاوبهش پهیداکهران و بت پههستان و مهجوسهکان و..هتد، راجیایی له نیو زانایاندا ههیه، نایا دهوتانیت وه که نههلی زیممه ههلسوکهوتیان له گهل بکریت، یاخود جگه له موسلمان بوون رینگهی تریان له بهردهمدا نیه.

دوهوم: نههلی (مستامنون): بهو کهمینانه دهوتریت به شیوهیهکی کاتی له ولاتی ئیسلامیدا نیشتهجین، نهو بیباوهپانهش دهگریتهوه که له ولاتی بیباوهپانهوهو بهمهبهستی نهغامدانی کاریکی تایبهتی خویان بو ماوهیهکی کاتی پروو له ولاتی موسلمانان دهکهن و هاوکات موسلمان بوون پهت دهکهنهوه، نمونهی نهوانهش وه که: شانده حکومییهکان و بازرگانان و قوتاییان و..هتد.

بهلام ههموو نهو بیباوهپانهی که له "دار الحرب" دا دهژین، ناچنه چوارچیوهی که مینهکانهوه؟ چونکه لهناو دهولتهی ئیسلامیدا نیشتهجی نین، وه نهو بیباوهپانهیسی که لهو ولاتانهدا دهژین و که له گهل موسلماناندا له هودنه دان، نهمانیش بهههمان شیوه ناچنه چوارچیوهی که مینهکانهوه؟

چونکه نهوانه له ولاتی کدا دهژین که بهشیک نیه له (دار الاسلام). پتویسته
ناماژه بهوه بکهین هه لگه پراوه کان ناتوانریت بخرینه چوارچیوهی نههلی
زیمه وه؟ چونکه کهسی هه لگه پراو له دین دوو شتی له بهره مدایه: تۆبه کردن
و په شیمان بوونه وه یا خود کوشتن!؟

ئیتا بۆمان ده رکوت به کارهیتانی دهسته واژهی (الذمة - المستامن)
زۆرجوانترو گونجاوتره له دهسته واژهی (الأقليات)، چونکه به کارهیتانی
و شه که خۆی له خۆیدا جوړیکه له سوکایهتی کردن بهو بیباوه پانهی له ناو
دهولتهی ئیسلامیدا نیشته جین، وه به کارهیتانی نهو وشه یه مانای جوړیک
له ناواریه یی و دوور له کومه لگایی نهو که سانهو به سوک سهیرکردنیان
ده گهیه نیت، نه مه له کاتی کدا یه نهو دهسته واژهیهی ئیسلام بۆ دانیشتوانی
ناموسلمانی ناو دهولتهی ئیسلامی به کاری دههیتیت، ناماژه یه بۆ گرنگی
نه م توێژهو به هایه کی بالایان پی ده به خشیت و، هه موان ناراسته ده کات
به چاوی ریزه وه لییان پروانین و بیوه فا نه بین به رام به ریان و دهستپیشخهر
نه بین بۆ پیشیل کردنی به نده کانی په یمان نامه که، به شیک له نههلی عیلمیش
سه بارهت به نههلی "زیمه" ده لئین: زیمه، واته: بردنه سه ری په یمان و به لئین
و پیدانی نارامی و دلنیایی و ریزگرتن و گرینتی دهسته به رکردنی مافه کانی

ده گهیه نیت.

ئه هلی "المستأمن" بهو کهسه دهوتریت که نارامش و گرینتی و دلنیایی دهولهتی ئیسلامی دهدریتی، بهوهی له ماوهی دیاری کراوی مانهوهیدا هیچ جوژه مهترسییهك بو سهر خویی و خانهوادهو مال و سامان و ئاینی دروست ناییت تا ئهو ساتهی لهناو دهولهتی ئیسلامیدا بییت، پاراستنی له ئهستوی دهولهته کهیه.

پهیماننامهی ئههلی "زیممه"

پهیماننامهیه که له نیوان بیباوه رانی ئهسلی و دهولهتی ئیسلامیدا ده به ستریت، لیڕه دا مه به ست ئهو بیباوه رانهیه که ئیسلام ریگای نیشته جی بوونیان پی ده دات له چوارچیوهی دهولهتی ئیسلامیداو له سهر ههردوولاش پیویسته پانهندی بهنده کانی پهیماننامه که بن.

لهو ئهرکانهی پهیماننامه که ده یخاته ئهستوی زیممیه که ئه وهیه پیویسته بریک پاره له لایهن ههردوو لاره ئه ندازه کهی دیاری ده کریت، بداته دهولهتی ئیسلامی، ئهو بره پاره یهش به "جزیه" ناو ده بریت و ئاگاداری ئه وهش بین

"جزیه" بریتیه: لهو پره پاره‌یهی سالانه ده‌خړتیه سهر پیاوی عاقلی نازادی نیشکهری ده‌وله‌مندی بالغی غه‌یره موسلمان، که له‌ناو ده‌وله‌تی ئیسلامیدا ده‌ژی و قبولی "هاولاتییه‌تی" کردوه لهو ولاته‌داو، به‌لام ئیسلامی قبول نه‌کرده. ماموستا نه‌حمد کاکه مه‌حمود له ته‌فسیری پاماندا نامازه به پیناسه‌ی جزیه ده‌کات و ده‌فهرموویت: جزیه: فهرانیتی‌کی خوییه‌و له‌بهر پاراستنی نه‌من و ناسایشی نیشتیمان و پیشک‌ش کردنی پروژه خزمه‌ت‌گوزاریه‌کان، له پیاوانی بالغ و ناقل و فامیده‌و ده‌وله‌منده‌کان وهرده‌گیریت، به‌همان شیوه‌ی موسلمانان که زه‌کات ده‌دن، به‌لام جزیه له پیاوانی نه‌خوش و به‌سال‌اچو و هه‌زارو بی نیش و، ژن و مندال و کویله و شیت و ه‌رناگیریت^۶.

پنویسته نه‌هلی زیمه پاپه‌ندی خوی ده‌ریجات به هه‌موو نه‌و نه‌حکامانه‌ی له‌لایه‌ن ئیسلامه‌وه به‌سه‌ریدا جی به‌جی ده‌کریت، هه‌روه‌ک ده‌بیت نامازه به‌وه بده‌ین نه‌حکامه‌کانی ئیسلام نابنه ریگر له‌چونیه‌تی نه‌نجامدانی دروشمه ناینیه‌کانی نه‌و بیباوه‌رانه‌و، چوتیان بویت نازادن له نه‌نجامدانی په‌رستشه‌کانیان له روانگه‌ی ناینی خویانه‌وه‌و، له‌م باره‌وه

^۶ - ته‌فسیری پامان.

دہولہہتی ئیسلامی نازادیبھکی تہواویان بوّ دابین دہکات.

ہدروہا لہ بہرامبہر پیدانی تہو پارہیہی پیشتہر ناماژہمان پیّ کرد،
دہولہہتی ئیسلامی پاراستن و پاریزگاری کردن لہ سہرومالّ و کھرامہتی
تہہلی زیمہ لہ تہستوّ دہگریّت و لہ ہہر جوّرہ مہترسیبھک پروبہروویان
بیبتہوہ، دہولہہتی ئیسلامی بہرپرسہو لایہنی کھمتہرخہمی موسلمانان
لہہر جوّرہ ستہمیّک کھ لہ تہہلی زیمہ بکریّت، ہہرہشہی زوّر توندی
خوار پیغہمبہری (ﷺ) پروبہروو دہکریّتہوہ، لہ ہہموو سہردہمہکاندا
موسلمانان گرنگیبھکی زوړیان داوہ بہپاراستنی تہو پہیماننامانہی لہگہلّ
تہہلی زیمہ گرتیانداوہ، کاربہدہستانی دہولہہتی ئیسلامی بہردہوام لہ ولآتدا
پیش فہراہم کردنی تاسایش بوّ موسلمانان، لہخہمی تہوہدا بوون تاسایش
و ہیمناہتی بوّ تہہلی زیمہ دابین بکھن؟ چونکہ تہوان بہخواستی خوین و
لہ روانگہی بہخہم بونی ئیسلامہوہ بوّیان، برپاری تہوہیانداوہ لہگہلّ
موسلماناندا ژیان ببہنہ سہر، پیغہمبہر (ﷺ) بہردہوام ہانی موسلمانانی
داوہ بہباشترین شیوہ ہہلّسوکہوت لہگہلّ تہہلی زیمہدا بکھن، وکھ وریایی
دان بہ موسلمانان پیغہمبہری نازیز (ﷺ) دہفہرموویّت: ((من قتل نفسا
معاہدا لم یرح رائحۃ الجنۃ، وان یرحہا لیوجد من مسیرۃ اربعین عاما)).

واته: هه‌ر که‌سیک یه‌ک له نه‌هلی زیمه بکوژیت، بو‌تی به‌هه‌شت ناکات، بینگومان بو‌تی به‌هه‌شت به نه‌ندازه‌ی چل ساڵ ری ده‌کات.

ئه‌وه ئیمامی عومهری کو‌ری خه‌تاب ته‌نانه‌ت له‌سه‌ره‌مه‌رگیشدا نه‌هلی زیمه‌ی له‌یاد نه‌کردو فه‌رمووی: ئاموژگاری خه‌لیفه‌ی پاش خو‌م ده‌که‌م له‌گه‌ڵ نه‌هلی زیمه‌دا به‌باشی هه‌لسوکه‌وت بکات، کاره‌ باشه‌کانیان وه‌ربگریت و له‌به‌رامبه‌ر خراپه‌کانیشیاندا لی‌بوردرنی هه‌بی‌ت، وه‌ ئاموژگاری ده‌که‌م به‌وه‌ی نه‌هلی زیمه‌ له‌گه‌ردنی خواو پی‌غه‌مبه‌ری خوادان (ﷺ) ..، وه‌نه‌رکیکی نه‌وتویان نه‌خریته‌ سه‌ر. شان توانای نه‌نجامدانیان نه‌بی‌ت.

له‌و ساته‌ زۆر دژواره‌دا ئیمام عومهر یه‌ک له‌ ئاموژگارییه‌ گرنه‌گه‌کانی بو‌ خه‌لیفه‌ی پاش خو‌ی، دل‌قراوانی و نه‌رم و نیانی و چاوپوشییه‌تی له‌ هه‌له‌ی نه‌هلی زیمه‌و دا‌وای لی ده‌کات وه‌فادار بی‌ت به‌و په‌یمانه‌ی که له‌نیوان نه‌هلی زیمه‌و ده‌وله‌تی ئیسلامیدا ئیمزا کراوه‌.

که‌مینەکان و دهولهتی موسلمانان

له‌م دوايانه‌دا زۆر قسه ده‌کرا له باره‌ی په‌یوه‌ندی موسلمانان له‌گه‌ژ غه‌یری خۆياندا هه‌یچ جیاوازیه‌ک ناکات نه‌و په‌یوه‌ندیان له‌گه‌ژ شوینکه‌وتوانی تاینه ناسمانیه‌کان بیهت، یان تاینه‌کانی دی که ده‌ستکردی مروڤ، ئیدی لیره‌وه چه‌ندین ده‌سته‌واژه هاتنه ئاراوه له‌وانه‌ش: ناشتی جیهانی، پیکه‌وه ژبانی تاینه‌کان..هتد

بیهگومان نامانجی سه‌ره‌کی له هه‌ینانی نه‌م بو‌چوانه دروستکردنی گومان و دوو دلایه له‌ناو موسلماناندا سه‌بارهت به بیروباوه‌ری ئیسلامی. یه‌کیکی تر له‌و ده‌سته‌واژه نوێیانیه‌ی سه‌ری هه‌لدا (مصطلح الآخر)ه، مه‌به‌سته‌که‌شیان نه‌و که‌مینانه‌ن که له ولاتی ئیسلامیدا ده‌ژین و دو‌ژمنی سه‌ره‌کی ئیسلام و موسلمانان و هه‌مان کات له‌ناو جه‌رگه‌ی کۆمه‌لگا ئیسلامیه‌کاندا ده‌ژین.

به‌دزی‌بایی می‌ژوو نه‌م که‌مینه تاینیان به‌سوود وه‌رگرتن له چارپوشی و سنگ فراوانی ده‌ولهتی ئیسلامی له ناستیاندا به‌رده‌وام خه‌نجه‌ری بی وه‌فایی و غه‌دریان له جه‌سته‌ی ده‌ولهت و توممه‌تی ئیسلامی داوه.

لیژه‌وه ده‌مانه‌وی توژیینه‌وه‌یه‌ک بکه‌مین سه‌باره‌ت به پوڤل و کاریگه‌ری که‌مینە ئاینیه‌کان له لاواز کردن و دواتر پوو‌خاندنی ده‌ولته‌ته ئیسلامیه‌کاندا.

بیگومان دژایه‌تی کردنی شه‌یتان و شوینکه‌وتوانی بو‌شه‌هلی ئیمان، دژایه‌تی و دوژمنایه‌تیه‌کی به‌رده‌وامه‌و هه‌تا شوینکه‌وتوانی هه‌ردوولاش بوونیان هه‌بی‌ت، ئەم دژایه‌تیه‌ش دریزه‌ی ده‌بی‌ت، پوون و ناشکرایه‌و سه‌رنه‌نجامیش سه‌رکه‌وتن بو‌شه‌هلی ئیمان‌ه‌و پوڤتیک دیت په‌روه‌ردگار زه‌ویه‌که‌ی له شه‌هلی شه‌یتان پاک ده‌کاته‌وه‌و ده‌یسپیریته‌وه‌ به‌بنده دلسۆزو باوه‌رداره‌کانی، ئەو پوڤه‌ گه‌لی نزیکه‌ که په‌روه‌ردگار سه‌رزه‌وی له پو‌خله‌واتی شه‌یتان و شوینکه‌وتوانی خاوپن ده‌کاته‌وه‌.

وه‌ک له پێشه‌وه‌ ئاماژه‌مان پێدا کتبه‌رکتی نیوان به‌ره‌ی په‌همان و به‌ره‌ی شه‌یتان به‌رده‌وام ده‌بی‌ت تا پوڤی دوا‌یی، بیگومان شه‌هلی ئیمان شوینکه‌وتوانیکی هه‌ن بانگه‌شه‌ بو‌یه‌کتاپه‌رستی و په‌وشتی جوان ده‌که‌ن و ئەرکی سه‌ره‌کی ئەم به‌ره‌یه‌ هه‌ول‌دانه‌ بو‌دروست کردنی کۆمه‌لگایه‌ک به‌و شیوه‌یه‌ی خوا داوا‌ی ده‌کات، هه‌روه‌ک ئەرکی سه‌ره‌کی شه‌یتان و شوینکه‌وتوانیشی، هاوبه‌ش په‌یدا کردنه‌ بو‌خوا و نانه‌وه‌ی فه‌سادو خراپه‌کاریه‌ له‌سه‌ر زه‌ویدا.

گومان له‌وه‌دا نیه‌ ئیمان مرو‌قه‌کان ده‌خاته‌ سه‌ر شاپ‌تگی ژبانی نه‌پراوه‌و هه‌میشه‌یی و به‌ره‌و به‌هه‌شت به‌پێیان ده‌کات، به‌پێچه‌وانه‌وه‌ شه‌یتان

مرۆڤه کان به رهو له ناوچوون و دۆزهخ راپیچ ده کات، نه هلی ئیمان نه وه فیر شوینکه وتوانی ده کات و تیان ده گهیه نیت نیمه ی مرۆڤ ناییت یاساکانی مرۆڤ بوون پیشیل بکهین، شهیتانیش مرۆڤه کان له مرۆڤایه تی داده به زینیت بو سهر ئاستی ناژهن. لیره وه پتویسته بگهینه نه و باوه رهی خو مان بو یه کیک له م دوو رینگایه ساغ بکهینه وه، یان به ههشت ههلبژیرین؟! یان دۆزهخ؟! یان بنده ی رهحمان بین یاخود بنده ی شهیتان بین: ﴿ مَا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِّنْ قَلْبَيْنِ فِيْ جَوْفِهِ ۗ ۷﴾

بدلی کتبه رکیتی نیوان نه م دوو هیزه بهرده وامه و کوتایه کهشی

سهرکهوتنی نه هلی ئیمان، وه ک قورئان ده فەرموویت: ﴿ وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزُّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ اَنْكَ الْاَرْضَ يَرْثُهَا عِبَادِيَ الصّٰلِحُونَ ۱۰۵﴾

۸ ﴿ ۱۰۵﴾

پتویسته نامازه به وهش بکهین دژایه تی شهیتان و شوینکه وتوانی بو نه هلی ئیمان به پیتی کات و سهرده م و ههروه ها به پیتی جوژی نامرازه کان گۆرانکاری به سهردا دیت، له گه ل پیشکه وتنی زانست و ته کنه لوژیا دا، شیوازی دژایه تی کردنی نه هلی ئیمان پیشکه وتو بو وه گۆرانکاری له

۷- الاحزاب: ۴.

۸- الانبیاء: ۱۰۵.

نامرازه کانی دژایه تی کردنی موسلماناندا کراوه.

له بهر ئه وه به پیتی قوئاغ و سهرده مه کهش له سه ره ئه هلی ئیمان پیوسته له نامرپازی به رهنگار بوونه وهی ئه هلی شهیتاندا، داهینان و گوژانکاری بکهن، تا بتوانن له بهرانه بهر شهیتان و شوینکه وتوانیدا سه رکه وتن به ده ست بهینن، هه موو سهرده میک مروژ بو بهرگری له خوکردن په نای برده ته بهر چه ک و ئه سله حه، وه ک ده زانین چه کی سهرده می کۆن شمشیرو شیرو مه عه نیق بووه، به لام نیستا جیهان پیشکه وتنی گه وره ی به خووه بینیه وه چه کی بهرگری خوئی له فروکه ی جهنگی و موشه ک و ئه توّم و لیژه رو... هتد ده بینیته وه.

له رابردوودا موسلمانان له غه زاکاندا پاش پشتیوانی خوای گه وره نه گه ره له جهنگیکدا دوو چاری لاوازی هاتن به به کارهینانی فیلی کاتی شه رپ توانیویانه جهنگه که له بهر ژه وهندی خویان کوتایی پی بهینن، به لام له م سهرده مه دا ده بینین دوژمنانی ئیسلام شیوازی جهنگ کردنیان له ولاتیکه وه بو ولاتیکی تر جیاوازه و، هه موو نه خشه یه کی دۆزه خی به کارده هینن بو لاوازکردن و له ناو بردنی ئومه تی ئیسلامی.

له نه مرپماندا یه کیک له چه که گه وره کانی دوژمنان بو لاوازکردن و خستنی ولاتانی ئیسلامی ئابلوقه ی ئابورییه، به بی هیچ جوژه زیانیکه گیانی زۆرتین سوود له م شیوازی دژایه تییه وه رگسیراوه له دژی ئومه تی ئیسلامی له لایه ن دوژمنانه وه؟

چونکه به هوئی سه پاندنی ئابلوقه ی ئابورییه وه ده توانن مه رج به سه ره شه و

ولآته‌دا ب‌سه‌پینن خویان مه‌به‌ستیانه، به‌بی شه‌وه‌ی دلۆپیک خویین برپۆزین ده‌ست ده‌خه‌نه گه‌روی موسلمانان، ب‌یگومان شه‌و ئابلقه‌ ئابورییه‌ی له سالانی نه‌وه‌ده‌کاندا رۆوبه‌رۆوی خه‌لکی کوردستان و عێراق بویه‌وه، نمونه‌کی تا راده‌یه‌ک نزیک‌ی ولاتی خۆمانه، سه‌دام به‌رپرسی جه‌نگ و کاره‌ساته‌کان بوو، به‌لام شه‌وان ئابلقه‌ی ئابوریان رۆوبه‌رۆوی گه‌ل کرده‌وه. یه‌کی‌کی تر له‌و چه‌که‌ ترسناکه‌ نۆییانه‌ی له‌لایه‌ن دۆزمتانه‌وه‌ له‌ دژی گه‌ل و گۆمه‌لگا ئیسلامیه‌کان به‌کارده‌هینریت چه‌کی‌که‌ به‌ناوی "چه‌وساندنه‌وه یان کپ کردنی نازادییه‌ ئاینیه‌کان".

هه‌روه‌ک ده‌بینن له‌ رابردودا شه‌م چه‌که‌ له‌ دژی هه‌ریه‌که‌ له‌ سه‌عودیه‌و میسر به‌کارهات، له‌م جه‌نگه‌دا میسر تا راده‌یه‌ک له‌سه‌عودیه‌ زیاتر به‌رگری کرد، به‌لام دواتر له‌ ژێر فشاری شه‌مریکادا میسر به‌ناچاری خۆی دا به‌ده‌سته‌وه، سه‌رئه‌نجام چه‌ندین بریاری نار‌ه‌وای به‌سه‌ردا سه‌پینرا، وه‌ک هه‌لوه‌شانده‌وه‌ی هیللی "هه‌مایۆن" و دامه‌زراندنی چه‌ند قیبتیه‌ک له‌ وه‌زاره‌ته‌ گ‌رنگه‌کانی میسردا، به‌ نمونه‌ش وه‌زاره‌تی دارایی سپێردرا به‌ یوسف غالی.

پاشان قوتاغی ملکه‌چ کردنی میسر پیتی نایه‌ قوتاغیکی نۆیوه‌و خۆی له‌ دیاری کردنی رۆژی جه‌ژنی قیبتیه‌کاندا ده‌بینیه‌وه‌و "۷" ی یه‌نایه‌ر به‌شیه‌یه‌کی ره‌سمی کرایه‌ جه‌ژنی قیبتیه‌کانی میسر له‌ سه‌رانسه‌ری ولآته‌دا، هه‌زه‌ک هه‌ول و کوششی قیبتیه‌کان به‌رده‌وام بوو به‌ئاراسته‌ی زیاتر ملکه‌چ

کردنی حکومتی میسر له بهردهم داواکاریه کانیاندا، تهنانهت کار گه‌یشته نه‌وی قیبتیه کان داوا بکه‌ن زمانی قیبتی به وینه‌ی زمانی عده‌بی بکریته زمانی فه‌رمی ولات، موسلمانان له نه‌نجامی نه‌شاره‌زاییان به‌رامبه‌ر به‌ئاین و میژوو‌ه‌که‌یان، نه‌و نمونانه ده‌هیننه‌وه که گومان و تومه‌تیان له‌سه‌ره‌و په‌ره‌شی پی ده‌ده‌ن، به‌مه‌ش ده‌که‌ونه مملانییه‌کی تونده‌وه به‌ناوی به‌رگری کردن له ئیسلام کوتگره ده‌به‌ستریت بو به‌رگری کردن له ئیسلام دژی نه‌و هی‌رشانه‌ی دوژمنان ده‌یکه‌نه سه‌ری.

زانایان نه‌و جوژه هی‌رشانه به‌په‌رچ ده‌ده‌نه‌وه به‌و شیوه‌یه‌ی ئیمه هه‌له‌کارو تاوانبارین! دواجار هه‌لو‌یستیکی ساده ده‌نوینن و سه‌ره‌نه‌نجام ده‌که‌ونه ته‌ئویل کردن و راستییه‌کانی ئیسلام ده‌شیوینن به‌شیوه‌یه‌ک هه‌ستی پی ناکه‌ین.

نه‌مه‌ش پیشتر باسمان کرد له‌و کاته‌ی ئینگلیز میسری داگیرکرد، به‌ناوی پارێزگاری کردن له قیبتیه‌کان و له‌و پیناوه‌دا پرویاگه‌نده‌یان بلا‌و‌کرده‌وه، به‌هه‌مان شیوه زانایانی نومه‌تی ئیسلامی و ریش سپییه‌کان خو‌یان له‌و به‌رگری کردنه دوورخسته‌وه، خوژگه وه‌ها نه‌بو‌وايه!! کاتیك شیخی نه‌زه‌هر نامه‌یه‌کی پیشکه‌شی کوتگره‌ی ئایینه جیهانییه‌کان کردو تیایدا هاتوه:

"ئیسلام له‌ دلی موسلماناندا په‌گی بوغزو حقدی ئایینی هه‌له‌کی‌شاهه له‌به‌رانبه‌ر شو‌ینکه‌وتوانی ئایینه ئاسمانییه‌کانی تر، وه بریاری بوونی زه‌ماله‌یه‌کی جیهانی داوه له‌نیوان تاکه‌کانی مرؤفدا له‌پرووی جوژه‌وه، هه‌یچ

رێگریه‌ك نیه بۆ پێکه‌وه ژيانى ئایینه‌کان شان به‌شانی یه‌کتر". بێگومان ده‌کریت بیرو باوه‌ری موسلمانان پوو‌یه‌پووی هێرش و دوو دلی و گومان بیه‌ته‌وه.

نامانه‌وێت درێژه به‌ باسه‌که‌ بده‌ین به‌ لکو ته‌نها به‌ رسته‌یه‌ك پیلان و نه‌خشی دوژمنان له‌ دژی ئیسلام و موسلمانان ده‌خه‌ینه‌ پوو، به‌رده‌وام نه‌هلی ئیمان به‌وه تاوانبار ده‌که‌ن گوايه ئیمه‌ چه‌وسینه‌ره‌وه‌ی که‌مینه‌کانی ناو ده‌وله‌تی ئیسلامین.

به‌پای نه‌وانیش ئهم هه‌لسوکه‌وته خراپه‌ی موسلمانان به‌رامبه‌ر که‌مینه‌کان له‌ وێه سه‌رچاوه‌ی گرتوه‌ که‌ موسلمانان له‌ روانگه‌ی بیروباوه‌ری (العقیده‌ الولا‌ء والبراء) هوه، هه‌لسوکه‌وت له‌ گه‌ڵ که‌مینه‌کان ده‌که‌ن، به‌لام لی‌رده‌ا پرسیارێک ده‌وروزیت، که‌ له‌سه‌ر موسلمانانه‌ وه‌لامی بده‌نه‌وه؟ چونکه‌ دوژمنه‌کاتمان هه‌یچ گرنگی به‌وه ناده‌ن و هاوکارمان نابن، هه‌رچه‌نده زۆرت‌رین به‌لگه‌ش له‌و روانگه‌یه‌وه کۆبکه‌نه‌وه بێ سو‌ده‌و ئه‌وان هه‌یچ دان به‌ راستیه‌کاندا ناین و خۆیان بێ ناگا ده‌که‌ن و سه‌نگه‌ری دژایه‌تی کردنی موسلمانان چۆل ناکه‌ن.

پرسیاره‌که‌ش ئه‌وه‌یه: هه‌لو‌ستی که‌مینه‌کان چیه‌ سه‌باره‌ت به‌و ده‌وله‌ته‌ موسلمانه‌ی ئه‌وان له‌ سببه‌ریدا به‌بێ ترس ده‌ژین؟ ئایا بواری پێکه‌وه ژيانى ئه‌و که‌مینانه‌ کامه‌یه، له‌ گه‌ڵ مانای هاو‌لاتی بوونی ته‌واو...؟ ئایا ئه‌و که‌مینانه‌ مافیان هه‌یه له‌ چوارچۆه‌ی ئه‌و ده‌وله‌ته‌دا بژین، ئه‌ی

کار دەکەن بۆ بەرژەوهەندی ئەو دەولەتە یەک لە ژێر سایەیدا بەخۆشی ژیان دەگوزەریین.؟ یان ئەوانە تاپوری پێنجەمن و لەدژی ئەو دەولەتە موسلمانە ی پارێزگاری لێ دەکردن و بە هێمنی ژیان یان لە ژێر سیبەریدا دەگوزەراندا.

ئەوان داوامان لێ دەکەن خۆشمان بوین و وامان لێ بکەن وەک موسلمانان لە دلماندا بن پیش ئەو ی لە جەستەماندا بوونیان هەبێت، نایا ئەوان بوچی پرسیار لە هەلۆیستی خۆیان ناکەن سەبارەت بە موسلمانان.؟ نایا بە کتێبە میژوویەکاندا گەر ئاوان سەبارەت بە کردەو ی کەمینەکان لە گەڵ موسلماناندا؟ نایا لە رووداوەکاندا هەلۆیستیان چۆن بوو بەرامبەر موسلمانان لە کاتی کدا ئەوان کەمینە بوون و لە کۆمەڵگایەکی غەیری کۆمەڵگای موسلماناندا بوون؟ وە چۆن هەلس و کەوت و رەفتاریان لە گەڵ زۆرینەدا کردووە؟

لێرەو دەچینە ناو رووداوەکانی میژووی ئیسلامییەو، بۆ زانیسی ئەندازە ی ئەو تاوانانە ی کەمینەکان ئەنجامیان داو لە دژی ئەو کۆمەڵگا و لاتە ی تیایدا ژیاون، لێرەو کەمیک ناسناتان دەکەین سەبارەت بە رۆلی ترسناکی کەمینەکان لە پوختنی زۆریک لە دەولەت و میرنشینە ئیسلامییەکان بە درێژایی میژوو.

جوله که کان و ههوله بهره وامه شکست خواردوووه کانیان ، له بو

رووخاندنی یه کهمین دهولەتی ئیسلامی

کاتیك باسی رۆلی کهمینەکان و کاریگەرییان دەکەین له پوخاندنی دهولەتە ئیسلامیەکاندا، ناکریت باسی رۆلی ئەمان نەکەین له چۆنیەتی هەلسوکهوتیان له گەڵ یه کهم دهولەتی ئیسلامیدا و بهرنامه نهینی و ناشکرکانیان له گەڵ دوژمنانی ئیسلامدا بو پوخاندنی ئەو دهولەتە ئیسلامیەیی تازە له دایک بوو .

ئەمە له کاتی کدا یه پیغه مبهرو (ﷺ) له گەڵ گەیشتنی به شاری مەدینە و دروستکردنی دهولەتە کهدا دەستی هاوکاری و ئاسایش و وهفای بو ئەم کهمینە جوله کانه درێژ کردو بو ئەو مەبهستهش په یاننامه له نیاواندا مۆر کرا، به لآم ئەوان دەستبه جی له ژیره وه دەستیان له گەڵ دوژمنانی ئیسلامدا تیکه ل کرد .

پاش ئەوهی پیغه مبهرو (ﷺ) هاوه لآن له ژیر گوشارو هه ره شه و نازارو ئەشکه نجهی بیباوه رانی مەکه که دا، ئەو شارەیان به جی هیشت و به ره و مەدینە کوچیان کرد، ئیدی هه ره له سه ره تا وه خوشه و یست (ﷺ) دەستی کرد به ناماده کارییه کانی بو دروست کردنی یه کهمین دهولەت و کۆمه لگای ئیسلامی، بو ئەو مەبهسته هه ستا به دروست کردنی مزگه وتی مەدینە و، کۆمه لگای شاری مەدینەش چوار توژی سه ره کی تیادا ده ژیان .

پنویستییه کی ئەو سەردەمەش بوو بۆ موسلمانان بەرنامە ریژییهک و یاسایهک بۆ چۆنیهتی هەلسوکەوتکردنی ئەم چوار توێژە له گەڵ یه کتریدا دابریژریت، ئەو بوو پیغه مەبەر (ﷺ) هەستا بە دانانی یه که مین دەستوری مەدەنی بە ئاراسته ی چۆنیهتی هەلسوکەوت کردنی ئەم چوار پیکهاته یه له گەڵ یه کتریدا و دیاری کردنی ماف و ئەرکی هەریه که له م چوار توێژە گرنگه ی مەدینه.

بیگومان یه که مین دەستوری مەدەنی که له میژوودا دانرابیت بۆ چۆنیهتی به ریژه بردنی وولات، دەستوری مەدینه بوو؟ ئەمەش پیشکه و تووی ئەم ناینه مان بۆ دەرده خات که له تاریکترین سەده کانی ژیاندا و لهو سەردەمانه ی خه لکی خه ریکی داروبەرد پەرستن بوون، په روه رداگار ئەم ناینه ی به دیاری بۆ خه لکی سه ر زهوی نارد، هەتا مروڤه کان له کوێلایه تی پزگاک بکات و به ره و پەرستنی خوای گه و ره ئاراسته یان بکات.

دانانی دەستوری مەدینه گه و ره ترین وه لآمە بۆ هه موو تاغوتان و مله و ران و پینان ده لیت: نابیت چیدیکه یاسا کانی جه نگه لستان و دارستان ببیته دابریژه ری ژیا نی کو مه لگا.

دەستوری مەدینه یه که مین دەستور بوو له پرسی یاسا ئاسمانیه کانه وه سه ره له نوێ ژیان و ژیا ری مروڤه کانی سه ر زهوی داپرشته وه و عه داله تی خوایی چه سپاندو دوباره مافی بۆ خاوه ن ماف گه رانده وه.

به کورتی دانیشتونانی شاری مه دینه پیک هاتبون له:

یه کهم: کوچ که ره کان

به و باوه درارانه دهوترا که له پیناوی پاراستنی بیروباوهره که یان، مال و سدرهوت و سامانیان به جی هیشت و له گهل پیغه مبهبر (ﷺ) کوچیان کرد بو مه دینهو...

دووه م: پشتیوانه کان

به موسلمانانی ناو شاری مه دینهو ههردوو هوژی نهوس و خه زه ج دهوتریت: پشتیوانه کان، نه مان بوون له په یمانی یه کهم و دووه می عهقه به دا هاتن به دهم بانگه وازی خواییه وهو بوونه پشتیوانی پیغه مبهبر (ﷺ) موسلمانان و ئاینی ئیسلام و په یمانی اندا به وهی نه مان نامادهن له شاره که یاندا پیشوازی له موسلمانانی شاری مه که بکه و له هه مان کاتدا ده بنه پاریزه ریان له دهست هه جوړه هیترشیکی چاوه پروان کراوی بی باوه پانی مه کهوو..

سی یه م: دوو پرووه کان

به و دانیشتونانانی مه دینه دهوتریت که موسلمان نه بوون و ناماده نه بوون بینه ناو ئاینی خواوه و حزیان به هاتنی پیغه مبهبر (ﷺ) نه بوو له

بو مه دینه و به لآم له ترس و ناچاریدا به زاریان ده یانگوت ئیمه ش موسلمانین و به شداری زۆریه ی دروشه کانی ئیسلامیان ده کردو، له ژیریشه وه خه ریکی ده ست تیکه لکردن بوون له گه ل دوژمنانی ئیسلامدا و رقیان له خوا و پیغه مبهرو (ﷺ) موسلمانان ده بویه وه ..

چواره م: جوله که کان

خراپترین و دهرون نه خوشترین گه لن له میژوودا، ره گهزی جوله که کان ده گه ریته وه بو سه ر به نی ئیسرائیل، جوله که هه ر له سه ره تای میژووی مرو فایه تیه وه به دل پیسی و نازاوه و رق و کین ده ناسرانه وه، جوله کان له میژوودا به کرده وه پیس و چه په له کانیاندا ده ناسرینه وه، نه مه جگه له وه ی زوړیک له پیغه مبهران به ده ستی نه م گه له چه په له شه هید کراون، بو نمونه:

* ره گهزی جوله که ده گه ریته وه بو سه ر به نی ئیسرائیل و بریتین له یوسف و یانزه براهه ی، دواتر که وتنه پیلان گه یان بو شه هید کردنی پیغه مبه ر یوسف و .. کاتیکیش له ده ستیان پزگاری بو و پاش نه وه ی له ولاتی میسر ده سه لاتی گرتنه ده ست و براهانی هینایه لای خو بی و ده ستیان دایه کارو کاسپی و دواتر بوونه به نده ی دینارو زیرو زیو، پاشان له لای خه لکی میسر خو یان ریسواو سوک کردو سه ره نه بجام بوونه ژیر چه پوک و نازارو سزایان چه شت.

* له سه رده می پیغه مبه ر موسادا خوا ی گه وه ده رووی پزگار بو نی لی

کردنه‌وه و به له‌تبونى ده‌ریاکه‌و په‌رینه‌وه‌یان له ده‌ستى فیرعه‌ون و سوپاکه‌ی رزگارى کردن و به به‌رچاوى خوشیا‌نه‌وه، فیرعه‌ون له‌ناو ئاوى نیلدا خنکا، پاش به‌رێکه‌وتنیان له بیابانى سیناوه به‌ره‌و فه‌له‌ستین که‌وته‌ن پرت‌ه‌و بۆله‌و ده‌یانگوت: بریا هه‌ر له میسر‌دا بووینایه به‌سنه‌بوو به‌رده‌وام له پال مه‌نجه‌لى گۆشت‌دا لێی پراکشابوین و..، نه‌مه به‌شێکی زۆر که‌مه له هه‌لوێستی جوله‌که.

پاش نه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بریاه‌تى له‌نیوان کۆچه‌رو پشتیواناندا به‌ست، هاوکات به‌رامبه‌ر جوله‌کانى مه‌دینه کارێکی یه‌کجار مه‌زنى نه‌نجامدا، بریتى بوو له رێز لێگرتنیان و دۆستایه‌تى و په‌یمان له‌گه‌ژ به‌ستنیان، بۆ نه‌وه‌ی به‌هه‌موانه‌وه ژيانێکی نوی له مه‌دینه‌دا به‌سه‌ر به‌دن و پارێزه‌رى شاره‌که‌ش بن له هه‌ر ده‌ست درێژیه‌کی ده‌ره‌وه.

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌لایه‌وه گ‌رنگ بوو له‌گه‌ژ ناموسلما‌نه‌کانیشدا په‌یمان و رێکه‌وتنى هه‌بیّت و مه‌به‌ستى بوو به هه‌موو لایه‌که‌وه به‌جیا‌وازی ئاین و بیرکردنه‌وه‌وه به‌ناشتى له مه‌دینه‌دا بژین و، له حاله‌تى رۆبه‌رپوونه‌وه‌ی ده‌ستدرێژییه ده‌ره‌که‌یه‌کاندا هه‌موان به‌یه‌که‌وه به‌رگرى له شاره‌که‌یان بکه‌ن.

نزیکترینى نه‌و ناموسلما‌نانه‌ی دراوسیتى مه‌دینه بوون بریتى بوون له جوله‌که، نه‌مانه له ده‌وه زۆر رقیان له موسلما‌نان ده‌بویه‌وه، به‌لام به‌شیه‌ی کردارى تانیستا شتیکی نه‌وتویان له دژی موسلما‌نان نه‌نجام نه‌داوه شیاوى باس کردن بیّت، بۆ نه‌و مه‌به‌سته پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ویستی

نەت پاكى و دەستى ناشتى خوازى موسلمانانان نیشان بدات بەئومىدى
ئەۋەى دەست لە كارە خراپەكانى مېژوۋى راپردويان ھەلبىگرن، ئەۋەبوو
پەيماننامەبەكى لەگەل مۆرکردن لە پەيماننامەكەدا ھەموو جۆرە ئازادبەك
بوۆ جۆلەكەكان فەراھەم كرابوو.

بەكورتى لېرەدا ئاماژە بەھەندىك لەوبەندانى پەيماننامەكە دەدەين كە
تايبەتن بەجۆلەكەكانەۋە، ۋەك:

۱- جۆلەكەكانى (بنى عوف) ئومەتتېكن لەگەل ئيمانداراندا، جۆلەكە
ئايىنى خۇيان ھەبەو موسلمانانىش ئايىنى خۇيان ھەبە، غەبىرى ھۆزى (بنى
عوف) یش ھەمان ماف و ئازادبىيان ھەبە.

۲- ھەموان پىشتىگىرى يەكن دژ بە ھەركەسبىك بىھەۋىت دژاىبەتى
پەيماننامەبە بكات.

۳- جۆلەكە خەرجى خۇيان لەسەر خۇيانەو موسلمانانىش خەرجىيان
لەسەر خۇيانە.

۴- جۆلەكەو موسلمانەكان دەتوانن لەنىۋ خۇياندا ئامۆژگارى و كارى
چاكە پەرە پىۋ بدەن، بىۋ ئەنجامدانى ھىچ جۆرە خراپەبەك.

۵- ھەموو كەسبىكى ستم لىكراو پىشتىوانى لىۋ دەكرىت.

۶- جۆلەكە لەگەل موسلماناندا بەكەنگ دەبن، چەندە جەنگيان لەگەلدا
بكرىت.

۷- ھەركەسبىك سەر بە ئىمە بىت لە جۆلەكە، ئەۋا بەھەموو شىۋەبەك

پشتیوانی ده‌که‌ین، سته‌میان لی ناکریت و که‌سیش گه‌له‌کو‌مه‌یان له دژ ناکات.

۸- هه‌رچی رووبدات له‌نیۆ موژکه‌رانی ئەم په‌یماننامه‌یه‌دا له شه‌رو ده‌مه‌قالی، ئەوا کیشه‌که‌یان رووبه‌رووی په‌یامی خۆی گه‌وره‌ ده‌کریته‌وه.

۹- زه‌وی ناوشاری مه‌دینه‌ حه‌رامه‌، له پیناو به‌رقه‌رار کردنی ئەم په‌یماننامه‌یه‌دا.

۱۰- نابیت هیچ قورهبی و هاوبه‌یانیکیان له‌ناو شاری مه‌دینه‌ په‌نا بدرین.

۱۲- هه‌موان ده‌بی‌ت پشتیوانی یه‌کتری بن، دژ به‌ ئەوانه‌ی هه‌ل‌ده‌کو‌تنه‌ سه‌ر شاری مه‌دینه‌.

۱۳- ئەم په‌یماننامه‌یه‌ به‌هیچ جوژیک چاوپوشی له‌ سته‌مکارو تاوانبار ناکات.

به‌دلتیاییه‌وه به‌ستنی ئەم په‌یماننامه‌یه‌ له‌گه‌ل جوله‌که‌کاندا، شاری مه‌دینه‌ی گه‌وره‌ترو به‌هێترکرد له‌ به‌رامبه‌ر دوژمنانی ئیسلامدا، ئەگه‌ر جوله‌که‌ له‌ژێره‌وه‌ په‌یوه‌ندیان له‌گه‌ل قورهبیسه‌کان و بیباوه‌رانی دیکه‌دا نه‌به‌ستایه‌ بو‌ هێرش کردنه‌ سه‌ر موسلمانان، ئەوا هیچ کات نه‌ خاچ په‌ره‌ستان و نه‌ هاوبه‌ش په‌یدا‌که‌رانی مه‌که‌و نه‌ هۆزه‌ عه‌ره‌به‌کانی دی، جوژته‌تی ئەوه‌یان نه‌ده‌کرد ئەو هه‌موو هێرشانه‌ بکه‌نه‌ سه‌ر یه‌که‌مین پایته‌ختی ئیسلامی.

به‌لام به‌پیچه‌وانه‌وه دئسافی و میهره‌بانی پیغه‌مبه‌ریان (ﷺ) به‌هه‌لزانی و ده‌ستبه‌جی کهوتنه‌ پیلان گێران له دژی موسلمانان، له‌وه بیتاگا بوون شه‌م ده‌ست پیشخه‌ریه‌ ناشتیانه‌یه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) بو جوله‌که‌کانی مه‌دینه له‌سه‌رچاوه‌ی به‌هیزی موسلمانانه‌وه بووه نه‌ک به‌پیچه‌وانه‌وه، شیاری باسه‌ سی هۆزی جوله‌که‌ له‌ناو مه‌دینه‌دا ده‌ژیان شه‌وانیش بریتسی بوون له هۆزه‌کانی (بنو قینقاع، بنو نضیر، بنو قریظه).

جوله که واز له خیانهت و فرت و فیل ناهیتت

ئه مه یه په رۆشی پیغه مبهه (ﷺ) بو چه سپاندنی ناشتی له گه له جوله که کانی مه دینه دا، سه ره ره مان په رۆشی ئه وه بو هه تا خه لکی مه دینه له سایه ی یه که مین ده ولته تی ئیسلامیدا بجه وینه وه و ئومیده وار بوو جوله که کان ده ست له میژوو ی ره شی خو یان له دژایه تی کردنی پیغه مبهه ران و ئاینی خوادا هه لبگرن، به لآم به داخه وه ئه وان به ناشکرا و به نه یینی که وتنه دژایه تی کردنی ئیسلام و موسلمانان و پیشینلکردنی خاله کانی ریکه وتنه که، به نامنجی له ناو بردنی ئیسلام و موسلمانان و خودی پیغه مبهه ری نازیز (ﷺ).

لیره دا به کورتی چه ند هه لویستیکی جوله که تان بو ده گوازینه وه له دژایه تی کردنی موسلماناندا، وه ک:

"ابن اسحاق" ده لیتت: "شاس" ی کوری "قیس" یه کیك بوو له جوله که زۆر به ته مه ن و زۆر داخ له دله کان له دژی ئیسلام و موسلمانان و به رده وام چه سودی به موسلمانان ده برد.

جاریکیان به لای کومه له موسلمانیتیکی هوژی "ئه وس" و "خه زره ج" دا تیپه ری که به ناشتی و برایانه دانیشتبون و خه ریکی وتووێژ بوون، ده ست به جی سه رده می پیش هاتنی پیغه مبهه ری (ﷺ) بو مه دینه بیر که وتنه وه و کاتیک ئه وان ئه م دوو تیره یان ده دا به گژ یه کدا و هه زاران که سیان له یه که تری

ده کوشت، کاتیك بینی ئەو دوو تیره‌ی مه‌دینه له ئیستاداو له سایه‌ی ئیسلامدا بونه‌ته برا، زۆری پێ ناخۆش بوو، له‌بەر ئەوه گووتی: ئەوه خێلی "قیله" ن له‌م شارهدا پیکه‌وه دانیشتون؟! ئەگەر بهم شیوه‌یه براهه‌تییه‌که‌یان به‌رده‌وام بێت ئیمه هیچ شتی‌کمان بۆ نا‌کریت.

له‌و کاته‌دا ناوبراو گه‌نجیکی جوله‌که‌ی له‌گه‌لدا بوو، وتی برۆ بۆ لایان و له‌گه‌لیان دابنیشه‌و باسی پوژی (بعث)یان بۆ بکه‌و به‌خویندنه‌وه‌ی هه‌ندیک شیعی‌ری ئەو کاته کوشتاری نیوانیان بیر بخره‌وه، گه‌نجه‌که‌ش به‌و شیوازه‌ی کرد که پێی گوترا‌بوو، ئیدی هۆزی "ئه‌وس" و "خه‌زه‌ج" یش که‌وته‌ن قسه‌ وتن به‌ یه‌کتری و شانازی به‌ هۆزی خو‌ کردن و..

دواتر بپاریاندا بچنه‌ ده‌ره‌وه‌و هه‌ردوولا به‌ مه‌به‌ستی شه‌رکردن چه‌ک به‌ینن، به‌په‌له‌ هه‌واڵ گه‌یشه‌وه به‌ پیغه‌مبه‌ری خواو (ﷺ) ئەویش له‌گه‌ڵ کوچ کردواندا چوو بۆ لایان و فه‌رمووی: ئە‌ی کو‌مه‌لی موس‌لمانان بۆ خاتری خوا تازه‌ ده‌چنه‌وه بۆ سه‌رده‌می نه‌فامی؟! له‌ کاتی‌کدا من هێشتا له‌ناوتاندام، ئایا ده‌ست ده‌که‌نه‌وه به‌ شه‌ر له‌ پاش ئە‌وه‌ی خوا‌ی گه‌وره‌ پێنمونی کردون و به‌ئاینی ئیسلام پێزی لی‌ گرتن و له‌ نه‌فامی‌ پزگاری کردن و هه‌موتانی کرد به‌یه‌ک؟ ئیدی خه‌لکه‌که‌ بۆیان ده‌رکه‌وت ئە‌مه‌ یه‌کی‌ک بووه له‌ فێله‌کانی جوله‌که‌و پاشان ده‌ستیان کرده‌وه ملی یه‌ک و ناشت بوونه‌وه .

به‌نو قینقاع، له هاویه‌یمانیه‌وه بو په‌یمان شکاندن

کاتی‌ک جوهره‌کانی "بنو قینقاع" بینییان خوا‌ی گه‌وره له جه‌نگی به‌دردا سه‌رکه‌وتنیکی گه‌وره‌ی به‌خشییه موسلمانان و به‌هوییه‌وه ده‌سه‌لات و شانوشه‌وه‌که‌تیا‌ن په‌یدا کرد، ئیدی زیاتر رقیان له موسلمانان ده‌بوویه‌وه و پی‌نغه‌مبه‌ریش (ﷺ) به‌رده‌وام هه‌ستی ده‌کرد جوله‌که‌کان خاوه‌ن په‌یمان نین و بو فرسه‌تیک ده‌گه‌رین تا خه‌نجهری خیا‌نه‌ت و بی په‌یمانی له موسلمانان به‌دن.

له‌گه‌ڵ سه‌رکه‌وتنی موسلماناندا له جه‌نگی به‌دردا، شه‌رو نازاوه‌ی‌ان له دژی موسلمانان زیاتر بو و به‌رده‌وام گالته‌ی‌ان پی‌نده‌کردن و ته‌نا‌نه‌ت بی شه‌رمییان گه‌یشته ناستی شه‌رفروشتن به‌ ئافره‌ته‌ موسلمانان، "بنو قینقاع" نی‌شته‌جیی شاری مه‌دینه بوون، زۆربه‌ی‌ان زه‌ره‌نگه‌رو وه‌ستای قاپ و قاچاغ بوون، ئه‌م هۆزه له نازاترین جوله‌که‌کانی مه‌دینه بوون، خاوه‌نی چه‌وسه‌ده‌ که‌سی شه‌رکه‌ر بوون و، یه‌که‌مین تا‌قمی په‌یمان شکینی جوله‌که‌ بوون، زۆر جار پی‌نغه‌مبه‌ر (ﷺ) نامۆزگاری ده‌کردن و داوای لی ده‌کردن ده‌ست له‌وه‌ کرده‌وه چه‌په‌لانه‌ی‌ان هه‌لبه‌گرن و ئه‌وانیش ده‌یان گوت: محمد شه‌رپنکی له‌ قوره‌یشیه‌کان برده‌ته‌وه‌وه له‌خوی بایی بووه.

پی‌نغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) زۆر په‌نای بو گه‌توگو‌کردن ده‌برد له‌گه‌ڵ جوله‌که‌کاندا، تا کیشه‌کان چاره‌سه‌ر به‌کرین و به‌ ناره‌وا دژایه‌تی موسلمانان

نه کهن، به لآم نهوان پوژ به پوژ لوت بهرزترو شهپهنگیتر دهبوون.
"ابن اسحاق" دهفرموویت: کاتیك پیغه مبهری خوا (ﷺ) له شهپری به دردا به سهر قوره یشیه کاند سهر کهوت، دوا ی گه پانه وهی بو مه دینه، جوله که کانی له بازاری "بنو قینقاع" دا کو کردنه وهو فرموی: خیلی جوله که ملکه چ بن پیش نهوهی رووداویکی هاوشیوهی قوره یشیه کانتان به سهردا بیئت؟

نهوان له وه لآمدا گوتیان: نهی "محمد" له خوت بایی مبه به وهی چند پیاو یکت له قوره یش کوشتوه؟! نهوان هه رزه بوون و شه پیان نه ده زانی، نه گه شه پمان له گه لدا بکهیت، ئینجا ده رده که ویئت خه لکی شه پر کهر ئیمهین، تو تا ئیستا شه پت له گه ل خه لکی وه ک ئیمه دا نه کردوه، نه وه بوو پهروه دگار چند نایه تیکی ناره خواره وهو دوا ی له جوله که کان کرد په ند له شکستی قوره یشیه کان وه رگرن و موژده ی دوزه خ و شکستی پیدان له حالتهی شه پر کردیان به رامبه ر موسلمانان.

به لآم "بنو قینقاع" عاریان نه گرت و به رده وام بوون له دژایه تی کردنی موسلماناندا، پیغه مبه ریش (ﷺ) له به رامبه ر په میان شکینی نه واندا نارامی گرت و پاش ماوه یه ک ئیدی به دهستی خویان مه رگیان بو خویان هه لبارد.
ئه مه پاش نه وه دیت وه ک ئین هیشام له "ابی عون" وه روداوه که مان بو ده گیتریتسه وهو ده فرموویت: جاریکیان ئافره تیکی موسلمان شه کی هیتابوو له بازاری "بنو قینقاع" فرۆشتی و لای کابرایه کی زه په نگه ر

دانیشته و پاشان چهند جوله‌که‌یه‌ک داوایان لئی کرد ده‌موچاوی ده‌ربخات،
نه‌ویش ره‌تی کرده‌وه، دواتر زه‌ره‌نگه‌ره‌که لایه‌کی کراسی نافرته‌که‌ی
به‌سته‌وه به‌پشتیه‌وه، به‌بی شه‌وی ژنه‌که ناگای لئی بیت و له‌گه‌ل
هه‌ستانه‌وه‌یدا عه‌وره‌تی ده‌رکه‌وت و جوله‌که‌کانیش که‌وتنه‌ گالته‌ کردن
پیی؟!

نافرته‌که‌ هاواری لیه‌ه‌ستاو پاشان موسلمانیک جوه‌که‌ی گوشت و
موسلمانه‌که‌ش به‌ده‌ستی جوله‌که‌کانی تر کوژراو که‌س و کاری پی‌اوه
موسلمانه‌که‌ هانایان برده‌ لای پیغه‌مبهر (ﷺ)، ئیدی لیره‌وه شه‌ر له‌نیوان
موسلمانان و جوله‌که‌کانی "بنو قینقاع" دا ده‌ستی پی کرد.

سوپای موسلمانان به‌سه‌ر کردایه‌تی پیغه‌مبهر (ﷺ) به‌ره‌و "بنو قینقاع"
به‌ریکه‌وت، دواتر له‌ترسی موسلمانان، جوله‌که‌کان چونه‌ ناو‌قه‌ لاگانیان و بو
ساوه‌ی پانزه‌ روژ ئابلوقه‌ دران، پاشان پیغه‌مبهری خوا (ﷺ) به
چا‌بو‌شیه‌وه‌ فه‌رمانی ده‌رکرد به‌وه‌ی ده‌بیت مه‌دینه‌ چو‌ل بکه‌ن، ئیدی
رویان کرده‌ ناوچه‌کانی "أذرعان" ی شام.

"که‌عبی کوری ئەشرف" یش نازاری خواو پیغه‌مبیره‌که‌ی (ﷺ)

ده‌دات

که‌عبی کوری ئەشرف یه‌کیکه له‌و جوله‌کانه‌ی زۆر رقی له‌خواو پیغه‌مبیره‌که‌ی (ﷺ) ده‌بوویه‌وه، ناوبراو له‌هۆزی (بنو نضیر) بو، ئەو به‌ده‌وله‌مەندترین و جوانترین و خوش‌مه‌شرب‌ترینی عەرەب ناو ده‌برا، به‌رده‌وام هیوایه‌تی بریتی بو له‌ رابواردن و بو‌نی خوش له‌خودان و که‌یف کردن وه‌ک خۆی ده‌لێت: جوانترینی ئافره‌ته‌کانی عەرەب له‌لای منه؟!

ئهم پیاوه‌ ناپاکه‌ کاتی‌ک هه‌والی به‌درو سه‌رکه‌وتنی موسلمانانی بیست زۆر نارە‌حەت بو، به‌ زمان و شیعه‌ه‌ پیسه‌کانی که‌وته‌ جنیودان به‌ موسلمانان و ووتی: ئەو قورپه‌یشیان‌ه‌ی به‌ده‌ستی محمد کوژراون، به‌راستی پیاو ماقول و سه‌رکرده‌ی عەرەب بوون، ئە‌گه‌ر محمد ئە‌وانی کوشتیبت، ئە‌وا ژێر زه‌وی و مردن بو‌ ئیمه‌ باشه‌..

ئیدی لی‌روه‌ ده‌ستی‌کرد به‌هۆتینه‌وه‌ی شیعه‌ه‌ جنیو نامی‌زه‌کانی به‌پیغه‌مبیره‌و (ﷺ) باوه‌رداران، به‌بی‌ ئە‌وه‌ی تو‌زقالتیک شه‌رم له‌وه‌ بکات، ئە‌وان په‌یمان‌نامه‌ی ئاشتیان له‌گه‌ڵ با‌وه‌رداراندا مو‌ر کردووه، ته‌نانه‌ت هه‌ر به‌وه‌شه‌وه‌ نه‌وستاو هه‌ستا له‌به‌ر چاری موسلمانانه‌وه‌ سواری وولاخ بو، به‌ره‌و مه‌که‌که‌ که‌وته‌ رپی و له‌وی به‌ده‌م هۆتینه‌وه‌ی شیعه‌وه‌ ده‌ستی کرد به‌ گریان شین و شه‌پو‌ر کردن له‌ بو‌ کوژراوانی هاوبه‌ش په‌یدا که‌ران و هانی ده‌دان بو‌ نو‌یکردنه‌وه‌ی رق و کینیان له‌دژی ئیسلام و موسلمانان و ده‌وله‌ته

تاقانده کی یه کتاپه رهستی.

نهو بهردهوام داوای ناماده کاری لی ده کردن به ناراسته ی هه لگیرساندن ی
جهنگی توله کردنهوه له موسلمانان، پاشان نه م بی شه رمه بهو حالهوهو
به بی ترس گه راپهوه بو مدینه، موسلمانان و پیغه مبه ر (ﷺ) ده یانزانی
چ شتیك که عبی بردوته مه ککه، به لام هه ر سه باره ت به سه ره پویه کانی
که عب دانیان به خو یاندا گرت، له به رامبه ردا نه م ناپاکه له گه ل نه وه ی باش
ده یزانی سه دان جار په یمانه که ی له گه ل موسلمانان هه لوه شانده توه، به لام
هه ر بهردهوامی ده دایه ناپاکیه کانی به رامبه ر موسلمانان و خودی
پیغه مبه ری نازیز (ﷺ)، تا کار گه یشته نه وه ی کهوته جنیودان به ثافه تانی
باوه ردارو بهو زمانه پیسه ی خه ریکی نازاردانیان بوو.

نارام گری موسلمانان به رامبه ر کرده وه شه رم نامیژه کانی که عب له سنور
ده رچوو! نیدی پیغه مبه ر (ﷺ) فه رموی: کی ده توانیت که عبی کوری
نه شرف له ناوبه ریت؟ پالته وانی ئیسلام و به رپرسی ده سته ی پاریزگاری له
پیغه مبه ری خوا (ﷺ) نه ویش (محمد) ی کوری (مسلمه) بوو فه رموی:
نه ی پیغه مبه ری (ﷺ) من ناماده ی جیبه جی کردن ی نهو کاره م، دواترو به
هاوکاری چند ه اوه لیک ی تر له رپی دارشتنی نه خشه یه که وه توانییان له
که عب نزیک بکه ونه وه و پاشان نه م جوله که ناپاکه یان له کولی پیغه مبه رو
(ﷺ) باوه رداران کرده وه.

هوژی (بنو نضیر) و هه‌وله شکست خواردوه‌که‌یان بو شه‌ید کردنی

پیغه‌مبهری خوا (ﷺ)

پیشتر به‌کورتی باسی داخ له دلی ئەم گه‌له پیسه‌مان کرد، له به‌رامبهر ئیسلام و موسلماناندا؟ چونکه ئەوان ئومید‌ه‌ورابون پیغه‌مبهری ئاخیر زه‌مان له‌خوێان بی‌ت، دوا‌ی ئەوه‌ی بینیان له‌ناو عه‌ره‌به‌کاندا هه‌لکه‌وت، ئیدی ئەو راستیه‌یان هاته پیش چاو که له‌مه‌ودوا ده‌سه‌لاتیان به‌ده‌سته‌وه نامینیت و به‌هوژی ئەو پیغه‌مبهره‌وه (ﷺ) عه‌ره‌به‌کان ده‌بنه‌ خواه‌نی شکو و ده‌سه‌لات، پاش ئەوه‌ی سه‌دان ساڵ له‌ زیله‌تدا ژیاون و به‌ده‌ستی شه‌رو ئازاوه‌ی جوله‌که‌کانه‌وه‌ گیرۆده‌ بوو بوون.

پێویسته‌ ئاماژه‌ به‌وه‌ش بده‌ین هیچ کات جوله‌که‌ خواه‌نی ئەو شه‌هامه‌ت و پیاوه‌تییه‌ نه‌بوون راسته‌وخۆ بینه‌ مه‌یدان و شه‌ری موسلمانان بکه‌ن، به‌لکه‌ به‌رده‌وام پهنایان بو‌ ئازاوه‌و شه‌ری لابه‌لا برده‌وه‌ له‌رێگه‌ی هاندانی ئەم و ئەه‌وه‌، ناگری ئازاوه‌و خوین رشتنیان خۆش کردوه‌.

جوله‌که‌ له‌دوا‌ی پروودا‌ی (بنو قینقاع) و کوشتنی که‌عبی کوری ئەشه‌رف زۆر له‌ موسلمانان ده‌ترسان و به‌تایبه‌ت له‌ دوا‌ی له‌کۆل‌کردنه‌وه‌ی ئەم ناپاکه‌وه‌، به‌ته‌وا‌وی زراویان چوو بوو، به‌لام که‌ شه‌ری "ئوحود" پروویداو به‌چا‌وی خوێان شکستی موسلمانانیا‌ن بینی، ئیدی ئەم پروودا‌ه‌یان به‌فرسه‌ت زانی هه‌تا پیلانه‌کانیا‌ن چڕ بکه‌نه‌وه‌ بو‌ دژایه‌تی کردنی موسلمانان و، په‌یوه‌ندی ژێربه‌ژێریان له‌گه‌ل دووروان و هاوبه‌ش په‌یدا‌که‌رانی قوره‌یشدا

بهست و کهوتنه کارکردن له بهرژه‌وهندی دوزمنانی ئیسلام، گومان له‌وه‌دا نیه نه‌وان ئارامگری و دل‌سافی موسلمانانیاں به‌هه‌لزانیا و هه‌ولتی شه‌هیدکردنی پیغه‌مبه‌ریانداو (ﷺ) روداوه‌که‌ش به‌م شیوازه بوو:

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌یاوه‌ری چهند هاوه‌لیک چوون بو لای جوله‌که‌کانی (بنو نضیر)، به‌مه‌به‌ستی پیدانی خوینبایی ئه‌و دو پیاوه‌ی خیللی (کیلاب) که له‌لایهن (عمر) ی کورپی (امیه) وه به‌هه‌له کوزرا بون، ئه‌مه‌ش ده‌بوه ئه‌رک له‌سه‌ر جوله‌که‌کان به‌پیتی به‌نده‌کانی په‌یماننامه‌که، پاشان جوله‌که‌کان وتیان: باشه (أبوالقاسم) لیسه‌دا دابنیشه تا کاره‌که‌ت بو جی به جی ده‌که‌ین؟!

پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له‌پال دیوارێکی ماله جوله‌که‌یه‌که‌دا دانیشته، چاوه‌پرتی جوله‌که‌کانی ده‌کرد تا له‌سه‌ر واده‌ی خوینان پاره‌که به‌ینن، هه‌ریه‌که له ئیمامی ئه‌بویه‌که‌و ئیمامی عومهر و ئیمام عه‌لی و چهند هاوه‌لیکی دیکه‌ی له‌گه‌ل دانیشتبوون، پاشان جوله‌که‌کان ده‌ستیان کرد به‌سرت و برپاریاندا به‌ردیکی گه‌وره به‌سه‌ر سه‌ری پیغه‌مبه‌ردا (ﷺ) به‌رده‌نه‌وه و شه‌هیدی بکه‌ن!

هه‌رچه‌نده (سلام) ی کورپی (مشکم) جوله‌که بو و له مه‌ترسی و ناپاکی کاره‌که‌یان ئاگاداری کردنه‌وه و پیتی راگه‌یاندن: ئه‌مه‌ی ئیوه ده‌یکه‌ن په‌یمان شکینیه له‌نیوان ئیمه‌و موسلماناندا و پیتی راگه‌یاندن کاره‌که‌تان سه‌ر ناگریت، خوای په‌روه‌ردگار پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له کاره چه‌په‌له‌که‌تان ئاگادار

ده‌کاته‌وه، به‌لام به‌گوئیان نه‌کردو له‌سه‌ر خیانه‌ته‌که‌یان پیداکرئیان کرد. راسته‌وخۆ جبریل هاته‌ خزمه‌تی پیغه‌مبه‌رو (ﷺ) پیلانی جوله‌که‌کانی پی‌راگه‌یاندا، به‌خیری پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نه‌و شوینه‌ی به‌ره‌و مه‌دینه‌ به‌جی هیشت و هاوه‌لانیس به‌دوایدا پویشتن و وتیان: نه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوچی هه‌ستایت، نه‌ویش پیلانی جوله‌که‌کانی بو‌باس کردن، پاشان (محمد) ی کوری (مسلمه) به‌نوینه‌رایه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) چه‌ لای جوله‌که‌کان و موله‌تی "ده" روژی پیدان هه‌تا مه‌دینه‌ جی به‌یئن، به‌پیچه‌وانه‌وه نه‌گه‌ر له‌و ماوه‌دا مه‌دینه‌ چول نه‌که‌ن، نه‌وا هه‌مویان ده‌بیته‌ بکوژرین.

جوله‌که‌کان به‌ناچاری ده‌ستیانکرد به‌خۆ کۆکردنه‌وه بو‌چولکردنی شاری مه‌دینه، به‌لام له‌ژیره‌وه‌و به‌نه‌ینی سه‌روکی دوورپوان په‌یوه‌ندی پیوه‌کردن و داوای مانه‌وه‌و ده‌رنه‌چون و به‌رگری کردنی لی‌کردن و به‌ئینی پیدان و گوتی دوو هه‌زار سه‌رباز ده‌نی‌رمه‌ ناو قه‌لاکانتان تا به‌رگریتان لی‌بکه‌ن و ناوبراو پیشی وتن: نه‌گه‌ر ئیوه‌ دوچاری شه‌رو مال ویرانی بن به‌ده‌ستی موسلمانان، نه‌وا هاوپه‌مانه‌کانیشتان له‌ (قریظه) و (غطفان) بی‌ده‌نگ دانایشن.

سه‌ره‌نجام ووته‌کانی سه‌روکی دوورپوان، جوله‌که‌کانی (بنو نضیر) ی دوچاری لوتبه‌رزی کردو بریاری مانه‌وه‌و به‌رگریان هه‌لبژاردو بیمنه‌تی خوشیان به‌رامبه‌ر موسلمانان راگه‌یاندا؟! بیگومان سوپای موسلمانان چه‌زی به‌شه‌رو بارگژی نه‌ده‌کرد، به‌تایبه‌تی هیشتا جه‌سته‌ی موسلمانان ساریژ نه‌بوو بوو، له‌ده‌ره‌نجامی خوینی به‌ناحه‌ق پزوایان له‌کاره‌ساتی بی‌ری

(معونه) دا هفتا هاوه‌لی سنگ پر له قورئان، به‌ناوی بانگه‌وازکردن بو ئاینی ئیسلام و پاش دوورخستنه‌وه‌یان له مه‌دینه به‌نام‌ه‌ردانه شه‌هیدیان کردن.

بو جه‌نگی جوله‌که‌کانی (بنو نضیر) سوپای موسلمانان به‌سه‌رکردایه‌تی پیغه‌مبهری (ﷺ) به‌ره و ناوچه‌که به‌ریک‌ه‌وت، جوله‌که‌کانیش به‌ره و ناوچه‌لاکانیان پاشه‌کشه‌یان کردو ده‌ستیان‌کرد به به‌رد گرتنه موسلمانان، پاش نابلقه‌دانیکی "۶ - ۱۵" پوژی و، دواي شه‌وه‌ی بو‌یان ده‌رکه‌وت هیچ که‌س به سه‌روکی دوو پروه‌کانیشه‌وه نه‌هات به‌ده‌نگیانه‌وه، ئیدی به‌ناچاری بریاری چولک‌کردنی ناوچه‌که‌یاندا.

له به‌رام‌به‌ردا پیغه‌مبهر (ﷺ) په‌زامه‌ندی ده‌رپری که‌لوه‌لی پیوستی خویان له ولاخه‌کانیان بار بکه‌ن و بارگه‌و بنه‌یان بگوازنه‌وه بو ناوچه‌کانی ده‌ره‌وه‌ی سنوری موسلمانان به‌مه‌رجی نه‌به‌ردنی چه‌ک و پیداو‌یستیه سه‌ربازیه‌کانیان و به‌جیه‌یشتیان بو سوپای موسلمانان.

(بنو قریظه) ش جووه پال نه حزاب

به ناوردانه وه مان بو لاپهړه کانی میژوو نهو راستییه مان بو دهرده که ویت بهرده وام کاری سهره کی جوله که خیانت و کاولکاری و نازاوه نانه وه بووه، به هوی نه م هه لویستانه شیانوه بهرده وام به شیان زیللهت و ناواریه و سهرگردانی بووه.

بو نهو مه به سته و به نامنجی نازاوه گپړی و کردنه وهی بهر یه کی بهر فراوانتری جهنگ له دژی موسلمانان، بیست کهس له سهر کرده کانی جوله که و پیاواری (بنو نضیر) له ولات دهر کراو، بهر و شاری مه که کهوتنه ری، سهر نه بجام قورپه شیان ناراسته کرد بو دوباره هه لگیر ساندنه وهی جهنگی دژه موسلمانان..

قورپه ش خوازیاری دهر فته کی نه وتو بوون، تا ناوبانگی ونسوری خوین بکړنه وه، دواتر چونه لای هوزی (غطفان) و هه مان پیلانیا به وان گه یانندو نه وانیشیان فریودا، پاشان به ناو هه موو هوزه عهره به کانی ناوچه که دا گه ران و هاوپه یانی زوریان بو نهو مه به سته دروست کرد، بهم شیوازه سهر کرده کانی جوله که سهر که وتن له کو کردنه وه و جوشدانی بیباوه ران به ناراسته ی کوراندنه وهی ثانی یه کتاپه رهستی.

هوزه کان له کاتی دیاری کراوی خوینداو به "ده" هزار سهر یازه وه بهر و مه دینه بهر یکه وتن و دواتر گه ماروی شاره که یاندا، بیگومان پیش جوله پیکردنی سوپاکان، پیغه مبه ر (ﷺ) ناگاداری جم و جول و بهر نامه و

مه رامه کانیان بوو، له بهرئه وه بهردهوام له گه له نه نجومه نی شوراو راپرسی هاوه لاندئا تاووتویی بارودوخه که یان ده کردو، سه رئه نجام باشتین نه خشه بو رپویه رپویه بوونه وهی دوژمنان نه خشه ی سه لمانی فارسی بوو، ناوبراو پیشتیاری هه لکه نندی خه نده قی کرد له باکوری شاری مه دینه دا.

ده سته جی بهرنامه ی هه لکه نندی خه نده ق دانرا به شیویه که ده بوو هر "ده" پیاو چل گه ز خه نده ق هه لکه نن، موسلمانان به خیرایی کهوتنه هه لکه نندی خه نده قه که و پیغه مبه ریش (ﷺ) له پرۆسه که دا وه که نه وان به شداری ده کردو نا له و ساتانه دا هاوه لان به سکی برسی خه ریکی خه نده ق هه لکه نندن بوون، نا له و ساته ناسکه دا له نا کاو پیغه مبه ری خوا (ﷺ) موژده ی سه رکه وتن و تیپه راندنی ئه م قهیرانه و له ناوبردنی هه ردوو ده و له تی فارس و رۆمی له سه ر دهستی موسلمانان راگه یاند..!؟

پیش گه یشتنی سوپا بو شاری مه دینه، خه نده قه که ته واو کرا، کاتی که سوپای هاوبه ش پهیدا که ران چاویان به خه نده قه که کهوت، جگه له گه مارو دانی شار هیچ چاره سه ریکی تریان ده ستنه کهوت، هاوبه ش پهیدا که ران زور هه لیا نندا ریگه یه که بدوژنه وه بو دزه کردنه ناو شاری مه دینه وه به لام بی سود بوو، له بهرئه وه موسلمانان تیرهاویژه کان له دوری خه نده قه که دا دامه زرا بوون و هه رکه سی هه ولی په رینه وه ی بدابایه، ده سته جی تیربارانیان ده کردو، چه ندين جار ئه م ریگه یان تا قی کرده وه به لام سه رکه وتوو نه بوون.

له‌بهر‌ئوه به‌دوای چاره‌سه‌ریکی دیکه‌دا ده‌گه‌ران، وه‌ک پێشتر ئاماژه‌مان پێدا، یه‌ک له‌ به‌نده گرنه‌گه‌کانی نێوان پێغه‌مبه‌ری خواو (ﷺ) جوله‌که‌کان بریتی بوو له‌ به‌یه‌که‌وه به‌رگری کردن له‌ مه‌دینه له‌ حاله‌تی هێرشێ دۆژمناندا، لێ‌روه ئیدی تاوانباری هۆزی (بنو نضیر) که "حیی" کورێ "أخطف" بوو، چوو بو‌ ناو ماله‌کانی (بنو قریظه)، به‌مه‌به‌ستی هه‌ولدان بو‌ په‌شیمان کردنه‌وه‌ی (کعب) ی کورێ (أسد القرظي) تا له‌ قوڵی ئه‌وانه‌وه هێرش بکه‌نه سه‌ر موسه‌لمانان، جیی وه‌بیر هینانه‌وه‌یه (کعب) ی کورێ (أسد القرظي) ئیمزاکه‌ری په‌یماننامه‌که‌و هاوکات سه‌روکی جوله‌که‌کانی (بنو قریظه) بوو، به‌ئینێ دابوو به‌ پێغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌کاتی دروستبونی مه‌ترسی له‌سه‌ر مه‌دینه ئه‌ویش بپێته پارێزه‌ری شاره‌که‌ شان به‌شانی موسه‌لمانان.

بێگومان ئه‌م پیاوه که‌سیکی خراب نه‌بوو، سه‌ره‌تا زو‌ر به‌تونسی دژی پێشنیاره‌که‌ی (حیی) کورێ (أخطف) وه‌سته‌یه‌وه به‌ خیانه‌تی ده‌زانی په‌یماننامه‌که‌ له‌ گه‌ڵ موسه‌لمانان هه‌لبه‌هه‌ شینیتته‌وه، له‌ کاتی‌دا موسه‌لمانه‌کان که‌مترین پێشکارییان دژی به‌نده‌کانی په‌یماننامه‌که‌ نه‌کردوه، به‌لام ئه‌م ناپاکه هه‌ر وازی نه‌هینا له‌ کوڵی نه‌بویه‌وه و پاش ئه‌وه‌ش چه‌ندین جار ده‌رگا‌که‌ی به‌سه‌ردا داخسته‌وه و پو‌یشته ماله‌وه، سه‌ره‌ئه‌نجام (کعب) پازی بوو به‌هه‌له‌وه‌شاندنه‌وه‌ی په‌یمانه‌که‌، به‌مه‌رجی ئه‌وه‌ی نه‌گه‌ر قوربه‌یش و هۆزه‌کان به‌بێ زیان گه‌یاندن به‌ موسه‌لمانان له‌شه‌ره‌که‌دا شکستیان هینا، (حیی) یش له‌گه‌ڵ (کعب) دا بچیتته ناو قه‌لاکانی (بنو قریظه) وه، بو‌ ئه‌وه‌ی وه‌ک یه‌ک

زیانیان بەر بکەویت؟! ئیدی لێرەو (بنو قریظە)ش چوونە ریزی هاوبەش پەیدا کەرانیو بە کردەو هەش چەندین کاری سەربازیان لە دژی موسڵمانان لەو بارودۆخە پەر لە مەترسیەدا ئەنجامدا.

کاتێک ئەم هەوایە بە پیغەمبەر (ﷺ) موسڵمانان گەیشت، پیغەمبەری خوا (ﷺ) بو دانیابون لەو هەوایە وەفدیکی دوو کەسی رەوانە ی لای جولە کەکان کردو ئەوانیش بە دەم قسەوتنەو راپانگەیاندا هیچ پەیمانیک لە نیوان ئیمەو ئیو هەدا نیه!

بە راستی سەتەو هەختیکی زۆر ترسناک بوو بۆ موسڵمانان و، قورئان زۆر بە جوانی ئەو سەتە پەر لە مەناساتە موسڵمانان دەخاتە روو وە ک

دە فەر موویت: ﴿ إِذْ جَاءُوكُمْ مِّن فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ

الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونًا ﴿١٠﴾ هُنَالِكَ

أَبْتَلَى الْمُؤْمِنُونَ وَزُلْزِلُوا زِلْزَالًا شَدِيدًا ﴿١١﴾ ۱.

تەنانهت هاو لەن دە فەر موون: کاتێک بەتەواو تە پیغەمبەر (ﷺ)

پەیمانکی نی جولە کەکانی پێ گەیشت، لە ترسناکی دۆخە کەدا پۆشاکە کە ی

دا بەسەر خۆیداو بۆ ماو یە ک پراکشا؟! پاشان هەستایەو و فەر مووی (الله

أکبر) و موژدە ی سەر کەوتنی بە موسڵمانان را گەیاندا؟

دواتر خوای گەورە رینمونی دۆستیکی قورپەیش و جولە کەکانی کرد،

ئهویش (نعیم) ی کورپی (مسعود) بوو، به نهیئنی هاته خزمهتی پیغه مبهری خواو (ﷺ) به جهزی خوویی و له سهرا پاسپاردهی پیغه مبهرا (ﷺ)، کهوته نێوانیانته وهو سه ره نه نجام به چهند نه خشهیه کی ژیرانه، ریکه وتنی نێوان جوله کهو نه حزابی له باربرد.

بهو شیویه پهروه ردگار نزای پیغه مبهرا (ﷺ) موسلمانانی گیرا کردو پاش په رت کردنی سوپای دوزمنان، خوای گهوره له شهویکی تاریکدا زریانیکی توندو ساردو باراناوی بو ناردن و په شمال و خیمه کانیان با بردی، به ته واوی سه رماو زریان شپه زهی کردن و به سهری شوپو په رته وازه ییه وه مه دینه یان به جی هیشت و سه ره نه نجام خوای گهوره موسلمانانی لهو جهنگه شدا سه رخت؟!

دوای په رته وازه بونی سوپای هاوبهش پهیدا کهران و جهیشتنی مه دینه، پیغه مبهراش (ﷺ) هاته وه ناو شارو لهو ساته وه خته دا (جبریل) هاته خزمهتی فه رمووی: نهی پیغه مبهرا (ﷺ) نه وه چه که کت داناوه، خو هیشتا فریشته کان چه کیان دانه ناوه و من نوینه ری نه وانم هاتومه ته لات، ههتا هه ر ئیستا به خو ت و سه ربازانی ئیسلامه وه به ره و (بنو قریظه) بکه ونه ری، منیش له پیشته وه ده رۆم و ترس و بیم ده خمه دلایانه وه؟!

پیغه مبهری خوشه ویست (ﷺ) بریاریدا نوێژی عه سر به نه ناوچهی (بنو قریظه) و دوای چه ند رۆژیک له گه مارو دانیان، ناچار بریاری خو به دهسته وه دانیاندا و سزاکه شیان سه ربپینی پیاوه کان و به خشینى ژن و

منداله‌کانیان بوو.

هاوکات له‌گه‌ڵ ده‌رکردنی جوله‌که‌کان له‌ مه‌دینه، هه‌ندیکیان رۆویان له‌ شام کردو له‌وی نیشه‌جی بوون، به‌شیکیشیان رۆویان له‌ ناوچه‌کانی خه‌یبه‌ر کرد.

خه‌یبه‌ر شارێکی گه‌وره‌ی پڕ له‌ قه‌لابوو، دانیشه‌توانی به‌کاری کشته‌وکالی و باخداریه‌وه‌ خه‌ریک بوون، (٦٠-٨٠) میل له‌شاری مه‌دینه‌وه‌ دووره‌، ده‌میك بوو پینغه‌مبه‌ری خواو (ﷺ) موسلمانان هه‌ستیان به‌وه‌ کردبوو خه‌یبه‌ر بووه‌ته‌ جینگه‌ی نه‌خشه‌و پیلانی جوله‌که‌ بو‌ دژایه‌تی کردنی ده‌وله‌تی ئیسلامی، نه‌مه‌ جگه‌ له‌وه‌ی هه‌ستابوون به‌ په‌نادانی پاشاوه‌کانی (بنو نضیر) و (بنو قینقاع)، هه‌مان کات دانیشه‌توانی نه‌م‌شاره‌ له‌ جوله‌که‌و خه‌یله‌کانی نه‌جد پیکهاتبوون، بیریشمان نه‌چیت هه‌ر جوله‌که‌ی خه‌یبه‌ر بوون هه‌موو نه‌حزابیان له‌ دژی موسلمانه‌کان کو‌کرده‌وه‌و هانی (بنو قریظه) شیاندا بو‌ په‌یمان شکینی.

خۆشه‌ویست (ﷺ) ده‌یویست خۆی یه‌کلا بکاته‌وه‌ بو‌ به‌رقه‌رار کردنی ناشتی له‌ ناوچه‌که‌دا، هه‌تا دانیشه‌توانه‌که‌ی پاش هه‌موو نه‌و شه‌پانه‌ ماوه‌یه‌ک پشوو بده‌ن و ده‌ستکراوه‌تریش بیت بو‌ گه‌یانندی په‌یامی خوایی به‌ ناوچه‌کانی دیکه‌، دلتیاش بوو له‌وه‌ی نه‌گه‌ر گورزیکی ئاسنینه‌یان لی‌ نه‌ه‌شینه‌دریت، نه‌مانه‌ به‌رده‌وام ده‌بن له‌ پیلانه‌کانیان.

گومان له‌وه‌ نیه‌ پزگاریونی موسلمانان له‌ شه‌ری نه‌حزاب و مو‌ر کردنی

سولّی حوده یبیه دهره تیککی باش بوو تا ئەم نازاوه چییانهی دهوری مه دینه ته می بکرین، پیغه مبهەر (ﷺ) ده میك بوو نیازی له ناو بردنی جوله که کانی خه یبهری هه بوو، به لام سه ره تا مه بهستی بوو یه که مینی دوژمنه کانی که قوره یش بوون بخت به لایه کدا، بی گومانیش ئیمزا کردنی سولّی حوده یبیه لاوازی قوره یشیه کانی به ناشکرا ده رخست و گه وره ترین شکستی سیاسی بوو که به هویه وه قوره یشیه کان دو چاری شکستی یه کجاری بووه.

ئیدی دوا ی ئەو ریکه وتنه پیغه مبهرو (ﷺ) موسلمانان به فرسه تیان زانی و بو ئەو مه بهسته و له مو حه ره می سالی حه وتی کو چیدا سوپا به ره و ناو چه کانی خه یبهر به ریکه وت، پاش گه یشتنی سوپای ئیسلامی و له به ره به یانی کدا خه لکی به پاچ و بیله کانیانه وه به ره و مه زرا کانیان ده رو یشتن، سوپای ئیسلامی دای به سه ریاندا و ماوه ی چه ندین روژ ئابلقه دران و، پاش نازاد کردنی قه لاق سه ره کیه کان، ئیدی خو یان داوای گفتو گو یان له گه ل موسلماناندا کردو له سه ر ئەوه ریک که وتن ژن و مندال و هه ندیک پینداویستی له گه ل خو یاندا بهن و ناو چه که بو موسلمانان چو ل بکن.

پیلانیکی شکست خواردو بو شهید کردنی پیغمبر (ﷺ)

پیغمبر (ﷺ) له خه‌یبه‌ر بو ماوه‌یه‌ک مایه‌وه، زه‌ینه‌بی کچی حارس، خیزانی (سلام) ی کورپی (مشکم) بوو، مه‌رپکی سوره‌وه کراوی به‌دیاری هینا بو پیغمبهری خوا (ﷺ)، پیشتر نهم ئافره‌ته پرسپاری کردبوو سه‌باره‌ت به‌وه‌ی پیغمبهر (ﷺ) هزی له چ جووره گوشتیکه، بۆی ده‌رکه‌وتبوو خو‌شه‌ویست (ﷺ) هزی له رانی مه‌ره، ئیدی ژه‌هریکی زوری پیوه کردبوو، نهمه جگه له‌وه‌ی به‌شه‌کانی تریشی ژه‌هراوی کردبوو، کاتی‌ک مه‌ره‌که هینرایه به‌رده‌م پیغمبهری خوا (ﷺ)، سه‌ره‌تا ده‌ستی بو رانه‌که برد پارچه‌یه‌ک گوشتی خسته ده‌می و بو‌ی قوت نه‌دراو تفی کرده‌وو فهرموی: نهم پارچه گوشته هه‌والی ژه‌هراوی بونی خوی پیدام؟!

زه‌ینه‌ب بانگ کراو دانی نا به‌تاوانه‌که‌یدا، کاتی‌ک هوکاری نه‌نجامدانی کاره‌که‌یان لی پرسی، ژنه‌که گوتی: له‌دلی خو‌مدا وتم: نه‌گهر نهم پیاهه پادشایه‌کی دونیایی بی‌ت لیتی رزگار ده‌بین و، نه‌گهریش پیغمبهری خوا (ﷺ) بی‌ت نه‌وا رزگاری ده‌بی‌ت و سه‌باره‌ت به‌و کاره‌ی من ناگادار ده‌کریته‌وه؟!

ئیدی پیغمبهری خوا (ﷺ) لیتی خو‌ش بوو، هه‌ندیک گیرانه‌وه‌ش ده‌لین، له‌و کاته‌دا (بش‌ی کورپی (براء) له‌گه‌ل پیغمبهردا (ﷺ) بووه‌و، پیش پیغمبهری خوا (ﷺ) پارچه گوشتیکی خواردوو شه‌هید بووه‌و پیغمبهریش (ﷺ) ئافره‌ته‌که‌ی له به‌رامبهردا کوشتوه‌ته‌وه، زانایان

سه‌باره‌ت به لیٲخوٲش بوون یاخود کوشتنه‌وه‌ی ژنه‌که له‌سه‌ر ئه‌وه یه‌کده‌نگن، پیٲغه‌مبه‌ر (ﷺ) یه‌که‌جارجاوپوٲشی لیٲکردووه، به‌لام که (بش‌ر) وه‌فاتی کردوه له‌تۆله‌یدا کوژراوه‌ته‌وه.

که‌مینه‌کان و پوٲلیان له‌کهوتنی ده‌وله‌تی (ئه‌نده‌لووس)‌سدا

له‌کاتی‌کدا ئه‌نده‌لووس له‌لایهن موسلمانانه‌وه‌ فته‌ح کرا، خه‌لکه‌که‌ی له‌مه‌سیحی و که‌مینه‌ی جوله‌که‌ پیٲکه‌هاتبوون، موسلمانه‌کان زیاتر له‌هه‌شت سه‌ده‌ به‌باشترین شیوه‌ حوکمی وولاتی ئه‌نده‌لووسیان کردووه.

بیٲگومان هیچ کاتی‌ک موسلمانان وه‌کو داگیرکه‌رو چه‌وسپینه‌ر هه‌لسوکه‌وتیان له‌گه‌ل دانیش‌توانی ئه‌نده‌لووسدا نه‌کردووه، به‌پیٲچه‌وانه‌وه‌ به‌رده‌وام سوپای ئیسلامی پارێزه‌ری سه‌رومال و سه‌روه‌ت و سامانیان بووه، هیچ کات زوٲریان لی‌ نه‌کراوه‌ خوٲیان گوته‌نی بو‌ ئه‌وه‌ی واز له‌ ئاینی باب و باپیرانیان به‌ینن، به‌پیٲچه‌وانه‌وه‌ زوٲرتین نازادی و سه‌ربه‌ستیان پیٲدراوه‌ له‌ پووی بیروباوه‌په‌وه، ئه‌مه‌ش ده‌گه‌پٲته‌وه‌ بو‌ فراوانی نازادی بیروپرا له‌ ئیسلامدا، ئه‌نده‌لووس ئه‌وکاته‌ ده‌که‌وته‌ پوٲژناوای ده‌وله‌تی ئیسلامیه‌یه‌وه.

میٲوونوسان حوکمرانی موسلمانان بو‌ ئه‌نده‌لووس به‌ زیٲرینترین سه‌رده‌م داده‌نین له‌ میٲووی ئه‌و ناوچه‌یه‌دا، جیٲی ئاماژه‌یه‌ له‌ هه‌موو بواره‌کانی ژیاندا، ده‌وله‌تی ئیسلامی خوٲش گوزه‌رانی بو‌ دانیش‌توانی ئه‌نده‌لووس به‌بی‌ جیاوازی کردن له‌نیوان موسلمانان و که‌مینه‌ مه‌سیحیه‌کاندا فه‌راهه‌م

کردبوو، ئەمە جگە لەوێ بە هەول و کوششی دهولهتی ئیسلامیه، ئەندەلوس هەنگاوی گەورەینا بەرەو پیشکەوتن، بە ئەندازە یەک شاری (قرطبة) ی پایتەختی ئەندەلوس لە پیشکەوتن و گەشەو بەرەو پیشچونیدا لە روی بیناسازیوه بەراورد دەکرا بە شاری (قسطنطنیه) ی پایتەختی دهولهتی بیزەنتی.

تا ئیستاش پاشاوهی ئەو پیشکەوتنه ماوه که موسلمانان ئەنجامیاندا بە ئاراستە ی بەرەو پیش بردنی ئەو ولاته له هەموو پرووه کانهوه، ئەوه مزگهوتی (ئەمەوی) یه له شاری (قرطبة)، تا ئیستاش بە گرن گرتین و گەورەترین مزگهوت دیتە ئەژمار لە سەر ئاستی جیهانیدا.

بە نەرمو نیانی هەلسوکەوت کردنی سوپای ئیسلامی لە گەڵ خەلکی ئەندەلوسدا هۆکاری سەرەکی بوو بۆ موسلمان بوونی زۆریه ی دانیشتوانه که ی، بەبێ ئەوهی که سیك زۆری لیکراییت تا ئاینی خوی بگوریت و بەزۆر موسلمان بکریت...! ئیدی بەهۆی رهوشت جوانی سوپای ئیسلامیه وه له گەڵ دانیشتوانی ئەندەلوسدا، زۆریه ی خەلکه که ی موسلمان بوونی خویان راگەیاندا بەم هۆیه شه وه مه سیحیه کان بوونه که مینه له ولاتداو، هاوکات و له گەڵ به که مینه بوونی مه سیحیه کاندای، بەلام له ژیر ئالای ئیسلامدا زۆر به خوشی و دلنیا ییه وه ژیانان دەرده سەر، کهرامەت و سەرۆت و سامانی شیان له ژیر سیبهری حکومه تی ئیسلامیدا پارێزراو بوو.

هه‌روه‌ک له ناوچه‌و کوّمه‌لگا گه‌وره‌کانی نه‌نده‌لوسداو به‌تایبه‌ت له ناوچه‌کانی (قرطبة، اشبیلیة، طلیطلة، بلنسیة، سرقسطة...) دا که‌مینه‌ی مه‌سیحی نیشته‌جی بوون و له‌لایه‌ن خه‌لیفه‌ی موسلمانانه‌وه زۆر پرتزبان لی ده‌گیراو هه‌روه‌ک زۆرێکیان له کۆشک و شوینه گرنه‌گه‌کاندا به‌رپرسیاریه‌تیان وه‌رگرتبوو، ئەم پینچه‌وانه‌یه پتویست ناکات بخریته به‌ر رۆشنایی بیرو باوه‌ری (الولاء والبراء) له‌نیوان موسلماناندا، هه‌روه‌ک ئەمه‌ رێگر نیه له گرتنی هاوپی له نیوان غه‌یری موسلماناندا.

هه‌شتا ده‌وله‌ت و خیلافه‌تی ئەمه‌وی له نه‌نده‌لوسدا شکستی نه‌هه‌ینابوو، به‌ر به‌رو سه‌قالیبه‌کان ده‌ستیان کرد به‌بلاوکردنه‌وه‌ی ترس و تۆقاندن و زۆرداری، چه‌ندین ده‌وله‌تی ته‌ه‌وائیفی شوم له دژی ئیسلام و موسلمانان سه‌ریان هه‌لدا، لی‌ره‌وه ئیدی گۆزانکاری دروست بوو سه‌باره‌ت به ژبان و بارودۆخی که‌مینه‌کان، به‌شێوه‌یه‌ک سو‌دیان وه‌رگرت له نازادیه‌کی ره‌ها، به‌رپرس و پاشای هۆزه‌کان گرنه‌گی زۆریان به که‌مینه‌کان دا، هه‌روه‌ک هه‌ولێ زۆریاندا بو دلتیاکردنه‌وه‌ی که‌مینه‌کان و پارێزگاری کردن لیان و به‌ده‌ست هه‌ینانی ره‌زامه‌ندی که‌مینه‌کان.

پاشا‌کانی (قرطبة، اشبیلیة، سرقسطة) له پێش‌برکێدا بوون به‌مه‌به‌ستی به‌ده‌ست هه‌ینانی ره‌زامه‌ندی که‌مینه‌کان، هه‌روه‌ک سیاسه‌تی پازی کردنی که‌مینه‌کان زۆر رۆن و ناشکرایه، له‌به‌رئه‌وه‌ی ئیسپانیای مه‌سیحی له‌و سه‌رده‌مه‌دا توانی سه‌رکه‌وتن به‌ده‌ست به‌هینیت له نه‌نده‌لوسداو به‌تایبه‌ت له‌و

ناوچانه‌ی موسلمانانه‌کان تیایدا بالاده‌ست بوون، هه‌روه‌ک چه‌ند هه‌رشینک له‌لایهن ئیسه‌پانیه‌کانه‌وه‌و به‌سه‌رکردایه‌تی (ألفونسو) ی شه‌شم کرایه‌سه‌ر موسلمانانه‌کان به‌ناوی شه‌ری (أسترداد)، ناوبراو پاش داگیر کردنی (طلیطلة)، گومانی وه‌هابوو ده‌توانیت به‌ناسانترین شیوه‌سه‌رکه‌وتن به‌ده‌ست به‌ینیت له‌ داگیر کردنی (سرقسطه) شدا، به‌لام به‌پشتیوانی خوای گه‌وره (ألفونسو) له‌ناوچه‌ی زه‌لاقه‌دا دوچاری شکست بوویه‌وه‌و نه‌یتوانی (سرقسطه) داگیر بکات.

به‌رده‌وام سه‌روک هۆزه‌کان ترسیان له‌و که‌مینانه‌هه‌بو و به‌سه‌رچاوه‌ی ئاژاوه‌و مه‌ترسییان ده‌زانین بو‌ ده‌سه‌لاتیان، "بنو عیباد" پاشای (قرطبة) بو، زو‌رتترین لی‌بوردنی ده‌نواند له‌به‌رانبه‌ر که‌مینه‌کاندا، پادشاکانی تر وه‌ک "عبداللهی کوری به‌لقین"، له‌لایهن مه‌سیحیه‌کانه‌وه‌ پشتگیری ده‌کرا، به‌هه‌مان شیوه‌ له‌لایهن سوارچاکه‌کانی مه‌سیحیه‌وه‌ پشتگیری ده‌کرا، هه‌روه‌ک نه‌م پادشایه‌ ناموژگاری ده‌کراو به‌هه‌موو شیوازیک یارمه‌تی ته‌درا له‌جه‌نگه‌کانیدا له‌ دژی موسلمانان.

هه‌روه‌ها "ئین هود" له‌ باکوری پوژه‌ه‌لاتی نه‌نده‌لوسدا بو، ناوبراو له‌ناو پادشای هۆزه‌کاندا زو‌رتترین چاوپو‌شی به‌رامبه‌ر که‌مینه‌کان هه‌بو، پشتی به‌هاوپه‌یمانیه‌تی مه‌سیحیه‌کان ده‌به‌ست له‌هه‌موو پیلانیکی‌دا دژی موسلمانان.

پیوسته‌ بزاین (کیمیبادور) پالنه‌وانیکی فارسی مه‌سیحی بو، بو

به‌گه‌وره‌ترین کاره‌سات بوّ ده‌وله‌تی ئیسلامی له ئهنده‌لوسدا و رۆلیکی گه‌وره‌ی هه‌بوو له داگیر کردنی (بلنسیه) دا و ناوبراو ناکوکی نیوان کاربه‌دهستی شاره‌که و (مرابط) هه‌کانی به‌هه‌لزانێ بوّ داگیر کردنی شاره‌که‌و، سه‌رئه‌نجام پاش گه‌ماروڤدانێکی بیست مانگی توانی له "۱۵- حوزه‌یرانی ۱۰۹۴" ی زاینی به‌چیتته ناو (بلنسیه) وه، لهو ساته‌وه (بلنسیه) له‌ژێر دهستی (کیمیادور) دا مایه‌وه تا ئه‌و کاته‌ی له سالی "۱۰۹۹" ی زاینی کوچێ دوایی کرد، پاشان هاوسه‌ره‌که‌ی (شیمان الصمود) که‌وته به‌رگری کردن به ئاراسته‌ی وه‌ستاندنێ هێرشێ (مرابط) بوّ سه‌رشاری (بلنسیه) و سه‌رئه‌نجام له حوزه‌یرانی سالی "۱۱۰۲" ی زاینیدا (مرابط) ه‌کان چوونه ناو شاری (بلنسیه) وه.

(کیمیادور) به‌رده‌وام هاوکارو هاوپه‌یمانی (ألفونسو) ی شه‌شه‌م بووه له لێدانی موسلمانان و هێرشکردنه سه‌ر ناوچه‌کانی ئهنده‌لوس، پێویسته ناماژه به‌وه بکه‌ین هه‌تا نیستاش (کیمیادور) له‌نیو پاله‌وانه‌کانی ئیسپانیادا به‌گه‌وره‌ترین پاله‌وان دیتته ته‌ژمار.

به‌لێ که‌مینه‌کان له‌ژێر سایه‌ی ده‌وله‌تی موسلماناندا له ئهنده‌لوس له خۆشترین ساته‌کانی ژیاناندا بوون، هه‌میشه له‌خۆشگوزه‌رانیدا بوون و به‌رده‌وام ده‌وله‌تی ئیسلامی پارێزه‌ری مافه‌کانیان بووه، له‌به‌رامبه‌ر خزمه‌ت و چاکه‌کانی ده‌وله‌ت بوّ که‌مینه‌کانی ئهنده‌لوس، به‌هه‌موو پێوه‌ریک ده‌بوو ئه‌و که‌مینانه خۆشه‌ویستی و پشتگیری خویان بوّ کو‌مه‌لگا و ده‌وله‌ته

ئیسلامییە کە ی دەربیرن! ئەوان بەرامبەر ئەم هەموو چاکە و سنگ فراوانیە ی دەولەتی ئیسلامی دەبوو پالپشتی دەولەتی ئیسلامی بونایە، بەلام مەخابن ئەمەك حەرام و سپلە و بی وەفا دەرچوون و سەرئەنجام کەوتنە نانه‌وی ئاژاوو نەخشە و پیلان و ژەر رشتن له دژی دەولەتی موسلمانان له ئەندەلوسدا !!.

بە دلتیایییەوه لەم پیلانانەدا مەسیحییەکان هاوکاریکی سەرەکی کە‌مینه‌کان بوون، هەر‌وه‌ك پادشای هۆزە‌کانیش هاوکارییان کردون، بە‌داخه‌وه هیچ کات کە‌مینه‌کان بەو پۆ‌حیه‌ته‌وه هەلس و کە‌وتیان نە‌کرد‌وه کە ئەوان بە‌شیکن له کۆ‌مه‌لگای ئیسلامی ئەندەلوس و ئە‌وه‌یان له‌بەر چاو نە‌گرت‌وه بە‌رده‌وام ئەو دەولەته‌ قوربانی دا‌وه‌و خۆینی سە‌ریازه موسلمانە‌کان رژاوه‌ له‌پینا‌و پاراستنی سە‌رو مائی کە‌مینه‌کاندا.

هیچ کات ئە‌مانە پشتیوانی خۆیان بو‌ دەولەت دە‌رنه‌برپ‌وه‌وه، بە‌پێ‌چه‌وانه‌وه بە‌رده‌وام چاویان له‌وه بو‌وه چ کاتیك دە‌رفه‌تیان بو‌ بره‌خسیت تا خە‌نجە‌ری بی وە‌فایی و خیانه‌ت له‌ دەولەتی ئیسلامی بدن، هەر‌وه‌كو له‌ پیلانە‌کانیاندا له‌لایەن پادشاکانی ئیسپانیای مە‌سیحییە‌وه بە‌رده‌وام هاوکاری کراون بو‌ پروخاندنی دەولەتی ئیسلامی، دە‌ریاره‌ی ئە‌مه‌ گە‌لیك نمونە‌مان له‌بە‌رده‌ستان کە‌ دە‌یسه‌لمینن ئیسپانیە‌کان به‌ هە‌موو شیوازیك هاوکاری و پالپشتی کە‌مینه‌کانی ئە‌ندە‌لوس بوون له‌ بو‌ دژایه‌تی کردن و پروخاندنی ئە‌و دەولەته‌ ئیسلامییە، ئە‌مانە‌ی خواره‌وه‌ش چە‌ند نمونە‌یه‌کن له‌و باره‌یه‌وه:

أ- گە‌مارو‌دانی(قلمریة) له‌ سالی "٤٥٦" ی کۆ‌چیدا له‌لایەن

مه سیحیه کانهوه:

ههروهك لهه پیلانهشدا که مینه کان رۆلێکی گرنگیان بینی له یارمهتیدانی ئیسیپانیه کاندایا، ههروهها قهشه (دیر) که له (قلمریه) نزیك بوو، ههستا به کارناسانی کردن و هاوکاریکردنی سوپای ئیسیپانیه کان بۆ گرتنی (قلمریه) و سه رته نجام نهو ناوچهیه له لایهن خاچ په رسته کانهوه داگیرکرا.

ب- کهوتن و داگیرکردنی (طلیطلة) له سالی "٤٧٨" ی کوچیدا:

به مردنی (نه میر عبدالرحمنی دووهم) له "٤" ی په یعی دووهمی سالی "٢٣٨" ی کوچی، نه نده لوس و ناوچه که پرو به پرووی قهیرانی گه وره و پێکدادانی سیاسی بویه وه، هۆکاری نه مهش لاوازی کاربه دهستان بوو له ناراسته کردن و به رپۆه بردنی ناوچه کاندایا نه ده توانرا "مه رکه زیهت" له جیبه جیکردنی بریاره کاندایا بچه سپێنریت، نه مه سه رباری نه وه ی ناوچه که له پیش فتوحاتی ئیسلامیدا پێگه یه کی گرنگی مه سیحیه کان بوو له گه ل کهوتنی ده ولته تی نه مه ویه کاندایا له سالی "٤٢٢" ی کوچیدا، گیانی جیاخوازی و په رتکردنی (طلیطلة) دهستی پێکرد، پاش ماوه یه کی که م نه م دیارده یه هه موو ناوچه کانی نه نده لوسی گرته وه، هه رله به رته وه یه هه ندیک له میژوونوسان نه م ماوه یه به سه رده می مه مالیکه کان ناو ده بن، به شیه یه که له نه نده لوسدا به زمانی نه مپرو "٢٣" ده ولته تی بچوکی سه ربه خو هه بوون، تا نه و راده یه ی هه رکه سه و دهستی به سه ر ناوچه یه کدا گرتبو و پیشگری

(پادشا) ی به‌ناوه‌که‌ی خوێهوه لکاندبوو.

ئهم قوتاغەش هەلیکی دا بە‌که‌مینەکان هەتا مەرامە گلاۆه‌کانیان بە‌دی بهینن، ئیدی لێه‌وه ده‌ستیانکرد بە‌ده‌ست تێکەڵ کردن له‌گەڵ دوزمنانی ئیسلامدا، که‌مینەکان له (طلیطلة) بە‌رده‌وام له هەول‌داندا بوون بۆ نانه‌وه‌ی ئازاوه‌و شەرو پیلان گێران له ناوچه‌که‌دا، بە‌مه‌به‌ستی بە‌ده‌یتانی نامانجه‌کانیان بە‌رده‌وام بە‌شوین سەرچاوه‌ی هاوکاریدا ده‌گەران، ئیدی په‌نایان بۆ (ألفونسو)ی شەشم بردو بە‌رده‌وام له په‌یوه‌نیدا بوون له‌گەڵ ئەو شەره‌نگێزه سەربازیه‌دا، ناوبراو سەروکی ئیسپانیه‌کان بوو، هەولیده‌دا دانیشتوانی (طلیطلة) له‌دژی ده‌وله‌تی ئەنده‌لوس هان بدات و، جوړیک له بە‌رگری له‌دژی حکومه‌تی ئیسلامی به‌ینیتته‌کایه‌وه، به‌و شیوه‌یه له پیلانی پروخاندن و داگیرکردنی (طلیطلة) شدا که‌مینەکان ده‌وریکی بالایان بینی.

لێه‌وه کاره‌ساتی جه‌رگێر پروبه‌پرووی (طلیطلة) بوویه‌وه، له کاتی‌که‌دا یه‌حیای کوری هیشام داوای هاوکاری له (ألفونسو)ی خاچ په‌رست کرد تا به‌خویی و سوپاکه‌یه‌وه هێرش بکاته سەر شاره‌که به‌مه‌به‌ستی داگیرکردنی، (ألفونسو)ش ناواته خوازبوو داخواییه‌کی له‌و شیوه‌یه‌ی ئاراسته بکریت، بە‌رده‌وام له‌هه‌ولێ ئه‌وه‌دا بوو پشتگیری که‌مینەکان و به‌رپرسیانی داخ له دلی موسلمانان له ناوچه‌کانی ژیر ده‌سته‌لاتی حکومه‌تی ئەنده‌لوسدا بە‌ده‌ست به‌ینیت بۆ داگیرکردنی ناوچه‌کان.

دواتر به‌سوپای (قشتالة) هوه هاته ناوچه‌که‌وه‌و پاش تابلوقه‌دانی شاره‌که،

سه رنه نجام سوپای ئیسلامی لهو شارهدا تیک شکیندراو له سه ر دهستی (ألفونسو) شاری (طلیطلة) داگیرکرا، نه مهش له سالی "۴۷۸" ی کوچیدا پروویدا.

داگیرکردنی (طلیطلة) گه وره ترین کاره ساته پرووه پرووی موسلمانان و دهولتهی نهنده لوسی ئیسلامی بویتته وه لهو سه رده مه دا؟ چونکه (طلیطلة) ولاتی نهنده لوسی بو دووبهش دابهش کردو له پرووی جوگرافیشه وه ناوچه یه کی گرنه گو (ألفونسو) به باشی ههستی به وه ده کرد داگیرکردنی نه م ناوچه یه هانده ریکی باشه تا ناوچه کانی تریش خوینان به دهسته وه بدهن، هه مانکات داگیرکردنی (طلیطلة) نازناوی ئمپراتوری هه موو ئیسپانیای دا به (ألفونسو) ی شه شه م و نازناوی (أمیر الملتین) یشی لی نرا که مه به ست موسلمان و مه سیحیه کانه.

ج- جهنگه گه وره که ی نهنده لووس له سالی "۵۱۹" ی کوچی پروویدا: نه م جهنگه نه وه پری خیانت بو له لایهن که مینه کانه وه له دژی دهولتهی ئیسلامی نه نجام درا بیت، له کاتی کدا مه سیحیه هاوپه یمانه کان هه ستان به بانگ کردنی (ألفونسو)، ناوبراو به هیترترین پادشای خاچ په رهسته کان بوو له کاتی جهنگ و داگیرکاری نهنده لوسدا، به ئینیان پیدا بوو به کو کردنه وه ی دهیان ههزار کهس له وان له دژی دهولتهی نهنده لوس و، په یمانیان پیدا به یارمه تیدانی و پشتیوانی لی کردنی به گیان و خوین. به داخوه (ألفونسو) هه ستا به نه نجامدانی جهنگه به ناوبانگه که یی و

سه‌رته‌نجام چوونه ناو بنکه‌کانی نه‌نده‌لوسه‌وه و ده‌ستیاندایه بلا و کردنه‌وه‌ی گه‌نده‌لی و فساد، هه‌روه‌ها سه‌ریازانی که‌مینه‌کان چوونه پال هه‌یزه‌که‌ی (الفونسو) له کاتی پویشتنی سوپاکه‌یدا به‌ناو ریگاکان و ده‌روازه‌کانی شارد، به‌لام به‌یارمه‌تی و پشتیوانی خوای په‌روه‌ردگار (الفونسو) له‌و جه‌نگه‌دا شکستی هه‌تاو به‌بی ئومیدییه‌وه گه‌رایه‌وه، ئیدی له‌وه به‌ دوا هه‌یچ بو که‌مینه‌کان نه‌مایه‌وه جگه له هه‌ستکردن به‌ ترسناکی نه‌و هه‌لوئسته خیانه‌ت کارانه‌ی له دژی ده‌ولته‌تی ئیسلامی نواندیان، پاشان ده‌یان هه‌زار که‌س له مه‌سیحیه‌کان رایان کردو (الفونسو)ش له‌گه‌لیاندا هه‌له‌هات و ماڵ و سه‌روه‌ت و سامانه‌که‌شیان به‌ جی هه‌یشت.

به‌و شتوازه که‌مینه‌کان له نه‌نده‌لوسدا بوونه مایه‌ی سه‌رئیشه‌وه نه‌خووشی و نازاوه بو گه‌ل و ده‌ولته‌تی ئیسلامی، سه‌ره‌رای نه‌و هه‌موو یارمه‌تی و پاراستن و پارێزگاری لی کردنه‌ی له‌لایه‌ن ده‌ولته‌تی ئیسلامیه‌وه پێشکه‌شیان ده‌کرا، به‌لام سه‌رته‌نجام نه‌وان بوونه تاپوری پینجه‌م له بو دوزمنان، بێگومان نه‌م راسته‌قینه‌یه له‌لایه‌ن میژوونووسه‌ خاچ په‌ره‌سته‌کانه‌وه به‌ ناشکرا دانی پیدا نراوه، له‌وانه‌ش (بیدلال) میژوونووسیکی خاچ په‌ره‌سته‌و ده‌لیت: نه‌ستیره‌ی هاوپه‌یمانه‌کان جاریکی تر ده‌رکه‌وت دوا‌ی که‌وتنی ده‌ولته‌تی نه‌نده‌لوس و سه‌ره‌له‌دانی ده‌ولته‌ته‌کانی سه‌ر به‌ هۆزه لاوازه‌کان و، توانییان خزمه‌تی گه‌وره له به‌رژه‌وه‌ندی خاچ په‌ره‌سته‌کان پێشکه‌ش بکه‌ن و هه‌روه‌ک په‌ره‌یاندا به‌ کرداره‌کانیان له هه‌ینانی خاچ په‌ره‌ستان بو ناوه‌وه‌ی

ولیات.

بهو شیویه له‌ئهنده‌لوسدا تا ئهو ئهن‌دازه‌یه نازادی بو که‌مینه‌کان په‌ره‌ی پیدرا، سه‌رئه‌نجام ده‌سه‌تدیژی کرایه‌ سه‌ر موسلمانانان و سوکایه‌تی به‌ بنه‌چه‌یان کرا.

که‌مینه‌کان و رۆلیان له هاوکاری کردنی مه‌غوله‌کاندا بو داگیرکردنی به‌غداد.

به‌رده‌وام میژوونوسه‌کان داگیر کردنی ولاته ئیسلامیه‌کان له‌لایهن مه‌غوله‌کانه‌وه ده‌گیژنه‌وه بو هه‌لگیرسانی جه‌نگ له‌نیوان جه‌نگیزخانی پادشای مه‌غوله‌کان و عه‌لئه‌دین خوارزمی سه‌رکرده‌ی موسلمانان له‌و سه‌رده‌مه‌دا، به‌لام له‌ راستیدا هوکاری سه‌ره‌کی داگیرکاری مه‌غوله‌کان بو ولاتانی ئیسلامی ده‌که‌رپته‌وه بو پیلانه‌ فیلاویه‌کانی خاچ په‌ره‌ستان که به‌رده‌وام ترسیان له ئیسلام و موسلمانان هه‌بوه‌و، به‌ هه‌موو شیوازیك خاچ په‌ره‌ستان هه‌ولتی ئه‌وه‌یانداوه مه‌غوله‌کان له‌ دژی ئیسلام و لاواز کردن و دژایه‌تی کردنی موسلمانان به‌کار به‌ینن.

له‌ سه‌رده‌می شالای داگیرکاریاندا ته‌تاره‌کان به‌ئهن‌دازه‌ی زیان گه‌یانندیان به‌ موسلمانان زیانیان به‌ خاچ په‌ره‌سته‌کانیش گه‌یاندوه‌و، بگه‌ره خاچ په‌ره‌ستان زور زیاتر له‌ موسلمانان به‌ده‌ستی ته‌تاره‌کان کوشتوب کراون، ته‌نانه‌ت کار گه‌یشه‌ته ئه‌وه‌ی ته‌تاره‌کان چوونه‌ ناو مالتی کاسولیکه

توندره وه کان له رۆما.

له گهڵ داگیرکردنی هه موو ولاتانی ئه وروپای خاچ په ره ست له لایه ن ته تاره کانه وه، له به رامبه ردا کاتیک ئه وروپا بۆ ده رکه وت ئه مه شه رپکی بیروبا وه پری نه، له جیاتی به رگریکردن چونه پال ته تاره کان به مه به ستی به دی هینانی ئامانجه کانیان؟ چونکه بروایان وه هابوو ئه م شه ره ی ته تاره کان ده ستیاندا وه تی شه رپکی کاتیه، ئیدی ئه وروپای خاچ په ره ست درنایه تی ته تاره کانیان به فرسه ت زانی تا ئه وان به کار به یئین بو شه ری موسلمانان، لیره به دوا ده ستی خیانه ت و خه بجه ری ژه هراوی ئه وروپای خاچ په ره ست و به تاییه ت وولاتانی وه: "ئینگلته را، ئالمان، فه رهنسا، ئیتالیا" وه شه یئرا و چونه پال ته تاره کان به مه به ستی لیدانی موسلمانان.

خاچ په ره ستانی ئه وروپا له گهڵ ئه و هه موو کاره ساتانه ی به ده ستی ته تاره کان به سه ریاندا هات له "داگیرکردنی ولاتیان و کوشتن و سه ربیرینی پیاو و منداله کانیان و، به کوپله کردن و ئه تک کردنی ئافره ته کانیان و.."، به لام هه ر ئاماده بوون ده ست بجه نه ناو ده ستی ته تار بو لیدانی ئومه تی ئیسلامی، وه ک ده سپیک بو جیبه جیکردنی پیلانه کان، ئه وروپا زۆریه ی سه رکرده کانی ته تاری فیری ئاینی مه سیحی کرد، ئامانجیان له م کاره ش بو ئه وه بو له قوتاغی پاش داگیرکردنی ولاتی ئیسلامیدا وه ک سه رچاوه یه ک به کاریان به یئین له به گا ورکردنی ئومه تی ئیسلامیدا!

به درێژایی میژوو ئه گه ر نه خشه دۆزه خیه کانی دوژمنان نه بونایه هیچ

هیتیک توانای پروبه پروو بوونه وهی موسلمانانی نه ده بوو، به ئی له و کاته شدا وهک له پیشه وه ناماژه مان پیندا خاچ په رستان دووباره کهوتنه وه پیلانگیران له دژی ئیسلام و موسلمانان، شه وه بوو نوینه ری خویمان ناره لای مه غوله کان به مه بهستی هاوکاری کردنی مه غوله کان بو هه لگیرساندنی جهنگ له دژی موسلمانان و داگیرکردنی ولاتی ئیسلامی..؟! به داخه وه خاچ په رستان هه موو جوړه ناسان کارییه کیان له بو مه غوله کان کرد تا جهنگ له دژی ئیسلام و موسلمانان بکه ن و تواناو به ره هم و ده ستها ت و ته نانه ت به نده و به کری گراوه کانی خویمان خسته خزمه تی مه غوله کانه وه له پینا و هه لگیرساندنی شه جهنگه دا، مه سیحیه سهرسه خته کانی ئیسلام نافره تیان وهک چه ک به کار ده هینا و سهرته نجام توانییان له و پروانگه وه مه غوله کان له خسته به ن و نافرته خاچ په رسته کان کاریگه ری زوریان ده کرده سهر مه غوله کان بو دریزه دان به جهنگه که، مه غوله کانیش به رده وام له گه له شه و نافرته تانه رایان ده بوارد، ئیدی هیرشی مه غوله کان بو سهر ولاتی ئیسلام به شیوه یه ک بوو ته پرو وشکی به یه که وه سوتاند.

له سالی "۶۴۰" ی کوچیدا خلیفه ی موسلمانان له به غداد کوچی دواپی کرد، شه کات خلیفه (مستصیر بالله) بوو، دواتر کوره که ی که ناری خلیفه (مستعصم بالله) بوو هاته شوینه که ی، ناوبراو له و کاته دا ته مه نی "۳۳" سال بوو، که سیکی په وشت به رزو قورئان خوینی دور له سیاست بوو، تا شه و پاده یه ی هیچی له سیاست نه ده زانی، ئیدی ریگه بو

ده‌وروبه‌ره‌که‌ی خوش بوو له به‌چکه مه‌سیحی و رافیزه‌کان کاروباری وولات بگرته ده‌ست و سه‌رته‌نجام له سه‌رده‌می نهم خه‌لیفه‌یه‌دا خیلافه‌ت ده‌روخت و شاری به‌غداش وێران ده‌کریت.

ئیتستا ته‌تارو خیلافه‌تی عه‌باسی له عێراق ته‌نها سنوریکه‌ی زۆر باریک ماوه له‌نیوانیاندا، بینگومان له‌ باشوری ئهو وولاته‌وه ده‌ولته‌تی شیعه‌ی ئیسماعیلی هه‌یه، به‌رده‌وام زۆر ناپاک و پپر مه‌ترسی بوون بو‌ ئومه‌تی ئیسلامی، هه‌میشه ده‌ستیان له‌گه‌ڵ دوژمنانی ئیسلام تیکه‌ڵ بوو، له‌پیناو پرخاندنی خیلافه‌تی ئیسلامیدا چه‌ندین جار له‌گه‌ڵ ته‌تاره‌کان په‌یمانی لێدانی خیلافه‌تیان مو‌ر کرد، ته‌تاره‌کانیش وه‌ک هه‌ر داگیرکاریکی تر به‌رژه‌وه‌ندی خوێان هه‌یه‌و پینان خوش نیه ده‌ولته‌تیکی تر هه‌بیت له‌ خوێان به‌هیزتر بیت، هه‌تا نه‌بیتته له‌مپه‌ر له‌به‌رده‌م به‌دی هاتنی نامانجه‌کاندا، له‌به‌رته‌وه ته‌تاره‌کان هه‌ر له‌بیری ته‌وه‌شدا بوون که‌ی ئهو روژه بیت و ده‌ولته‌تی سه‌فه‌ویش بروخینن.

به‌کورتی (کیوکی کوپی ئوکیتای خان) ده‌سه‌لاتی گرته ده‌ست و له‌ماوه‌ی فه‌رمان په‌وایی خویدا سنوری قه‌له‌م په‌وی ته‌تاره‌کانی زۆر به‌ر فراوان کرد، له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی ته‌تار نه‌یده‌توانی ئیداره‌ی هه‌موو ناوچه‌کانی بکات و، ئهو سه‌رده‌مه‌ش که‌س له‌ موسته‌لمانان بیری له‌وه نه‌ده‌کرده‌وه راپه‌رین و شو‌رش دژی ته‌تاره‌کان نه‌نجام بدات! ئه‌مه‌ش ده‌گه‌رایه‌وه بو‌ درنده‌یی ته‌تاره‌کان و ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر بویان بلوایه نه‌یانده‌هیشته خه‌لکی هه‌ناسه‌ش به‌دن، پاش

ئەوێ (کیوک) هێزی پێویستی لەبەردەستدا بوو، دواجار بریاریدا هێرش بوو سەر وولاتان بوەستینیت تا بتوانیت ئیدارە ی ئەو شوینانە بکات کە دەستی بەسەردا گرتوون.

ئەمەیشی وەک سیاسەتێکی ئەو سەردەمە بەکارهێناو مەبەستی بوو تا ئەو ناوچانە لەرووی ئیدارییهوه پێکنەخات، هێرش نەباتە سەر ناوچەیهکی دی؟ هەتا بەتەواوی ئەو دلتیابێ ئەو کاربەدەستانە ی لە ناوچەکەدا دایان و بەتەواوی بتوانن پروبەرۆوی هەر شوپش و خۆپیشاندانێک بوەستن کە لە دژیان دەکریت، ئەو مەبەستی بوو لەو پروووه فەوزاو ئانارامی نەیهتە کایهوه لە ناوچە قەلەم رەوی خۆیدا، هەرۆک بەم هۆیهوه ناوچەکە ماوهیهک ئارامی بەخۆیهوه بینی، سەرەرای ئەو هەموو کاولکارییهی پویدا.

بەکورتی لەسالی "٦٤٦" ی کوچی (کیوکی کوری ئوکیتای خان) کوچی دوایی کرد، دوا ی خوی سی کوری بەجیهیشت، هەرسینکیان بەهوی کەمی تەمەنیانەوه بوو گرتنە دەستی دەسەلات نەدەگونجان، ناچار خیزانی (کیوک) دەسەلاتی گرتە دەست و زۆری سەرکرده سەربازییهکانی تەتار بەو کارە پازی نەبوون، دەیانگوت: نابیت وولاتیکسی وا گەورە بکەویتتە دەستی ئافرهتیک و پروایان وەها بوو ئەو سنوره بەربلاوه پێویستی بەکەسیکی دلرەق هەیه بیبات بەرپۆه، دواتر ئەنجومەنی نیشتمانی تەتار لە سالی "٦٤٩" ی کوچیدا خیزانی (کیوک) یان لەفەرمانرەوایی خست و (منکوو خان) یان هەلبژارد بوو ئەوێ بیته گەورە ی وولاتی تەتار.

بئی گومان ههلبژاردنی (منکو خان) بو سه روکی ته تار به ته واوه تی نه خشی هه موو جیهانی گوپی، بیر کردنه وه کانی نه میش هاوشیوهی بیر کردنه وه کانی (جهنگیزخان) بون، بهرده وام بیری له وه ده کرده وه چون خیفه تی عباسی بروخینیت و به ته واوه تی وولاتی موسلمانان داگیر بکات، بو نهم مهبهسته که سیکی ههلبژارد هه تا بیتته یارمه تی ده ری له کاروباره کاند که ناوی (هولاکو) بوو و هاوکات برای خویشی بوو.

هولاکو که سیکی خوین پیترو درنده بوو زور رقی له موسلمانان ده بوویه وه خواوه نی هیچ به هایه کی مروفانه نه بوو، ته نها هیوا و ناواتی شهرو خوین رشتن بوو، هولاکو به ناواتی چه ندین ساله ی خوئی گه یشت نه ویش پاش نه وه ی کرایه فرمانده ی سه ربازی له ناوچه کانی وولاتی فارس، نهو به هه مان نه فه سه وه خوئی ناماده کرد بو داگیر کردنی شاری به غدادو پروخاندنی خیفه تی عباسی، له پاستیدا هولاکو بو نهم کاره ی گه وره ترین توانای کو کرده وه توانی باشتین پیتگا بگریته بهر بو داگیر کردنی نهو ولاته ی که میژوو نوسان زور به سه رسامیه وه باسی ده کهن.

هولاکو به ته واوه تی خوئی ناماده کرد بو نهو جهنگه وه هیزی باشی کو کرده وه، نه گهر کاردانه وه ی موسلمانان بهو لاوازییه بیتت نهوا ههر ده بیت (منکو خان) و سوپاکه ی سه ربکه ون، به دنیاییه وه سوننه تی پهروه ردگار وه هایه وه هه رکهس هوکاره کانی سه رکه وتن بگریته بهر سه رده که ویت ته نانه ت نه گهر نهو که سه کافرو بئی باوه پیش بیتت؟ چونکه نهو سوننه تی

پهروهردگاره و گوزانیش له سوننه تی پهروهردگادا رونادات، ههروهه کورنان دهه رمویت: ﴿أَسْتَكْبَارًا فِي الْأَرْضِ وَمَكْرَ السَّيِّئِ وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئِ إِلَّا بِأَهْلِهِ ۚ فَهَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ الْأَوَّلِينَ ۗ فَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا ﴿١٤﴾﴾^{١٠}.

ههه که سیکیش خوی بو جیهاد و پویه پرووبونه وه ناماده نهکات، با شه که سه موسلمانیش بیته شهه بیگومان شکست چاوه روانیه تی، ههروهه خوی گه وه دهه رمویت: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوفِيَ إِلَيْهِمْ أَعْمَلَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُخْسُونَ ﴿١٥﴾﴾^{١١}.

١٠ - فاطر: ٤٣.

١١ - هود: ١٥.

کوگردنه وهی هیز بو گرتنی شاری به غداد

له سالی "٦٤٩" ی کوچیدا هو لاکو زور به باشی دهستی کرد به ناماده کارییه کانی بو داگیرکردنی شاری به غداد، ناوبراو خواوهنی سه برو نارامییه کی له راده به دره سووه له گرتنی شاری به غداد دا، بو شهوهی بتوانیت زور به باشی بجیته ناو خاکی عه باسیه کانه وه، له گه له شهوه موو سه ربازو دهسه لات و هیزه ی هه بیوو به لام پینج سالی ره به قیش نارامی گرت له گرتنی به غداد دا، له سالی "٦٤٩" بو سالی "٦٥٤" به درێژایی شهوه ماوه یه هه ره خه ریکی خو پیکه خست و ناماده کاری بوو بو گرتنی به غداد و پماندنی خیل افه تی عه باسی.

هو لاکو له قوناغی یه که مدا دهستی کرد به چاککردنی هه موو پینگا نزیکه کانی وولاتی چین بو عیراق، هه مانکات هه موو پرده پوخاوه کانی شی چاک کردنه وه، شه مهش له پیناوه به ناسان تیپه ر بوونی سوپای ته تارو دروست نه بوونی کی شه بویان، وه سوپای ته تار له ژماره دا زور بوو، هه روه ک عه ره بانه ی زور گه وره ی دروست کرد له بو گواسته شه وه ی ده بابو مه نه جنیق و که ره سه ته سه ربازییه کانی شه سه رده مه.

لی ره وه ته تار دهستی کرد به دروستکردنی په یوه ندی سیاسی و گفتوگوو کردن له گه له شهوه هیزانه ی که له ناوچه که دا له خو یانه وه نزیک بوون، شه وه ی باسی ده که یین بو یه که مین جاره له میژووی خویدا ته تار په نا بباته به ر پیکه وتنی سیاسی له گه له شهزه کانی تر دا؟

چونکه پێشتر تهتار هیچ بایهخی بهخهڵکانی تر نهدهدا، بهلام له ئیستادا لهبهر بهرزهوهندی سیاسی خۆی نامادهی گفتوگۆ و رێکهوتنه، ئیدی لیسهوه کesh و ههواى خهنجهر وهشاندنی ژههراوی کهمینهکانی عێراق و ولاتی شام له دژی موسلمانان خۆش بوو، لهو رێکهوتنانهش تهتارهکان شهنجامیان دان وهك:

منکوخان هاوپهیمانی لهگهڵ پاشای نهرمینیا که ناوی (ههیسوم) بوو بهست، لهسهر نهو بنهمایهی تهتار چی ووت نهرمینیا بلیت بهسهرچاو، بهمش دهئین سیاسهتی دواکهوتن، نهمه له کاتیکدایه نهرمینیا دووجار لهلایهن تهتارهکانهوه داگیرکراوه، (ههیسوم) دهیزانی دراوسێکانی دیکههی خۆی وولاتانی ئیسلامین، بهلام وههای بهباش دهزانی لهگهڵ شهم تهتارانه رێک بکهویت و له موسلمانانهکانی پسی باشتر بوون و ههروهك دوژمنایهتییهکی زۆر قوڵی لهگهڵ موسلمانان ههبوو.

پادشای نهرمینیا مهبهسته سههرهکیهکهی پوخاندنی خیلافهتی عهباسیهکان بوو، کاریکی لهو شیوهیهش سودی به قهلهمپهوی (ههیسوم) دهگهیاندا، سههرتهنجام (ههیسوم) خۆی رۆیشت بو لای (منکوخان) و بهشیوهیهکی چهکیمانه لهلایهن (منکوخان)هوه پیشوازی لی کراو له ئاههنگیکدا (منکوخان) ناوی پادشای بهخشیه (ههیسوم)، هاوکات چهندن پهمان و دیاری گرانبههاشی بهخشیه (ههیسوم)، بیگومان تهتارهکان له لاوازیاندا نهبوو هاوپهیمانیان بهست لهگهڵ نهرمینیایهکی

بچوکدا، به لکو دوورینیان بو پروداوه کان پالنهری شم پیکه وتنه بو، هوکاری هاوپه یانی به ستن له گهل نهرمینیا له لایهن ته تاره وه ده گه پرتته وه بو چهند خالینک وهك:

* ته تاره کان دهیان ویست له شهری موسلماناندا سود له نه زمونی دهیان ساله ئی نهرمه نه کان وه ربگرن، به پیویستیان ده زانی نه وان روشنکه ره وه ی ریگا بن له داگیرکردنی ولاتی موسلماناندا.

* (منکو خان) باش نه و راستیه ی ده زانی که له ناوچه کانی عیراق و ولاتی شامدا خاچ په رستان نیشته جی بون و له ولاتی ئیسلامدا زور به نازادی ده ژین، مه بهستی بوو پادشای نهرمه نه کان به کار بهینیت، تا وهک نوینهری ته تار بچیتته لای که مینه خاچ په رسته کانی نیشته جیی ولاتی ئیسلامی، به مه بهستی له ژیره وه پیکه وتن بو هه لگه رانه وه له دژی موسلمانان له کاتی هیرشی ته تاره کاند؟ چونکه دلنیا بوو پادشای نهرمینیا ده توانیت قه ناعهت به که مینه خاچ په رسته کانی ناو ولاتی ئیسلامی بکات تا هاوکاری ته تار بن له داگیرکردنی ولاتی ئیسلامیدا.

* نه گه ر جیگایهک زور مه ترسیدار بوایه بو جهنگ له گهل موسلمانان، ته تار سوپاکه ی خو ی پیش نه ده خست به لکو سوپای نهرمینیا ی پیش ده خست، بهم شیویه ته تار له جهنگی موسلماناندا سوپای نهرمینیا ی کرده قه لغان بو پاراستنی سوپاکه ی خو ی.

* منکو خان زور هزی ده کرد هاوپه یان بو خو ی زیاد بکات، له و

پیناوه‌دا حدزی له‌نزیک بونه‌وه و ریکه‌وتن ده‌کرد له‌گه‌ڵ خاچ په‌ره‌سته‌کانی عێراق و وولاتی شامدا، نه‌مه‌ش بو‌ شه‌وه‌بوو که‌مترین به‌رگری روه‌په‌روو بیه‌تته‌وه له‌لایه‌ن مو‌سلمانانه‌وه له‌کاتی روه‌خاندنی خه‌لافه‌تی عه‌باسیدا، نه‌و مه‌به‌ستی بوو خاچ په‌ره‌سته‌کانی ناو وولاتی مو‌سلمانان له‌ لێدانی سوپای ئیسلامیدا هاوکاریان بن، گزنگترینی شه‌و ده‌ولته‌ت و ئیماره‌تانه‌ی له‌و ناوچانه‌دا هه‌بوون وه‌ک: (أتاکیا، عکا، صیدا، طرابلس)، ته‌تار به‌ناشکرا پێی گوتن: نه‌گه‌ر من له‌ خه‌لافه‌تی عه‌باسیم داو مو‌سلمانان ویه‌ستیان له‌ شامه‌وه هێرش به‌یه‌تن، ئیوه له‌لای خۆتانه‌وه بینه‌ به‌ربه‌ست له‌به‌رده‌م مو‌سلمانانداو روه‌په‌روویان بینه‌وه، نه‌گه‌ر ئیوه له‌و ناوچانه‌دا شه‌م کاره‌مان بو‌ بکه‌ن، شه‌وا ئیمه‌ی ته‌تار به‌لێنی به‌خشینی قودستان پیده‌ده‌ین؟! هوی هاتنه‌ کایه‌ی شه‌و هه‌موو ریکه‌وتنانه‌ له‌نیوان ته‌تار و خاچ په‌ره‌ستانی ناوچه‌که‌دا، (هه‌یسوم) ی پادشای ئه‌رمینیا بوو که‌ وه‌ک سه‌فیریکی ته‌تاره‌کان له‌ به‌رژه‌وه‌ندی شه‌وان کاری ده‌کرد.

بیرمان نه‌چیت زۆریک له‌ پادشاکانی شام شه‌و داوایه‌ی ته‌تاریان په‌ت کرده‌وه، ته‌نها پادشای ئه‌نتاکیا نه‌بیته‌ ناوی "بوهمه‌ند" بوو، ناوبراو بوو به‌ هاوپه‌یمانی ته‌تار؟ چونکه‌ شه‌وانی تر باش له‌و راستیه‌ گه‌یشته‌بون که‌ ته‌تار خاوه‌نی په‌یمان و به‌لێن نیه‌، هه‌رکات بیه‌ویت ده‌یان فروشیت و بی‌ پاره‌و بو‌ به‌رژه‌وه‌ندی خۆی ده‌یان به‌خشیت.

خاچ په‌ره‌ستان باش له‌و راستیه‌ گه‌یشته‌بون شه‌وان له‌ناو دلێ جیهانی

ئیسلامیدان، چهنده له ته‌تار ده‌ترسان، له‌به‌رامبه‌ردا دوو شه‌وه‌نده ترسیان له موسلمانان هه‌بوو، هه‌رچه‌نده به‌ته‌واوه‌تیش شه‌وه‌یان ر‌ه‌ت نه‌کرده‌وه به‌وه‌ی که له‌گه‌ڵ ته‌تار نین، به‌لکو به‌پیکه‌نینه‌وه وه‌لامینکی چاوه‌روانی نامیزیان دانه‌وه به‌وه‌ی شه‌گه‌ر ته‌تار سه‌رکه‌وت شه‌وا له‌گه‌ڵیدا ده‌بن و شه‌گه‌ریش شکستیان هینا، شه‌وا ناماده‌ی شه‌وه نین موسلمانان له‌خوین توپه‌ بکه‌ن؟!

* منکوخان مه‌به‌ستی بوو زیاتر له‌گه‌ڵ که‌سایه‌تییه‌کانی خاچ په‌ره‌ستان په‌یمانامه‌ ببه‌ستیت؟! چونکه له‌ کاری سیخوپییدا سوودی له‌م هاوپه‌یمانانه وه‌رده‌گرت، دواچار ته‌تار به‌نامانجه‌کانی گه‌یشت له‌ به‌ستنی ریکه‌وتننامه له‌گه‌ڵ خاچ په‌ره‌ستانی ناوچه‌که‌دا، بو شه‌م مه‌به‌سته په‌یمان و ریکه‌وتنی له‌گه‌ڵ چه‌ندین که‌سایه‌تی گرنگی ناوچه‌که‌دا به‌ست، دووباره (هه‌یسوم) ی به‌کارهینایه‌وه هه‌تا قه‌ناعه‌ت به‌ خاچ په‌ره‌ستانی وولاتی ئیسلامی بکات و مل به‌دن بو داواکانی ته‌تار.

له‌وانه‌ش که بونه هاوپه‌یمانی ته‌تار وه‌ک خاچ په‌ره‌ستانی وولاتی عی‌راق و شام، په‌تریکی به‌غداد ناوی (مه‌کیکا) بوو له‌ هه‌موویان زیاتر به‌ده‌م داواکارییه‌که‌وه هات، ناوبراو به‌رپرسی که‌نیسه‌کانی به‌غداو سه‌روکی قسیسه‌کانی عی‌راق بوو، بی گومان شه‌مانیش ئاسانکاری باشیان له‌ بو ته‌تار کرد هه‌تا وولاتی موسلمانان داگیربکات و له‌و پوه‌وه چه‌ندین زانیاری سخوپی گرنگیان به‌ ته‌تاره‌کان به‌خشی.

* هه‌روه‌ها منکوخان توانی له‌گه‌ڵ مه‌لیکی (کرژ) له‌ جو‌رجیاو روسیا

بیتته هاوپه یان بو لیدانی موسلمانان و پماندنی خیلافهتی ئیسلامی، وولاتی (کرژ) یه کیک بوو له دوژمنه داخ له دلّه کانی خیلافهتی عهباسی، له گهله نهوهی تهتار وولاتی (کرژ) ی رووبه پرووی نهو هه موو مال ویرانیه کردبوهو به هه زاره های لی سهربری بوون، به لام هه ناماده بوون بو لیدانی موسلمانان دهستیان له گهله تیکهله بکهن، ئیدی بهم په یاننامه یه مهمله کهتی (کرژ) هاته ناو به ره ی جهنگی دژه موسلمانانهوه، واته به سه رکرایه تی تهتار سوپایه کی هاوپه یان پیک هات بو پماندنی خیلافهتی عهباسی.

ناسر یوسف و به دره دین لولۆ دوو کاربه دهستی عیراق بوون، خیرا خویمان گه یانده لای هولاکۆ و ناماده بیان ده بربری بو جهنگ کردن دژی خیلافهتی عهباسی، ته نانهت ناسر یوسف، کورپه کهی خوئی به چه ند هه زار سه ربازی کهوه نارد بو هاوکاری کردنی ته تاره کان له داگیر کردنی عیراقدا.

※ هولاکۆ توانی خوئی بگه یه نیتته که سایه تیه کی زور دهسته لاتداری ناو خیلافهتی عهباسی، نه ویش (موته یه دهه دینی کوپی نه لقه م) ه، ناو براو دووه مین که سایه تی ناو عهباسیه کان بوو، نه م پیاوه شیعه یه کی رافیزه بوو، به هه موو شیوه یه که خیلافهتی ئیمامی نه بو به کرو ئیمامی عومه ری له لا ره فز بوو، زور ناحهز بوو به رامبه ر ته هلی سونه و جهزی له سه رکه وتنیان نه ده بوو، ئیدی چون نهو پوسته ی وه رگرتووه، به راستی نه مه جیگای سه رنجه ؟!

* وهك له پیشهوه ئاماژه مان پیدای، ته تار ههتا ئیستا ههر خهریکی ئاماده کارییه بۆ جهنگه که له پرووی نابوری و سیاسیهوه، له ئیستاوه به یارمهتی هاوپه یان و به کری گهراوه کانی له وولاتی ئیسلامیدا دهستی کردوه به بهریا کردنی گهورهترین جهنگی دهرونی له دژی سوپای موسلمانان و خیلافهتی عهیباسی، لهوانهش هولاکۆ ههستا بهتهنجامدانی چهندن هیرشی ترسناک بۆ سهر خهلکی ناوچه کهو دواي شهوهی زۆربه یانی ده کوشت و سهرده بپری، دواتر ده گه پانهوه سهربازگه کانی خوین!

له جهنگه دهرونییه کانی دیکهشی له دژی موسلمانان، بلاوکردنهوهی ماستاوچی و کاسه لیسسه کانی بوو بۆ ناوچه جیاوازه کانی وولاتی ئیسلامی و، خهریکی بلاوکردنهوهی درۆ بوون، به شیوهیهکی خهیا لآوی باسی ته تاریان ده کرد، نه مهشیان بۆ شهوه ده کرد تا وره ی خهلکه که بروخینن و کهس بیر له بهرگری کردن و جیهاد نه کاتهوه، له پاستیدا شهوه شهپه دهرونییه بۆ دوژمنان به نه ندازهی ههزاره ها سهربازی چاونه ترس سودی ههیه؟! چونکه زۆر جار کۆمه لگا بهم جوړه پروپاگه ندانه دوچاری نا ئومیدی ده بیست و دواتر نه گهر توانای جهنگی هه بیست ناچار خو ی ده دات به دهسته وه.

پاش تهواو بوونی ئاماده کارییه کان و له سالی " ۱۹۶۴" ی کۆچی هولاکۆ به سه د ههزار سهربازه وه^{۱۲} به رهو به غدا کهوته پری، هاوکات له گه ل شهوه ی

^{۱۲} - هه ندیک سه رچاوه ده لئین: ژماره ی سوپا که ی هولاکۆ بۆ داگیر کردنی به غدا دو سه د هه زار سه رباز بووه .

سوپاکه‌ی کاملترین و پر تفاق‌ترین سوپا بوو، له ناوه‌ی شاری به‌غداشه‌وه به‌رده‌وام له‌پرتی که‌مینه خاچ په‌ره‌سته‌کان و به‌کری گه‌راوه‌کانیانه‌وه زانیاری گرنگی ناو وولاتیان پی‌ده‌دراو سات به‌سات ده‌یانزانی له‌ناو شاره‌که‌دا چی ده‌گوزهریت، بیگومان زۆربه‌ی هه‌واله‌کانیش له ده‌وروبه‌ره‌کانی خه‌لیفه‌وه به‌خیانه‌ت ده‌یان گه‌یانده ته‌تاره‌کان.

* هه‌موو ئه‌و هاوپه‌یمانیه‌تانه‌ی له ماوه‌ی پابردوودا له نیوان ته‌تارو مه‌لیکه خاچ په‌ره‌سته‌کان و که‌سایه‌تییه‌کانی دیکه‌دا مۆزکراوه، هه‌ریه‌که‌یان له قولیکه‌وه هاوکاری ته‌تاره‌کانیان ده‌کرد له گرتنی شاری به‌غداد، بو‌نونه (هه‌یسوم) ی مه‌لیکی ئه‌رمینیا بو‌هاوکاریکردنی ته‌تاره‌کان به‌سوپایه‌کی زه‌به‌لاحه‌وه هاته‌ناوچه‌که‌و، مه‌لیکی (کرژ) یش ده‌سته‌جی سوپایه‌کی بو‌هاوکاری ته‌تاره‌کان ئاماده‌کرد، بو‌سه‌ره‌رشتی کردنی دوه‌مین سوپای سه‌ره‌کی، هولاکۆ که‌سیکی خاچ په‌ره‌ستی دانا به‌ناوی (که‌تبگاوین) وه هولاکۆ داوای هاوکاری له مه‌لیکی نه‌تاکیا کردو ئه‌ویش له‌گرتنی شاری دیمه‌شقا سوپای خسته‌خزمه‌تی هولاکۆوه، به‌م شیوازه گه‌وره‌ترین هیژ به‌پیکه‌وت بو‌داگیرکردنی شاری به‌غداد.

ئه‌وه‌ی جینگه‌ی تپرامانه له داگیرکردنی شاری به‌غداد دا سوپای ته‌تار زۆر به‌هیمنی ده‌رۆشت و وه‌ها خو‌ی غم‌ایش ده‌کرد ئه‌وان ژیان و ژیاریکی نو‌ی ده‌هیتن بو‌ناوچه‌که‌، زۆر سودیشیان بینی له به‌کاره‌ینانی ئه‌م فیله‌ سه‌ربازییه، پاشان له هه‌موو لایه‌که‌وه ده‌رگای چوونه ناو شاری به‌غدایان بو‌

کرایه‌وه، گومان له‌وه‌دا نیه‌ ئه‌و ده‌مه‌ شاری به‌غداد به‌هێزترین شاری دونه‌یا بوو، خاوه‌نی چه‌ندین دیوارو شوراو قه‌لائی مه‌حکمه‌م بوو، پاسته‌ دواین خه‌لیفه‌ی عه‌باسیه‌کان پیاویکی باش بووه‌، به‌لام له‌رووی ئیداره‌دان و به‌رپۆه‌بردنی وولاته‌وه‌ شاره‌زایه‌کی ته‌وتۆی نه‌بووه‌و توانای بریاردانی نه‌بووه‌ بو‌ چاره‌سه‌رکردنی هه‌ر قه‌یران و رووداویک که به‌روکی ده‌وله‌تی ئیسلامی ده‌گرت، ته‌مه‌ جگه‌ له‌وه‌ی زۆریک له‌ ده‌ورپشته‌که‌ی یان خاچ په‌ره‌ست بوون یاخود خائین و به‌کری گێراوی ته‌تار بوون.

خه‌لیفه‌ له‌ دلسافی و ساویلکه‌یی خۆیه‌وه‌ به‌دواداچونی نه‌کردوه‌ بو‌ به‌رپرسه‌کانی ده‌وروبه‌ری، ئایا نه‌گه‌ر خه‌لیفه‌ هه‌ستی به‌ به‌رپرسیاریه‌تی بکراوه‌وه‌ له‌ ناستی ئه‌و پۆسته‌دا بوايه‌ ئه‌و هه‌موو پۆسته‌ گه‌رانه‌ی ده‌دا به‌خاچ په‌ره‌ستان و که‌سانی شیعهی داخ له‌دلی ته‌هلی سونه‌؟!

نه‌گه‌ر وولاتیک ته‌مه‌ خه‌لیفه‌که‌ی بیته‌ و خاچ په‌ره‌ستان به‌هینیه‌ ناو کۆشکه‌وه‌و به‌دلسۆزیان بزانیته‌ و پراویزیان پی بکات و بیانکاته‌ جیگه‌داری خۆی، به‌دلتیاییه‌وه‌ بارودوخی سوپاکی له‌ بارودوخی ناو کۆشکه‌که‌ی باشته‌ر نابیت، یه‌ک له‌ هوکاره‌ سه‌ره‌کییه‌کانی سه‌رکه‌وتنی هوڵاکۆ له‌ گرتنی شاری به‌غداد ئه‌وه‌ بوو موسلمانان له‌و سه‌رده‌مه‌دا پرویان له‌خۆش گۆزه‌رانی دونه‌یا کردبوو، هه‌روه‌ک وازیان له‌و جیهاده‌ش هینا بوو که به‌هۆیه‌وه‌ له‌ماوه‌ی پابردوودا توانییان ئیمپراتۆریه‌تی رۆم و فارسه‌کان پرۆخینن، باشه‌ خو له‌و سه‌رده‌مه‌دا سوپای ته‌تاره‌کان ژماره‌یان سه‌د هه‌زار که‌س بوو، ته‌مه‌ له‌

کاتی‌کدایه له شاری به‌غداد سیّ ملیۆن موسلمان ده‌ژیان، نه‌گهر نه‌مه باوه‌ش کردن نیه به‌خۆشیه‌کانی دونه‌یادا؟ نه‌ی ده‌بیّت چی بیّت! ئایا نه‌مه ترس نیه له مردن؟ ئایا نه‌مه پشت کردن نیه له جهاد؟ ههر ئهو هۆکاره‌شه نه‌مپۆی جیهانی ئیسلامی و موسلمانانی دوچاری ئهو شکست و زه‌بونییه کردوه له‌لایهن دوژمنانه‌وه هیچ نه‌رزشی‌کمان نیه، به‌دنیاییه‌وه هیچ گهل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک وازی له جهاد و به‌رخودان و سه‌نگه‌رنشینی هینا، ته‌نها یه‌ک شت چاوه‌روانیانه، نه‌ویش زه‌لیلی و زه‌بونی و کزۆلی و کوشت و بر کردنیان له‌لایهن دوژمنانه‌وه.

ئاده‌ی له کام سه‌رده‌می پابردووی موسلماناندا رویداوه سیّ ملیۆن موسلمان توانای رووبه‌رووبونه‌وه‌ی سوپایه‌کی سه‌د هه‌زار که‌سی نه‌بیّت، نه‌مه هاوکاتی نه‌وه‌یه خیلافه‌تی عه‌باسی له‌پرووی پاره و سه‌ربازو ته‌کتیکی جه‌نگییه‌وه هیچ هه‌ژار نه‌بووه، به‌لام که ئوممه‌ت زراوی چو و پشتی کرده جهاد، ئیدی چه‌ک و نه‌سه‌له‌حه‌که‌یشی بیّ سو د ده‌بیّت.

چونکه جهاد ته‌نها پێویستی به‌ئاماده‌کاری سه‌ربازی و ماددی نیه، پاسته‌نه‌مانه هۆکاری گرنگی سه‌رکه‌وتن، به‌لام کوله‌که گرنگ و سه‌ره‌کییه‌که‌ی جهاد بریتیه له‌په‌روه‌رده‌کردنی ناخ له‌سه‌ر بنه‌مای خۆفروشتن به‌خوا‌ی گه‌وره، ئایا نه‌گهر که‌سی‌ک توانای نه‌وه‌ی نه‌بیّت چاوی له‌ئاست سه‌یرکردنی نامه‌هره‌م دا‌بج‌ات، ئایا نه‌گهر که‌سی‌ک نه‌توانیّت نوێژی به‌یانی نه‌بج‌ام بدات؟ ئایا نه‌گهر که‌سی‌ک.. چون ده‌توانیّت جهادی بێباوه‌پان بکات.

به كورتى لهو سهردهمهى خيلافهتى عهباسيدا موسلمانان به ههموو شيوهيهك پرويان له خوشگوزه رانى كردبوو، ههركهس بو خوى خهريكى كه سابهت و جهم كردنى مال و سامان و دارايى بوو، وهك ئيين كه سير ده لئيت: له دريژايى ئهو ده مه دا ته تار بو ماوه يه كى كاتى شهري وه ستاند، خهلكى ئوميديان وه هابوو چوون بتوانن سهروهت و سامانى زياتر جهم بكهن؟! بى گومان نه گهر گه ليك مادهو خوشى دونياى گوڤيه وه به سه رخستنى دينى خواى گه وره، به دلنيايه وه به شى ههر نوشت و شكسته، تا ئهو كاتهى ده گه رپته وه سه ر شارپيگه ئىسلام..

به كورتى ئه مه بوو بارودوخى شارى به غداد، له رۆژى "١٢" ي موچه رهمى سالى "٦٥٦" ي كوچى له ههموو لايه كه وه هولاكو گه ماروئى خسته سه ر شارى به غداد، له ئىستاره خهليفه لهو بارودوخه ناگدار ده كرپته وه و پاشان ههستا به نه نجامدانى كوڤونه وه يه كى به په له و له كوڤونه وه كه دا دوو پيشنيار خرايه به رباس و ليكولينه وه: (موته يه دى كورپى نه لقهم) ي شيعى خيانه تكار، داواى گفتوگوو رپكه وتنى كرد له گه ل ته تاره كانداو، له به رامبه ردا دوو به رپرسى ديكه ئى موسلمانينش داواى جيهاد و رووبه روو بوونه وه يان ده كرد نه وانينش برىتى بوون له (موجاهيده دين نه يبه ك و سه لمان شاي يه چچانى).

خهليفه (المستعصم بالله) به هوئى ئه وه ئى له خيانه تى ته تاره كان ده ترسا، له سه ر پيشنيارى ئهو دوو كه له پياوه بريارى جيهاد كردنى ده ركرد، پاشان

بهشپرزهبهوه سوپا بو جیهاد کوکرایهوهو (موجاهیده دین نهیبهك) کرایه بهررسی سوپاکه، بهلام ئایا سوپاکه دهتوانیت پروبه پرووی سوپایه کی ناماده کراوی پر تفاق و نهسلهحهی سهربازی وه سوپای تهتار بوهستیتتهوه؟ سوپا بهرهو دهرهوهی شاری بهغدا بهناپراستهی باکور کهوته ری، پاشان (موجاهیده دین نهیبهك) چاوی بهسوپای بی شوماری تهتاره کان کهوت بهسهروکایهتی (بیجو) ئیدی سوپای موسلمانان بهمه بهستی ریگریکردن له پیشهروی سوپاکه ی (بیجو)، بریاری پروبه پروونهوهیاندا تا ریگه بگرن له هاتنه ناوهوهی سوپاکه بو ناو شاری بهغداد.

له ناوچهی نهبار ههردوو هیز پروبه پرووی یهك بونهوه، هوکاری دانانی سوپای موسلمانان له ناوچهی نهبار بو گرنگی ناوچه که ده گه ریتهوهو له ماوهی پینج سهدهی رابردودا ناوچهیه کی گرنگی سهربازی بووه بو موسلمانان و لهو ناوچهیهدا چهن دین سهرکهوتنیان تومار کردوه، بهلام لیروه (بیجو) تهکتیکی سهربازی بهکارده هیئت و سوپاکه ی بهرهو دواوه پاشهکشه پیدهکات و تا سهرتهغجام موسلمانانی هیتانه جی مه بهستی خویی و دواترو بههوی ریکهوتنی پیشتری له گه ل دانیشتوانی ناوچه کهدا، بهنداویکی گهورهی ئاو بهسهر سوپای موسلماناندا بهرده داتهوه، ئیدی زۆربهی هه ره زۆری سهربازانی ئیسلامی لهو کاره ساته دا شهید ده بن و (موجاهیده دین نهیبهك) و پاشاوهی سوپاکه ییشی بهرهو بهغدا پاشهکشه ده کهن.

(بيجو) بهبى بهرگرى بهرهو شارى بهغدا مىلى ناو بهناسانترين شيوه دهستىكرد بهگه مارودانى شارهكه، خهليفه بهبينىنى بارودوخهكه چارى نهماو نهلقه مى شيعى بهكرى گيراوئيش له خوشيدا سىللى برىسكهى دههات، نهلقه م بوى دهركهوت ئىستا كاتى نهوه هاتووه بهمهرامى خوئى بگات و لهلايهن تهتاره كانهوه بهلئنهكهى بو جى بهجى بكنه، نهوئيش نهوه بوو پهيمانىان پيدا بوو پاش رماندى خيلافهتى عهباسى، تو دهكهينه مهليكى وولاتهكه.

بو نهو مهبهسته جارىكى تر نهلقه م پيشنيارى گفتوگوئى خستهوه بهردهم خهليفه (مستعصم بالله) نهوئيش له ناچاريدا بهلئى بو پيشنيارهكهى نهلقه مى خائين كرد، دواتر دووكهس بهنوئينهرايهتى خهليفه چونه لاي هولاكو بهمهبهستى نهغامدانى دانوستان، تو بلئى نهو دوو كهسه كى بن؟ وهك ئين كهسير دهلئت يه كهمىان برىتى بوو له نهلقه مى شيعى داخ له دلى نههلى سوننه، نهو بهئاوات بوو خيلافهت بروخت و بهئاواتى دووه مى بگات، دووه كهسش برىتى بوو له مهكيكى پهترياتى خاچ پهزهستهكان، بهو شيوازه شيعهيهك و خاچ پهزهستىك بوونه نوئنهري دهولتهتى موسلمانان بو دانوستانكردن لهگهله تهتاره كاندا؟! بهبى گومان نهو وهفده شتىك نالين و ئيمزايهك ناكه نهگه له بهرزهوهندى خوئان و تهتاره كان نهبيت، يه كهمين پهيامى نهو وهفده گهراويهى لاي هولاكو، برىتى بوو له شهيد كردن يان تهسليم كردنى (موجاهيدهدين نهيبهك و سليمان شا) بهتومهتى وروژاندنى

گیانی جیهاد لەناو ریزی موسلماناندا..

بەبەردەوامی مەکیکا و ئەلقەمی شیعی خەریکی هاتووچۆ بوون لەنیوان هۆلاکوۆ خەلیفەدا، مەبەستیشیان بریتی بوو لە بەنامانج گەشتنی خۆیان لەرمانی خیلافەت و چوێ جینگای خەلیفە، خەلیفە عەباسیەکانیش ناگای لەم کەین و بەینەئەم دوو ناپاکە نەبوو، ئیدی تەتارەکان لەپێی ئەم بەناو رێکەوتنەو بەبەرنامەیهکی شەیتانی کەوتنە فریودانی خەلیفە تا هەموو ئەو کارانەیان پێی ئەنجامدا کە خۆیان مەبەستیان بوو، لە سەرەتادا دلتیایان پێدا بەوێ ناشتییهکی هەتا هەتایی لەنیوان هەردوو لا واژۆ بکریت.

هۆلاکوۆ بو پێدانی دلتیایی بریاری ماره کردنی کچه کهی خۆیدا له کوری خەلیفەو هەمانکات رایگەیاندا خەلیفە لە کورسی حوکمدا دەهێلنەو بە مەرگی ئەوێ دەبیت خەلیفە هەموو قەلاکانی عێراق برۆخینیت و سەنگەرە سەربازییەکان پر بکاتەو و هەموو چەک و ئەسلەحەکانی دەولەت تەسلیمی تەتار بکات؟! دووبارە هۆلاکوۆ پەيامی ناشتی بلاوکردنەوێ بەولاتدا دا یەو بە گوێی خەلیفە داو پەیمانێ پێدا لە گەڵ هیۆربونەوێ بارودۆخە کە دا ناوچە کە دەگەرپینیتەو بو خەلیفە، لە سەرەتادا خەلیفە داوای مۆلەتی کرد تا بیرتک لە بارودۆخە کە بکاتەو، پاشان هۆلاکوۆ بەبیانوی کەمی کاتەو گەمارۆکەمی لەسەر شاری بەغداد توندتر کردەو.

له رۆژانی سەرەتای مانگی سەفەری سالی "٦٥٦"ی کوچیدا بو ماوێ

چوار پوژ بۆردوومان دهستی پێ کرد، بهم شیوازه بۆردومانه که هه موو دیواره کانی پوژه لاتی بهغدای پوخاند، دوباره خلیفه رویکرده وه هاوه له خائینه به دوست تینگه یشتوه که یی و پیتی گوت: چی بکهین؟ نهلقه می شیعه ییش پیشنیاری کرد خوی بچیته لای هولاکو، پاش نهوهی هولاکو له ریتی نهلقه مه وه به نهینسی هه واته که ی پیتی گه یشت، فه رمانی ده رکرد به مەرچی له گه ل خلیفه ی عباسیه کان داده نیشیت، ده بیت بو نه نجامدانی کو بونه وه که خلیفه بازرگان و وه زیرو کار به ده ستان و که سایه تیه گه وره کانی به غدا له گه ل خوی بهینیت، به بیانوی ناگادربونی نه وانیش له گفتوگوو ری که وتنه کان.

خلیفه ناچار نه م زیله ته ییشی قبول کردو به زور هه مویانی کو کرد وه به مدهستی رویشتیان بو لای هولاکوی خوینریژ، سه رته نجام وه قیدی کی حه وسه د که سی کو کرانه وه که زور به یان بریتی بون له زاناو بیرمه ندو ده ولته مهنده کانی شار، وه قده که له شوینی حه وانه وه ی هولاکو نزیک بونه وه به لام ته نها ریگه به حه قده که س درا بچنه لای هولاکو، یه ک له وانه ش نهلقه می شیعی بوو، نه وانی تر به بیانوی دیکه وه به زور له وه قده که جیا کرانه وه برانه چی گایه ک و سه ربردان!

نه مدهیه کرده ی ته تاره کان؟ حه وسه د که س له سه ر پیشنیاری خوی بو دانوستان هاتوون، که چی له به رامبه ردا زور به ناسانی هه موویان ده کوژن؟! له میژوودا نه مانه خاوه نی هیچ به هایه کی مرو فانه نه بوون.

بهم روداوو خهلیفه بپوه فایبی و درندهینی تهتاره کانی بوّ ده رکهوت، لییره وه هولاکوۆ دهستی کرد به سه پاندنی برپاره کانی به سهر خهلیفه دا، ههر له دزینی سهروهت و سامانی بهیتومالی موسلمانانه وه بگره تا کار گه یشته کوشتنی دوو کوره کهی خهلیفه وه که له براکانی، به که نیه کیش سی خوشکی خهلیفه ی بردن بوّ خوپی و ههروه ها هه موو وه زیرو کار به دهسته کانی ده ور بهری خهلیفه ی شهید کردن جگه له نه لقه می به کری گیراو.

لییره وه هولاکوۆ فه رمانی ده رکرد بوّ سوپاکه ی له وه ی که نازادن له نه بجامدانی ههر تاوانیک خویان پییان خوشه وه، دواتر سه ربازو چه ته دوور له شارستانیه کانی ته تار به ربونه موسلمانانی به غداو له ماوه ی چل روژدا زیاتر له ملیوتیک موسلمانیان شهید کرد.^{۱۳}

پیوسته ناماژه به وه بکهین لهم هیرشه ی ته تاره کاندای بوّ سه ر شاری به غداد که سه رزگاری نه بوو، جگه له وه خه لکه ی خویان له مال و ژیرزه مینه کاندای حه شار دابوو، نه مانه ش له ترسی ته تاره کان به هیچ شیوه یه که نه یان ده توانی له ماله کانیان بینه دهروه، بیگومان نه وه ی لهم هیرشه ی ته تاره کان رزگاری بوو ته نه ا که مینه خیانهت کاره خاچ په ره ست و جوله که کان بوون و له گه ل شوین که وتوانی نه لقه می به کری گیراودا، هه موو نه وانده شویان دابوویه پالّ لهم شیعه ناپاکه وه به نازادی ده ژیان، ههروه ها هه ندیک له ده وله مه ندو بازرگانه کانی به غدا توانییان به پاره یه کی زوژ

^{۱۳} هه رچه نده جیاوازیه که هیه سه باره ت به ژماره ی کوژداوه کان.

نه مانیکی زه لیلانه ههلبژیرن، پاشان ته تاره کان دهستیاندایه تالانی و دزی کردن له زیرو زیو و پاره و شتی به نرخ، ئیدی ته نها خوی گهوره ده زانیست سوپای ته تار چی به نافرته موسلمانه کان کرد، له ههر شوینیک نافرته تیکیان دیتبا دهست به جی وه گورگی برسی په لاماریان ده داو زینایان له گهل نافرته ده کرد، تا وه های لی هات خه لکی له ترسدا ده رگیان داده خست و له ماله کانیندا نه ده هاتنه دهره وه، به لام ته تاره کان ده رگاکیان ده شکاندو به زور ده چونه ژوره وه و پیاره کانینان ده کوشتن و زیناشیان له گهل نافرته موسلمانه کان ده کرد، نه گهر ده رگاکیان بو نه شکابایه خانه کهیان به خه لکه که وه ده سوتاند!

وه ک ئین که سیر ده لیت: کار گه یشته نه وهی خه لکیکی زور له ناو بیرو ژیر زه مین و شوینه پیس و کون و قوزینه کاند بو ماوهی چندین رور خویان هشار ده داو تیایاندا ده مانه وه، به لام ههر دهستی درندانهی ته تاره کانینان پی ده گه یشت و دهیانکوشتن، نه وهیشی له وهیترشی ته تاره کان پرزگاری بوو به برسیه تی و نهیننی و ترسه وه له شاریکی ویرانکراودا ژیانینان ده گوزه راند.

درندهیی ته تاره کان مزگه وته کانی کرده قه ساجخانه، ته نانهت بو ماوهی چندین مانگ مزگه وته کان داخران و، خه لکی به غذا نه یانده توانی رووبکه نه مزگه وته کان بو ته نجامدانی نویری به کومه ل به نویری ههینیشه وه؟ به م شیوازه نه وهنده خه لکیان شهید کرد وه میژوو نوسه کان ده لیتن له ناو کوچه و کولانه کانی شاری به غذا خوین جوگه لهی به ست، پاش نه وه پروویان

کرده کتیب‌خانە‌ی شارە‌که‌و هەرچی کتیب و فرهه‌نگی ماوه‌ی پینج سه‌ده‌ی هه‌ول و ماندوبونی زانایان و بیرمه‌ندانى ئیسلام بوو له ملیوته‌ها کتیب و ده‌سنوسی گرنگ، هه‌مویان فریدانه‌ ناو روبراری دیحله‌وه، به‌را‌ده‌یه‌ک میژوو نوسان ده‌لین ئاوی دیحله‌ ره‌نگی مه‌ره‌که‌بی کتیبه‌کانی گرت، ته‌نانه‌ت ئه‌و کتیبانه‌ ئه‌وه‌نده زۆر بوون ده‌گێرنه‌وه سه‌ربازه‌کان به‌رگی کتیبه‌کانیان وه‌ک پرد لی‌کردبون و به‌سه‌ریاندا له دیحله‌ ده‌په‌رینه‌وه .

دواترو پاش ئه‌م هه‌موو نه‌هامه‌تیانه‌، هه‌لاکۆ بریاری کوشتنی بو خه‌لیفه‌ی عه‌باسیه‌کان ده‌رکرد؟ به‌پێی به‌لگه‌ میژویه‌کان بریاری کوشتنی خه‌لیفه‌ له‌سه‌ر پێشنیاری ئین ئه‌لقه‌می و نه‌سیری توسی بووه‌، هه‌ندیک ده‌لین ئه‌ویشی سه‌ربه‌ره‌وخوار له‌ جینگه‌یه‌کدا هه‌لواسی و به‌شەق ده‌یانکیشا به‌ سه‌ریدا هه‌تا گیانی ده‌رچوو، هه‌ندیکیش شیوازی کوشتنی خه‌لیفه‌ ده‌گێرنه‌وه‌و ده‌لین: خه‌لیفه‌ خرایه‌ ناو جه‌والیک و به‌شەق تیی به‌ربوون هه‌تا گیانی ده‌رچوو، هه‌وکاری کوشتنیشی به‌م شیوازه‌ بو‌ ئه‌وه‌ بوو تا دلۆپیکیش له‌خوینه‌که‌ی نه‌رژیتته‌ سه‌ر زه‌وی؟! به‌م شیوازه‌و به‌ هاوکاری که‌مینه‌ خاچ په‌ره‌سته‌کان پایته‌ختی خیلافه‌تی عه‌باسی داگیرکرا .

هێرشى مه‌غوله‌کان بو‌ سه‌ر ئوممه‌ت و خاکی ئیسلام درێژه‌ی کیشا تا سه‌رئه‌نجام خیلافه‌تی عه‌باسییان پوخاندو ئه‌رشیف و به‌ری په‌نجی زیاد له‌پینج سه‌ده‌ی موسلمانانیا‌ن له‌ناو برد، له‌ماوه‌ی چل رۆژدا زیاتر له‌ یه‌ک ملیۆن موسلمانى بێتاوانیا‌ن شه‌هید کرد، پاش کو‌تایی هاتنى شه‌پولی

كوشتنى موسلمانانى بەغدا لەلايەن تەتارەكانەو، ئەو خەلكانى تاك و تەرا لەژياندا مابون و لەناو ژيەر زەمىن و كون و قوژبن و ئاوەپوكانەو بەترس و لەرزەو هاتنەدەرەو؟!

ئەوخەلكەي خوي حەشار دابوو وەك مردويان لى هاتبوو تەنانت باوك كورپى نەدەناسىيەو. ئىدى ئەمانىش دوچارى جوړەها پەتاو برسىيەتى و تاعون بوون، بلاوبونەو پەتاش دەگەرايەو بو بونكردى جەستەي ئەو هەموو كوژراوانەي لەناو كوچەو كولانەكانى بەغداد وەك خەرمان هەلدرابونەو. سەرەنجام ئەوانەي لەم هيرشەدا پزگاريان بوو بە پەتا جوړاوجوړەكان مردن؟ ئەم پرووداوانەش لە سالى "٦٥٦" ي كوچيدا پروياندا.

که‌مینه‌کان و پوٲیان له هاوکاری کردنی مه‌غوٲله‌کاندا بوٲ

داگیرکردنی دیمه‌شقی

پاش داگیرکردنی به‌غدا، ته‌تاره‌کان خوٲیان کوٲ کرده‌وه بوٲ داگیرکردنی ناوچه‌کانی وولاتی شام، بوٲ نه‌و مه‌به‌سته‌و سه‌ره‌تا نه‌خشه‌ی داگیرکردنی ناوچه‌کانی (میافارگین) یان دانا، (میافارگین) شاریکه‌و ئیستا ده‌که‌وٲته باکوری کوردستانه‌وه له‌ پوٲژه‌لاتی تورکیا، له‌و سه‌رده‌مه‌دا میرنشینیکی شه‌یوبی به‌هٲز ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر شه‌و ناوچه‌یه‌دا هه‌بووه‌و سه‌رکرده‌که‌یان ناوی شا (کامل محمد شهاب غازی) شه‌یوبیه، ناوبراو ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ر چه‌ند ناوچه‌یه‌کی باکوری کوردستان و باکوری پوٲنساوای عی‌راق و باکوری پوٲژه‌لاتی سو‌ریا و ناوچه‌کانی جه‌زیره‌و چه‌ندین ناوچه‌ی دیکه‌دا هه‌بووه‌.

هه‌ولاکوٲ به‌مه‌به‌سته‌ی داگیرکردنی ناوچه‌که، سو‌پایه‌کی له‌ ته‌تاره‌کان ناماده‌کردو به‌سه‌رکرده‌یه‌تی (ئه‌شته‌موت) ی کو‌پی نارديه‌ سه‌ر شا (کامل محمد) و داوای خوٲبه‌ده‌سته‌وه‌دانی لی‌کردو مه‌رجی شه‌وه‌یشی له‌سه‌ر دانا پی‌ویسته‌ سه‌ره‌تا هه‌موو قه‌لاگانی ده‌وری شار پ‌روخینیٲ، به‌لام شه‌م میره‌ خواناسه‌ به‌ پی‌چه‌وانه‌ی فه‌رمان‌په‌واکانی تره‌وه‌ به‌توندی داواکه‌ی ته‌تاره‌کانی به‌ره‌به‌رچ دایه‌وه‌و برپاری جیهادو پ‌روبه‌پ‌روبو‌نه‌وه‌یدا.

هه‌ولاکوٲ مه‌به‌سته‌ی بو‌و شام داگیر بکات، ته‌نها پ‌ینگا چاره‌ش بوٲ داگیرکردنی ناوچه‌کانی شام تی‌په‌پ‌بوونی بو‌و به‌ناوچه‌کانی جه‌زیره‌دا که‌ له‌ ئیستادا قه‌لهم په‌وی شه‌و سه‌رکرده‌ موجه‌یدو له‌خواترسه‌یه، به‌دل‌نیاسیه‌وه بوٲ

سوپاکه‌ی هولاکووش گرتنی شاری (میافارگین) کاریکی یه کجار نه‌سته‌م بوو به‌تایبه‌تی نمو شاره ده‌که‌وته ناوچه‌یه‌کی زۆر سه‌خته‌وه له‌نیوه‌ندی زنجیره چیاکانی ده‌ریای په‌شدا، دواجار سوپای ته‌تار به‌ناچاری پێگه‌ چاره‌ی سه‌ربازیان هه‌لبژارد بو داگیرکردنی شاری (میافارگین).

شا کامل محمد هه‌ولئی زۆریدا ده‌سه‌لاتداره موسلمانه‌کانی ناوچه‌که پشتیوانی بکه‌ن بوو پروبه‌پروبوونه‌وه‌ی هیرشی ته‌تاره‌کان به‌لام هه‌وله‌کانی بیسود بوون؟ چونکه نه‌وان هه‌میوان به‌ئاواتی نه‌وه‌بوون پلته‌وپایه‌که‌ی خویان له‌ده‌ست نه‌ده‌ن ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر به‌زیلله‌تیشه‌وه بیست، هه‌ر نه‌وه‌یان به‌لاوه باشر بوو تا پێگای جیهادو شه‌هید بون و سه‌رفرازی هه‌تا هه‌تایی به‌ده‌ست به‌ینن.

لاتان سه‌یرنه‌بیست له‌و ساته‌دا نه‌م پیاوه موجهیده بریاری جیهادو پروبه‌پروبوونه‌وه‌ی هه‌لبژارد، ده‌سه‌لاتداره‌کان ده‌چونه لای هولاکوو پیروزبایی سه‌رکه‌وته‌کانیان لی ده‌کردو، له‌لایدا که‌یف و دلخووشی خویان ده‌رده‌بری به‌رامبه‌ر کوشتنی موسلمانان و پماندنی خیلافه‌تی عه‌باسی، ئایا جیهاد به‌م که‌سه دونیا ویست و دور له‌ قیامه‌تانه ده‌کریت؟! نه‌وه سولتان (عزالدین) هه‌ستا به‌دروستکردنی جوتی پیتلاوی تایبه‌تی شاهانه وینه‌ی خوی له‌ناو پیتلاوه‌کاندا نه‌خشانوو به‌دیاری ناردنی بوو هولاکوو!! هه‌تا له‌پێیان بکات و قاچی بکه‌وێته سه‌ر وینه‌که‌ی نه‌م!؟.

له‌به‌رته‌وه شا (کامل محمد) به‌پشتیوانی خوای گه‌وره بریاری جیهادو

به‌رگری هه‌لبژارد به‌سه‌ر ژیانیکی زه‌لیلانده‌دا که ژیر ده‌سته‌ی ته‌تاره‌کان بیټ، بو‌ئو مه‌به‌سته له‌سه‌ره‌تادا به‌توندی وه‌لامی کوره‌که‌ی هولاکوی دایه‌وه که داوای خو‌به‌ده‌سته‌وه‌دانی لی کردبوو و تیایدا هاتوه:

باشتر وایه میر ناسنی سارد نه‌کوئیت و چاوه‌پوانی نه‌سته‌م نه‌کات، خو‌هیچ کات برپا به‌به‌ئینه‌کانتان ناکریت و هیچ کات له‌سویای ته‌تاریش ناترسم، هه‌تا زیندوم به‌شمشیر شه‌رتان ده‌که‌م، ناکریت برپا به‌کوپری پیاویک بکریت که به‌رده‌وام پیشمی به‌ئین شکاندن بووه له‌گه‌ل خه‌لیفه‌وو.

دواتر شا (کامل محمد) له‌به‌رده‌م گه‌له‌که‌یدا ووتاریکی به‌پیزی ناراسته‌کردن و ناموژگاری و داوای جیهادو به‌رگریکردنی لی کردن و، پاشان هه‌موو خه‌زینه‌کانی ده‌ولته‌ته‌که‌ی له‌به‌رده‌م خه‌لکیدا والاگردو هه‌رچی پاره‌و زیرو زیو هه‌بوو هه‌مووی به‌خشییه‌وه به‌سه‌ر دانیش‌تواندا، نه‌وه‌شی راگه‌یان‌دو گوتی: هیچ کات وه‌ک خه‌لیفه‌ی عه‌باسیه‌کان باوه‌ش ناکه‌م به‌دونیا‌دا که نه‌وه‌نده‌دره‌م و دیناری خو‌ش ده‌ویست تا له‌و پیناوه‌دا خو‌یشی تیاچوو، هه‌موویان به‌یه‌که‌وه برپاری جیهادی ته‌تاره‌کانیان‌داو دواتر هه‌رشیان کرده‌سه‌ر ته‌تاره‌کان و ژماره‌یه‌کی زوریشیان لی کوشتن، شا (کامل محمد) خو‌یشی به‌کردار به‌شداری جیهادی ته‌تاره‌کانی ده‌کردو ماوه‌ی سالیکی ته‌واو به‌رگریان کردو به‌هیچ شیوازیکیش ته‌تاره‌کان توانای پشپه‌ویان نه‌بوو.

له‌ناچاریدا ته‌تاره‌کان برپاری گه‌مارو‌دانی شاره‌که‌یان‌داو روژ له‌داوای روژ خو‌راک و پیداو‌یستی موجه‌یدان که‌م ده‌بویه‌وه، کار گه‌یشته‌سه‌ر نه‌وه‌ی له

برساندا دەستیان کرد بە خواردنی سەگ و پشینیلە و ناژەلی مردارەوه بوو، تەنانەت میژوونوسان باس لەوه دەکەن لە برساندا تەرمی مردووەکانیشیان دەخوارد..

سەرئەنجام کارەساتێکی زۆر گەوره پووبەرپووی شارەکه بوویهوهو بەئەندازەیهک کوچوو کولانەکان پەربوون لە مردوو، بەو شیوازه دەرگاگانی شار بوو تەتارەکان کرایهوه، کاتێک سوپا چونه ژورهوه دیتیان تەنها حەفتا کەس لەشارەکهدا بەنیمچه زیندویی ماوانەتەوهو ئەوانیش خەریک بوو دەمردن؟!

شا (کامل محمد) ییش لەنیوان ئەو حەفتا کەسەدابوو، ئەویان دەستگیرکردو ناردیان بۆ لای هۆلاکو، سەرئەنجام بپاری کوشتنیدا؟! بەلام چون کوشتنیک؟ فەرمانی دەرکرد گوشتی جەستەیی بەزیندوویی لی بکەنەوهو بەزۆر دەرخواردی بدەن! بەو شیوازه ئەوهنده گوشتیان پێدا هەتا شا (کامل محمد) ییش بە پلهی بەرزی شەهادەت گەشت! سەرەکەشیان کرد بەرپەوهو بەشارە گەورهکاندا دەیان گەرانندو دواتر کەللە سەرەکەیان گەیانندە دیمەشق و بەدەر وازەیی (فەرادیس) دا هەلیان واسی.

کوپەکەیی هۆلاکو لەسەر فەرمانی باوکی بوو داگیرکردنی (ماردین) بەرپێکەوت، سەرکردهی شاری (ماردین) ناوی شا سەعید بوو، سوپای تەتار نامەیی خو بەدەستەوهانی بوو نارد، ناویراو داواکەیی بەرپەرچ دایهوهو بپاری بەرگری کردنیدا، دواتر دانیشتوانی (ماردین) ماوهی هەشت مانگ

پروبه پرووی گهوره ترین نابلقه ی نابوری بونه وه، له م ماوه دا دانیشتوانی
شاره که هیئنده نازایه تییان نیشاندا، به ته واوه تی ته تاره کانیاں توپه کردو
له گه ل دریز بونه وه ی نابلقه که دا خوژاک و پیدایستی له قه لاکه دا که م
بویه وه و به هیوه خه لکیکی زور مردن و په تاش له ناو دانیشتواندا بلاو
بویه وه.

له م کاته دا موزه فهره دینی کوره گه وه ی شا سه عید، داوای له باوکی کرد
له پینا و نه مردنی خه لکه که دا قه لاکه به دهسته وه بدات، به لام ناویرا و
داواکه ی به رپه رچ دایه وه دواتر موزه فهره دین باوکی خو ی ژه هر اوی کردو
قه لاکه ی دا به دهسته وه. !؟

ئه م جوړه هیرشانه ی ته تارو داگیر کردنی ناوچه کان ماوه ی سالیکی ته واوی
خایاند، ئه وه بوو سوپای ته تاره کان له موچه رپه می سالی "۶۵۸" ی کوچیدا
گه یشته حله ب، له هه مو لایه که وه بو ماوه ی هه فته یه ک گه مارو یه کی
تونیدیاں خسته سه ر شاره که، به لام دانیشتوانی حله ب ناماده ی
خوبه دهسته وه دان نه بوون، توران شای جیگری یوسفی نه یوبی که مامیشی
بوو، بپیری پروبه پروی بونه وه ی سوپای ته تاره کانیدا، له به رامبه ردا هولاکو
سه ر کرده سه ربازییه کانی به سه ر ده روازه کانی شاردا دابه ش کرد، دواتر له
چوارده وری شاردا مه نجه نیقیکی زوریان جیگیر کردو ده ستیاں کرد به
بوژدومان کردنی شاره که.

به و شیوازه جه نگیکی یه ک هه فته یی زور گه وره له نیوان هه ردوولادا

روویداو په نجا هه زار کهس له سهربازانی حهلب به پلهی بهرزی شه هیدی گه یشتن! ته تاره کان له مانگی زیل حیجه دا توانییان شوراکانی شاری حهلب به زیتن و سهرنه نجام شاره که داگیرکراو وهک پیشه ی هه می شه یی خو یان گه وره ترین قه سابعانه شیان بو خه لکی حهلب به رپا کردو که وتنه پروو خاندنی شوراکانی شارو به هو ی مه نجه نیقه کانه وه دیوارو شورای قه لاکانیان پروو خاند.

بهو شیوازه وهک ئین که سیر ده لیت: حهلب وهک که ریکی پروو ته له یی هات؟! بیگومان لهو سهرده مانه دا له هه موو شار ی کدا قه لاهه بووه له کاتی دروست بوونی مه ترسیدا دانیش تونه که ی خو یان تیایدا حه شار ده دا، پاش داگیرکردنی شاری حهلب، قه لاکه ی بو ماوه ی چل روژ بهرگری کرد، سهرنه نجام قه لاکه ش داگیرکراو له بهرته وه ی دانیش تونه که ی به نازایانه بهرگریان کردبوو، هولاکو ی خوین مژ به شیوه یه کی درندانه سهرجه م شهو که سانه ی سهرپری که له قه لاکه دا ده ستگیریان کردبوون، به بی شه ی جیاوازی بکات له نیوان پیوا نافرته و پیرو مندالدا!؟

پاشان هولاکو گه مارو ی قه لاکه ی (حارم) یدا، دانیش تونه که ی داوا ی شه مانیان له هولاکو کرده مه رجی خو به دهسته وه دان، شهم خوین مژه بی ره وشته وهک پیشه ی هه می شه یی خو ی سهره تا به لینی شه مان ی پیدان و، به لام دواتر فهرمانی کوشتنی به کو مه لی بو هه موویان ده رکرد، ته نانه ت ژن و مندال و پیرو په که وته کانیش رزگاریان نه بوو.

به‌ره و داگیرکردنی دیمه‌شق

دوای که‌یشتنی سوپای هوڵاکۆ به‌شاری حه‌لب و داگیرکردنی، سوپایه‌کی به‌سەرکردایه‌تی (که‌تب‌گاوین)ی گه‌وره به‌ربرسی ده‌وله‌ته‌که‌ی ئاماده‌کرد، به‌مه‌به‌ستی داگیرکردنی شاری دیمه‌شق، سوپا جوڵه‌ی پیکراو له‌ کو‌تایه‌کانی مانگی سه‌فه‌ردا زۆر به‌ئاسانی توانی شاری دیمه‌شق داگیر بکات، دانیش‌توانه‌که‌ی نه‌ک هه‌ر به‌رگریان نه‌کرد، به‌لکو گه‌وره پیاوانان و ناودارانێ شاره‌که‌و له‌نیویشیاندا که‌مینه مه‌سیحیه‌کانی شاری دیمه‌شق به‌خوشحالییه‌وه به‌خیرهاتنی سوپای ته‌تاره‌کانیان ده‌کرد، پاشان هوڵاکۆ بپیری ئه‌مانیدا به‌دانیش‌توانی شاره‌که‌و جارچی به‌کوچه‌و کو‌لائی شاردا ده‌گه‌راو ئه‌مانه‌که‌ی ده‌خوینده‌وه.

تا ئهم ساته هیشتا قه‌لائی شاره‌که‌ خوێ نه‌دابوو به‌ده‌سته‌وه، ته‌تاره‌کانیش مه‌نجه‌نیقی زۆر پیش‌که‌وتویان پێ بوو، بو‌ ئه‌و مه‌به‌سته له‌ پو‌ژئاواوه مه‌نجه‌نیقیان له‌سه‌ر قه‌لاکه‌ دابه‌ست، به‌هوێ ئه‌و مه‌نجه‌نیقه‌وه به‌ردی گه‌وره‌یان به‌ ئاراسته‌ی قه‌لاکه‌ ده‌ته‌قاندو سه‌رته‌نجام به‌و هو‌یه‌وه زۆربه‌ی دیواره به‌ردینه‌کانی قه‌لاکه‌یان پوخاند، به‌شیاو‌زێک بو‌ردومانی مه‌نجه‌نیقه‌که‌ چه‌ر کرایه‌وه زۆری نه‌مابوو قه‌لاکه‌ بپوخت و پاشان کاربه‌ده‌ستی قه‌لاکه‌ به‌مه‌به‌ستی ریکه‌وتن هات بو‌ لای ته‌تاره‌کان و دوا‌جار قه‌لاکه‌یان داگیر کردو کاربه‌ده‌سته‌که‌شیان کوشت.

به‌م شیوه‌یه ته‌تاره‌کان له‌ کو‌تایه‌کانی مانگی سه‌فه‌ری سالێ "٦٥٨" ی

کوچیدا شاری دیمه شقیشیان داگیر کرد، دواتر داردهستیکی خوین کرده والی دیمه شق ناوی (ایل سیان) بوو، ناوبراو یه کینک بوو لهو که سانهی زور ریزی له ناینی مهسیحی دهگرت و تا ئه و ئه ندازهیهی پله و پایه ی مهسیحیه کانیسی بهرز کرده وه.

له ماوهی رابردودا به به لگه وه کاریگری خاچ پهرهسته کاغان به سهر مهغوله کانه وه باس کرد، به ناشکراو هر له سهره تاوه دیار بوو مهغوله کان چه کینک به دهستی خاچ پهرستانه وه بو دژایه تی کردنی ئیسلام و پرخاندنی خیلافه تی ئیسلامی.

به لئ گه و ره به برسانی ناینی خاچ پهرهستی له ده وری "ایل سیان" ی سهرسهخت کو بوونه وه، ئه م ناپاکه به رده وام سهردانی که نیسه کانیانی ده کرد، ئه م خاچ پهرهسته داردهسته ی ته تاره کان پوسته نوییه که ی به هه لزان بو بهرز کردنه وه ی که مینه خاچ پهرهسته کان و به کارهینانیان بو دژایه تی کردنی موسلمانان.

له پاش کو بوونه وه ی "ایل سیان" له گه ل گه و ره کانی ناینی مهسیحیدا، دواتر ناوبراو کلئسا کانی به سه هر کرده وه و به ئینی پیدان ده و له تیکیان بو دا به زرنیتت، به م بو نه وه وه فدیکی مهسیحیه کان سهردانی هو لاکویان کردو کۆمه له دیاریه کی به نرخیان پیشکه شی هو لاکو کرد.

ئه م هه موو ماستاوه ی مهسیحیه کان بو هو لاکویه کی درنده که خاوه نی هیچ جو ره په وشت و به هایه ک نیه، ته نها له به رته وه بوو ته مانیکی زه لیلانه ی

لی وه رېگرن.

شایانی باسه مهسیحیه کان له ده رگای "تومائوه" پویشتنه ژووره وه هه موویان به دروشمی (ناینی پاست ده رکهوت که ناینی مهسیحیه) خاچیان بهرز کردبووه وه، ئەم دروشه یان به دهنگی بهرز دووباره ده کرده وه هه رزه نشتی ناینی ئیسلام و شوینکه وتوانیان ده کردو هاوکات دولچه ی پر له شهراب "خه مر" یان به دهسته وه بوو له کاتی کدا به لای ده رگای مزگه وته کاندای تیپه ر ده بوون ده یان پرژاند به مزگه وته کاندای پیسیان ده کردن، ههروه ها شه رابیان ده کرد به سه ر دم و چاو و جل و بهرگی موسلماناندا، له ناو بازارو دوکانه کانی شدا هه ر بهو شیوه ناشینه خه لکیان نازار دها، وتار بیژه که یان دوکان به دوکان ده گه راو باسی شته چاکه کانی ناینی مهسیحی ده کردو دروو بوختانی له دژی ئیسلام و موسلمانان بلاو ده کرده وه.

پاشان چونه کلێسای مه ریه مه وه، ئەو سه رده مه که نیسه که ئاوه دان بوو، زوژ به توندی له خه لکیان ئەداو شانازیشیان بهو رهفتارانیه انه وه ده کرد، ئەم رهفتارانیه ی ئەمان بوو به هوی وێران بوونی که نیسه که، به ئی ئەوان نیازیان وه ها بوو درێژه بهم حالته و سیاسه ته ی مه غوله کان بدهن له ترساندنێ موسلمانان و روخاندنی مزگهوت و قوتابخانه و سه رجه م شوینه واره کانی تری ئیسلام.

ته نانه ت مهسیحیه کان به ته ما بوون ئەم داگیر کارییه ی ته تاره کان درێژه بکیشیت هه تا بتوانن هه موو مزگه وته کانی وولات بروخینن؟!.

له کاتیئکدا موسلمانان رهخنهیان لهم سیاسهتهی مهغوله کان گرت و بوئو مه بهسته، شهرع ناس و پیاوماقولانی موسلمانان سهردانی (ایل سیان) یان کرد بوئو گه یاندنی سکالوو نارپه زایی خویمان لهو حالتهو درندایهتی مهسیحیه کان، بهلام ناوبراو دهستی کرد به سوکایهتی کردن به وه فده کهی موسلمانان و سهرنه نجام دهی کردن و هیچ گوئی بو داخواییه کانیان نه گرت و رهوایی دایه کرده وه نه شیواوه کانی مهسیحیه کان.

به لئی ئەمه به شیکه له هه لویست و رهفتاری که مینه کان له بهرام بهر دهولهتی ئیسلامیدا، به درێژی میژوو نه گهر بچوکتین دهرفه تیان بوئو ره خسابیت هیچ سلیمان له دهست تیکه لکردن له گه ل ناچه زانی ئیسلام نه کرده ته وه، له پیناو لیّدانی موسلمانان و داگیر کردنی ولاتی ئیسلامیدا.!! وهك ناماژهمان پیکرد ئەم خاچ په ره ستانه که مینه یهك بوون له ناو دهولهتی ئیسلامیدا، سهرده مانیککی زوژ موسلمانان و دهولهتی ئیسلامی پارێزهری مافه کانیان بوون، به داخوه له بهرام بهر هه موو نهو خزمه تانهی دهولهتی ئیسلامیدا ده چون ده ستیان له گه ل ناچه زانی ئیسلام دا تیکه ل ده کرد، به مه بهستی پوخواندنی ده ولت و میژوو و ژیااری موسلمانان، هاوکاری دوژمنان بوون له دارشتنی نه خشه و پیلانی دوژه خیدا: ﴿ هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَنِ إِلَّا الْإِحْسَنُ ﴾^{۱۴}.

^{۱۴} - الرحمن: ۶۰.

که مینه کان و پۆلیان له هاوکاری کردنی فهیره نسبه کان و هیرشکردنه

سهر میسر و داگیر کردنی

ولاتی میسر وهك سهرجهه ناوچه کانی تری جیهانی ئیسلامی له ژیر سایه و سیبهری خیلافهتی عوسمانیدا بووه، هاوالاتیه کانی له بهخته وه ریدا ژیاون؟ چونکه به کردار په یامه که ی پهروه دگار خوش گوزه رانی بو فه راهم کرد بوون و له هه موو کاروباریکی شیاندا ته نها سهرچاوه ی بریاردانیان ئاینی ئیسلام بوو.

له ناو میسریشدا که مینه کان هه میشه سه رباری نه و هه موو خزمه ته ی ده ولته تی ئیسلامی بو یان، به به رده وامی بیریان له وه کردووه ته وه چون بواریک بو خویان بره خستینن تا خه نجه ری خیانه ت و بیوه فایی له ده ولته تی ئیسلامی بدن، هه ر له به رته وه به رده وام که مینه کانی میسر هه ولتیا ن داوه خویان له ده ولته تی ئیسلامی و کو مه لگای میسری جیا بکه نه وه، به رده وام هه سته ی جیا خوازییان بو خویان په ره پێدا وه کاریان له سه ر نه وه کردووه وه چه کانی پاش خو شیان له سه ر نه وه پا به یتنن که نه مان به شیك نین له کو مه لگای میسری و کیان و بوونی خویان ده ویت.

که مینه کانی میسریش به رده وام له دوی بواریک گه پاون تا بتوانن له پشته وه خه نجه ری غه درو بیوه فایی له ده ولته تی ئیسلامی بوه شیتنن، نه و ده ولته تی چه ندين سه ده که مینه کان له نسایه ریدا به نازادی و سه ربه سته ی ته وا وه ژیا نیا ن به سه ر برده، له دیارترینی نه و خیانه تانه ی که مینه کان له

میسردا نهنجامیاندا هاوکاری و کارناسانی کردنی شهوان بسوو بو فەرهنسیه کان له کاتی داگیرکردنی میسردا له سالی "۱۲۱۳" ی کوچیدا. هاوکاری داگیرکردنی میسر ده گه رایه وه بو کومه لیک پالنه ری ئابوری و سیاسی و بازرگانی که راسته وخو نهم هیرشه ی سهر میسر خزمه تی بهرزه وه ندی خاچ پهرستانی ده کردو، فەرهنسیه کان له کاتی نهنجام دانی هیرشه که دا ههستیان به وه ده کرد گه لی موسلمانانی میسر زۆر خوراگرانه و به توندی دژی نهم هیرشه ده وه ستیتته وه و ئویۆزسیۆنی خویان له دژی هیرشه که پاده گه یه نن.

له بهر شه وه فەرهنسیه کان بیریان له چاره سهر "بدیل" یك ده کرده وه تا به هویه وه بتوانن له ناستی ناره زایه تی و توورپه یی و نیگه رانی گه لی میسری که م بکه نه وه، بو نهمه ش راسته وخو پهنایان بو که مینه کانی میسر برد تا هاوکاریان بن له گونجاندنی باروودوخه که به ناراسته ی پیتگه خوشکردن و کارناسانی کردن بو به دی هینانی بهرزه وه ندییه کانیان له میسردا.

به دلنیا ییه وه فەرهنسیه کان سهر که وتنیان به ده ست هینا له به کارهینانی که مینه کان بو گه یشتن به نامانج و بهرزه وه ندییه کانیان، شه وه بوو ده ست به جی له پیتگه ی که مینه مه سیحیه کانی ناو میسره وه که وتنه جی به جی کردنی پیلانه کانیان، سهره تاش وه کو سهریاز له پیزه کانی سوپادا وه ریانگرتن؟! شه که مینه نده ی سهرده مانیک ی زۆر به هیمنا یه تی له خاکی میسردا ژیانسان به سهر بردوه! شه مپۆ راسته وخو خویان کرده دارده ستی دوژمنانی ئیسلام.

بو ئهو مه‌به‌سته سوپای فه‌ره‌نسی پاش داگیرکردنی میسر و به‌مه‌به‌ستی
ئاسایی کردنه‌وی بارود و خه‌که، په‌نای بو که‌مینه خاچ په‌ره‌سته‌کان بردو
داوای له (جرجس جوهری) سه‌روکی هه‌موو قیبتیه‌کانی میسر کرد، چه‌ند
قیبتیه‌کی پسروری ئیداری بو دیاری بکات، تا سوپای فه‌ره‌نسی بیانکاته
سه‌ره‌شتیاری ناوچه‌کان به‌مه‌به‌ستی گه‌رانده‌وه‌ی ژیان بو قوت‌ساغی پیش
هێر شه‌که، ئه‌وه‌بوو (جرجس جوهری) ناوی پینج که‌سی ئیداری
له‌قیبتیه‌کان دا به‌ناپلین و ئه‌ویش کردنی به‌به‌ررسی ناوچه جیاوازه‌کانی
میسر، یه‌عقوب حه‌نناش یه‌کیک بوو له‌و که‌سانه‌و هه‌مانکات ناوبراو کرا
به‌به‌ررسی گشتی نازوقه‌و خۆزاک و تفاق‌ی سوپای فه‌ره‌نسی، بێگومان
ئهمه‌ش کاریکی ئاسان نه‌بوو، له‌سه‌ری پتویست بوو خواردنی ئه‌و "۳۰"
هه‌زار سه‌ریازه فه‌ره‌نسیه‌ دا‌بین بکات که به‌ ناوچه جیاوازه‌کانی میسر دا بلاو
بوو بوونه‌وه.

دیارت‌ترینی ئه‌و که‌سانه‌ی له‌و کاته‌دا به‌ره‌مزی خیانه‌ت و بی‌وه‌فایی
ده‌ناسران (یه‌عقوب حه‌ننا) بوو، ناوبراو له‌ پیشه‌وه‌ی ئه‌و که‌سانه‌دا بوو که
هه‌ستان به‌خیانه‌ت کردن له‌ خودی ولاته‌که‌ی خویان له‌ سه‌رده‌می نوێ دا
(عصر الحدیث)، یه‌عقوب حه‌ننا ئه‌و که‌سه‌یه‌ له‌گه‌ڵ باسکردنی هاوکاری
که‌مینه‌کانی میسر بو هێزه فه‌ره‌نسیه‌کان دیته‌ ناو ناوانه‌وه، ئه‌و
به‌دڵسۆزترین قیبتی میسری داده‌نریت که بو به‌رژه‌وه‌ندی فه‌ره‌نسیه‌کان
کاری کردیت، ناوبراو به‌رده‌وام خه‌ریکی کو‌کردنه‌وه‌ی سه‌رانه‌ بوو بو

هیزه کانی فهپه نسا، هه مان کات وهک راویژکاری جه نه رال (دیزیه) له سوپای فهپه نسیدا دهست به کاربوو له جهنگه که یاندا له دژی موراد بهگ له ناوچهی (صعید).

به دلنیا ییه وه ژه نه رال (دیزیه) هه تا پرس و راویژی بهم به کړی گیراوه نه کردبیت هیچ کاریکی نه بجام نه داوهو، له شوژی عوسمانیه کاند به سه رکرایه تی (ناصر پاشا) که له قاهره بو ده په پاندنی داگیرکه رانی فهپه نسا نه بجامدرا، هه ر یه عقوب جه ننای به کړی گیرا و راسپیدرا رووبه پرووی هیژی عوسمانیه کان بوه ستیته وه.

پاش ئه وهی ناپلیون میسری به جی هیشت، یه عقوب جه ننای خاچ په ره ست هه ستا به دروستکردنی که تیه یه کی سه ربازی تاییه ت به مه سیحیه میسریه کان و راسته وخو له لایه ن نه فسه رانی فهپه نساوه مه شقیان پی ده کرا له سه ر شیوازی پیشکه وتوی ئه وروپا، به هه موو جوژه چه کیکی سه ربازی پیشکه وتوو هاوکاریان ده کردن، وه یه عقوب جه ننا به یه کیک له ده ویته کانی ناپلیون داده نراو دواتریش پوستی فه رماندهی گشتی هیزه قیبتیه کانی ناو سوپای فهپه نسی له میسردا پی سپیدرا، ئه وهی جیگای تیپامانی میژوو نوسانه، یه عقوب جه ننای خاچ په ره ست هه ر کاریکی پی سپیدرا بیت له لایه ن داگیرکه رانی فهپه نساوه به وردبینی و لیته تویه کی زوره وه جی به جی کردوه؟!

له کاتی هیژی ناپلیوندا بو سه ر میسر هاوشانی یه عقوب جه ننا

چهندین که‌سایه‌تی تری ناو خاچ په‌ره‌سته که‌مین‌کانی میسر په‌یوه‌ندیان کرد به‌سوپای ناپلیۆنه‌وه‌و له‌وانه‌ش (جرجس جوهری) که پاش ئه‌وه‌ی په‌یوه‌ندی خیانه‌تکارانه‌ی له‌گه‌ڵ ناپلیۆندا به‌ست و دئسوژی خو‌ی بو‌ ده‌ربرین کرایه‌ وه‌زیری دارایی.

هه‌روه‌ها (یوسف الملطی و الیاس بقطر) له‌ گرن‌گترینی که‌سایه‌تی خاچ په‌ره‌سته که‌مین‌کانی میسر بوون که په‌یوه‌ندیان به‌ناپلیۆن و سوپای فه‌رپه‌نسیه‌وه کرد، (یوسف الملطی) که‌چه‌ زای یه‌عقوب هه‌ننا بوو، دوا‌ی ئه‌وه‌ی له‌ فی‌ربونی زمانی فه‌رپه‌نسیدا سه‌رکه‌وتنی به‌ده‌سته‌یه‌ئاو دواتر وه‌ک سکرته‌یری تایبه‌تی ناپلیۆن ده‌ست به‌کاربوو، ماوه‌یه‌کیش وه‌ک وه‌رگێپ‌ری فه‌رمی سوپای فه‌رپه‌نسی کاری کرد، پاش ئه‌وه‌ی فه‌رپه‌نسیه‌کان میسرین به‌جێ هێشت ناوبراو په‌یوه‌ندی به‌فه‌رپه‌نسیه‌کانه‌وه کردو وه‌ک مامۆستا له‌ مه‌کته‌بی فه‌رپه‌نسی له‌ پاریس کاری کرد.

یه‌کیکی تر له‌و قه‌بتیه‌ میسرینه‌ی له‌کاتی هێرشه‌که‌ی ناپلیۆندا پله‌یان به‌رز کرایه‌وه (أنطوان أبو طاقية) بوو، وه‌ک نوینه‌ری حکومه‌تی داگیرکه‌ری فه‌رپه‌نسی له‌ شاری (الشرقيه) ده‌ست به‌کاربوو، وه (فلتنوس حنا) ش یه‌کیکی تر بوو له‌ قیبتیه‌کانی میسر و پاش ئه‌وه‌ی خو‌ی به‌ فه‌رپه‌نسیه‌کان فروشت، کرا به‌نوینه‌ری حکومه‌تی داگیرکه‌رانی فه‌رپه‌نسا له‌ شاری (الغریبه). ناپلیۆن بو‌ به‌ده‌سته‌یه‌نانی سه‌رکه‌وتن له‌ میسردا زۆر پ‌یتگای گرتونه‌ته‌ به‌ر؟ چونکه‌ ده‌یزانی گه‌لی میسری گه‌لیکی موسلمانن و ئاسان ئه‌وه‌ قبول

ناکهن که سوپایه کی خاچ په رهست وولاته کهیان داگیر بکات.

وهک میژوونوسان ده لئین: ناپلیۆن بو داگیر کردنی میسر له رینگایه کهوه سوپاکه ی به رهو میسر جولاندوه، پیچه وانه بووه له گه ل رینگای هه موو ئه و فرمانده سه ربازیانه ی خاچ په رهستان که له رابردودا گرتویانه ته بهر بو داگیر کردنی میسر، هاوکات له گه ل داگیر کردنی میسریشدا ناپلیۆن بهردهوام بانگه شه ی ئه وه ی ده کرد ئه وان موسلمانن و خوشه ویستی خویان بو ئیسلام و میسر یه کان ده رده بپی؟! ناپلیۆن بهردهوام ته نها داواکاری له سوپاکه ی ئه وه بوو چون له رابردودا ریزیان له ئاینی جوله که و مه سیحی گرتووه، به هه مان نه فه سیشه وه ریز له ئاینی ئیسلام بگرن؟ هه تا بتوانن کو تپو لئى بارودوخه که بکه ن و رووبه پرووی خو پیشاندا ن و شو پشی چه کداری نه بنه وه؟ بیگومان ئه مه ش جو ریکه له دانسان به ئیسلام و موسلماناندا له لایه ن رۆژئاوا یه کان هه! له پیش دابه زینی سوپاکه یدا بو وشکانی ناپلیۆن وته یه کی پیشکه ش کردن و پایگه یاندا: ئه و گه له ی که ئیوه پیی ده گه ن گه لیکی موسلمانن، یه که مین شتی کیش باوه ریان پییه تی (لا اله الا الله - محمد رسول الله) یه، به هیچ شیوه یه ک دژایه تی بیروباوه ریان مه که ن، له رابردودا چون هه لسوکه و تتان له گه ل جوله که و ئیتالیه کاند کردوه، به هه مان شیوه هه لسوکه و ت له گه ل موسلماناندا بکه ن، ریزی زانایانی ئیسلام بگرن هاوشیوه ی ریزگرتنتان له پیاوانی ئاینی جوله که و مه سیحی! چون ریزتان له دروشم و شوینی په رستنی مه سیحی و جوله که گرتووه، له ئیستاشدا ریز له

مرگه‌وت و سه‌رجه‌م دروشمه‌کانی موسلمانان بگرن!

لێره‌دا پرسیارێک دێته ئاراوه؟ ئایا سه‌ربازه‌کان چۆن ئەم ئاموژگارییانه‌ی ناپلیۆن جیبه‌جی بکه‌ن، له کاتی‌کدا ئەوان هیچ شتی‌ک له باره‌ی ئیسلامه‌وه نازانن و به‌مه‌به‌ستی له‌ناوبردنی موسلمانانیش هاترنه‌ته ولاتی میسره‌وه؟ له‌و باره‌وه میژوونوسان ده‌لێن: شوپشی فه‌ره‌نسی بووه هوی دورخستنه‌وه‌ی فه‌ره‌نسییه‌کان له ئاینی مه‌سیحی، له‌به‌رئه‌وه ناپلیۆن هه‌ر شه‌وه‌نده‌ی مه‌به‌ست بوو سه‌ربازه‌کانی شه‌وه‌ نیشانی موسلمانان بده‌ن شه‌وان رێژ له ئیسلام و پێرۆزیه‌کانیان ده‌گرن.

وه دامرکانده‌وه‌ی شوپشه‌کانی گه‌لی میسری خرایه شه‌ستوی ئەم که‌مینه به‌کرێ گه‌راوانه، (یه‌عقوب حه‌ننا) له‌لایه‌ن فه‌ره‌نسییه‌کانه‌وه پله‌ی (جه‌نه‌رالی) پی به‌خشرا، هه‌روه‌ک نازناوی فه‌رمانده‌ی که‌تیه‌ قیبتیه‌کانی سوپای فه‌ره‌نسیشی پی به‌خشرا.

ئهمه سه‌رباری شه‌وه‌ی هێزه‌کانی سوپای فه‌ره‌نسا به‌ناشکرا هاوکاری ده‌کران له‌لایه‌ن میلیشیاکانی یه‌عقوب حه‌نناوه له دامرکانده‌وه‌ی شوپشی یه‌که‌می قاهیره‌ی سالی "١٢١٣" ی کوچی و، شوپشی دووه‌می قاهیره‌ی سالی ١٢١٤ ی کوچیدا، که سه‌گێک به‌ناوی (کلێبه‌ر) به‌ یه‌عقوب حه‌ننا‌ی پاگه‌یاند چی پی خو‌ش بی‌ت له‌ دژی خه‌لکی قاهیره‌ درێغی نه‌کات، ئەم رێ پێدانه‌ش له‌پاش دامرکانده‌وه‌ی شوپشی دووه‌می قاهیره‌ هات، یه‌عقوب حه‌ننا‌ی ناپاکیش هه‌ستا به‌ نانه‌وه‌ی پشیوی و ئاشارامی و تالانکردنی

سه‌روهت و سامانی ولأت و پوخاندنی مزگه‌وته‌کان و بی‌ئه‌ده‌بی کردن به‌رام‌بهر پی‌رۆزییه‌کان و هتد.

به کورتی (یه‌عقوب حه‌ننا) تاوان گه‌لێکی ئه‌وتۆی له میسردا نه‌نجامدا که پینوس شهرم ده‌کات له نووسینیان.

ده‌بی‌ت ناگاداری ئه‌وه بین یه‌عقوب حه‌ننا قیبتی و که‌تیبه سه‌ربازییه قیبتیه‌که‌ی، سه‌ره‌تایه‌که بو‌ ئه‌و حاله‌ته‌ی له می‌ژووی میسردا به‌ناوی (فیته‌هی تائیفی) ناسراوه، به‌لام مایه‌ی سه‌رسورمانه له پاش ئه‌وه‌ی یه‌عقوب حه‌ننا له‌لایه‌ن قه‌شه‌کانه‌وه به‌پێژه‌وه ناوده‌براو له میسردا ناهه‌نگی بو‌ رێک ده‌خرا، به‌ شانازییه‌وه ده‌یان وت یه‌عقوب حه‌ننا جیهادی له دژی موس‌لمانان کردوه، له‌وه‌ش سه‌رسورمانتر هه‌لۆیستی می‌ژوونوسه مه‌سیحیه‌هاوچه‌رخه‌کانه که به‌رده‌وام به‌ رێزو سوپاسه‌وه کاره‌کانی یه‌عقوب حه‌ننا‌ی خاچ په‌رستی ناپاک هه‌لده‌سه‌نگینن.

به‌نمونه ئه‌وه ووتیه‌کی د.لویسه ناوبراو نوسه‌ریکی به‌ناویانگی خاچ په‌رستانه‌و به‌وه ناسراوه زۆر دژایه‌تی موس‌لمانان ده‌کات و سه‌باره‌ت به‌ یه‌عقوب حه‌ننا دیته گو‌و ده‌لیت: ئه‌و رۆڤ و کاریگه‌ریه‌ی له ماموستا یه‌عقوب حه‌نناوه پێشکه‌شی فه‌ره‌نسیه‌کان کرا له دژی عوسمانیه‌کان، به‌ هاوکاری و ده‌ست باریکی ئه‌وه‌نده گه‌وره سه‌یر ده‌کریت شایه‌نی ئه‌وه‌یه له پاداشتیدا په‌یکه‌ریکی له زیو بو‌ دروست بکریت و، له گه‌وره‌ترین گو‌ژه‌پانی قاهره‌دا دابنریت و لیتی بنووسریت ئه‌مه یه‌که‌مین که‌سیکه داوای

سه‌ربه‌خۆیی میسری کردوه له چه‌رخێ نویدا...!!?

سه‌باردت به دلسۆزی یه‌عقوب هه‌ننا بۆ فه‌ره‌نسیه‌کان، میژوونوس (شفیق غریال) نامه‌یه‌کی جه‌نه‌راڵ (جاک مینو) ده‌خاته روو که ئا‌راسته‌ی ناپلیۆتی کردوه و تیایدا ده‌لیت:

من پیاویکی خاوه‌ن زانیاری و رۆشنگیری به‌رفراوانم له‌لایه، نه‌ویش یه‌عقوب هه‌ننایه، ناوبراو تا ئیستا توانیویه‌تی چه‌ندین خزمه‌ت پیشکەشی سوپای فه‌ره‌نسی بکات، له‌وانه: به‌هێزکردنی سوپای فه‌ره‌نسی، نه‌ویش به‌هینانی سه‌ربازه قیبتییه‌کان به‌مه‌به‌ستی هاوکاری کردنی هێزه‌گامان له‌ناوچه‌کانی میسردا.

پتۆسته‌ ئه‌وه بجه‌ینه روو تا ئیستاش له میسردا باس له چۆنیه‌تی هاوکارییه‌کانی یه‌عقوب هه‌ننا ده‌کریت بۆ خاچ په‌رستان له کاتی داگیرکردنی ئه‌و ولاته له‌لایه‌ن فه‌ره‌نسیه‌کانه‌وه..

که‌مینه‌کان و پوښان له کهوتنی ده‌ولته‌تی عوسمانیدا

همه‌موان لیږه‌دا که‌میک له‌و پوښه ناپاکه‌ی که‌مینه‌کان تیځه‌یشتن که به‌دریژی میژوو خستویانه‌ته گه‌ر له دژی ده‌ولته‌ته ئیسلامیه یه‌ک له‌دوای یه‌که‌کان، نه‌و ده‌ولته‌تانه‌ی که‌مینه‌کان له‌ژیر سایه‌یاندا ژیان و به‌هیژ بوون و گه‌ش‌یان کرد، به‌لئی به‌دریژی میژوو که‌مینه‌کان "جووله‌که، گاور" له‌به‌رامبه‌ر پاراستن‌یان و چاکه‌کانی ده‌ولته‌تی ئیسلامی بو‌نه‌وان، به‌پیچه‌وانه‌وه له‌بری نه‌وه‌ی نه‌و ده‌ولته‌ته به‌مولکی خو‌یان بزانتن و بیپاریژن، هه‌ستاون له‌پشته‌وه خه‌نجه‌ری غه‌درو بی‌وه‌فایان لی‌داوه.!!

نه‌وه نه‌ورویای خاچ په‌ره‌سته به‌رده‌وام پی‌داگریان کردوه له‌سه‌ر هه‌لگیرساندن‌ی جه‌نگ له‌ دژی ده‌ولته‌تی عوسمانی، له‌پیناو گه‌یشتن‌یان به‌و ناما‌نج‌ه‌ش هه‌ولیان ده‌دا له‌ناو جه‌رگه‌ی ده‌ولته‌تی عوسمانیدا نازاوه و فیتنه به‌ناوی شو‌ر‌شه‌وه به‌رپا بکه‌ن. ! به‌تایبه‌ت کاریان له‌سه‌ر نه‌وه ده‌کرد له‌ری که‌مینه‌ ناینیه‌کانی ناوده‌ولته‌تی عوسمانیه‌وه نازاوه‌ی ئاینی ناو ده‌ولته‌ت په‌ره پی‌بدن و، له‌و پروانگه‌وه کاریان ده‌کرد تا ده‌ولته‌ت لاواز بکه‌ن و پاشان به‌یه‌کجاری له‌ناوی به‌بن.

به‌دنیاییه‌وه نه‌ورویاو پوښاوا چه‌کی سه‌ره‌کیان بو‌به‌ده‌سته‌پینانی نه‌م ناما‌نج‌ه‌یان به‌کاره‌پینانی که‌مینه‌کان بوو، هه‌تا پیلانه‌کانیان له‌ری نه‌وانه‌وه له‌ناو جه‌رگه‌ی ده‌ولته‌تی ئیسلامی دا جیبه‌جی بکه‌ن، بی‌گومان که‌مینه‌کانی ناو ده‌ولته‌تی عوسمانی زیاتر له‌جووله‌که‌و گاور پی‌ک هاتبوون، ئیدی نه‌م

که‌مینه‌ ناپاکانه هەرگیز نه‌وه‌یان له‌به‌رچاو نه‌بوو که به‌ به‌رده‌وامی له‌لایهن سولتانه‌کانی ده‌وله‌تی عوسمانیه‌وه‌ هاوکاری ده‌کران و به‌ هه‌موو شیوه‌یه‌ک له‌ مه‌ترسی ناوخوا ده‌ره‌کی ده‌یانپاراستن.

ته‌نانه‌ت له‌پیناو بیرنه‌کردنه‌وه‌ی که‌مینه‌کان له‌خیانه‌ت، زۆر له‌ سولتانه‌کان نافرته‌تیان لی‌ خواستبون، به‌لام که‌مینه‌کان هه‌ر به‌رده‌وام بوون له‌ جی‌ به‌جی‌ کردنی نه‌خشه‌ دۆزه‌خیه‌کانی ناحه‌زانی ئیسلام و موسلمانان له‌ پیناوی رووخاندنی نه‌وه‌ ده‌وله‌ته‌ ئیسلامیه‌دا، لی‌ته‌دا پیویسته‌ ناماژه‌ به‌ پۆلی گه‌وره‌و سه‌ره‌کی جووله‌که‌کان بکه‌ین له‌ رووخاندنی ده‌وله‌تی عوسمانیدا، به‌لام نه‌مه‌ش نه‌وه‌ ناگه‌یه‌نیت له‌ پۆلی گاواره‌کان که‌م بکه‌ینه‌وه‌ له‌ نانه‌وه‌ی ئاژاوه‌و دووبه‌ره‌کی و ترس له‌ناو نه‌وه‌ ده‌وله‌ته‌دا، ته‌نانه‌ت گاواره‌کان پۆلی کاریگه‌ریان بینی له‌ دروستکردنی په‌یوه‌ندی له‌ نیوان پیاوانی ئاینی له‌گه‌ل سه‌روک و پادشاکانی نه‌وروپاو به‌تایبه‌تی پوژئاواداو رووسیا، نه‌مه‌ش له‌ ده‌قی نامه‌یه‌کی به‌لگه‌نامه‌یی گرنگدا روونده‌بیته‌وه‌ که‌ (جریجوریوس) بو‌قه‌سه‌ری رووسیای نارده‌وه‌!

له‌و نامه‌یه‌دا چۆنیه‌تی رووخاندنی ده‌وله‌تی عوسمانی پوونکراوه‌ته‌وه‌، شیایوی باسه‌ له‌ نامه‌که‌دا ناماژه‌ به‌ هه‌لگه‌رساندنی ئاژاوه‌ی ناوخواپی کراوه‌، وه‌ک خالی ده‌ست پیکردنی رووخاندنی نه‌وه‌ ده‌وله‌ته‌، له‌ نامه‌که‌دا پیلانیش بو‌ چۆنیه‌تی مراندنی پوخی ئیمانی و مه‌عنه‌وی کراوه‌ له‌ناو موسلماناندا، هه‌روه‌ک نه‌وه‌ کارانه‌ش دیاریکراون که‌ یارمه‌تی ده‌رن بۆیه‌ که‌گرتویی موسلمانان و سه‌رکه‌وتنیان به‌سه‌ر دۆژمناندا (عقیده‌ الولاوالبراء).

خستنه‌روی رۆژ و کاریگه‌ری که‌مینه‌کان به گاورو جوله‌که‌وه له روخاندنی ده‌وله‌تی عوسمانیدا

یه‌که‌م: رۆژی گاوره‌کان له کهوتی ده‌وله‌تی عوسمانیدا

ده‌وله‌تی عوسمانی بهره‌وام پارێزه‌ری مافی گاوره‌کان بووه، نه‌مه‌ش له‌و روانگه‌وه سه‌رچاوه‌ی گرتوه که نه‌وان به‌شیک بوون له‌و ده‌وله‌ته ئیسلامیه، له‌به‌رته‌وه‌ش بووه که له‌ناو ده‌وله‌تدا پله‌ویایه‌و به‌رپرسیاریه‌تییان پێ سپێردراوه‌و هه‌مانکات له‌ جه‌نگه‌کاندا به‌شدارییان کردوه‌و به‌هه‌رمه‌ند بوون له‌ناسایش و هه‌منایه‌تی و خه‌یرویه‌تری ده‌وله‌تی عوسمانی، که‌مینه‌ گاوره‌کان له‌سایه‌ی نه‌و ده‌وله‌ته‌دا نه‌رک و مافیان هه‌بووه‌و زۆر به‌خۆشگوزه‌رانی له‌ سێبه‌ری ده‌وله‌ته مه‌ده‌نیه‌که‌ی موسلماناندا ژیا‌نیان بر‌دووه‌ته‌ سه‌ر.

گاوره‌کان له‌گه‌ڵ رۆخاندنی ده‌وله‌تی عوسمانی ده‌ستیان کرد به‌ زیاد کردنی نفوز و هه‌یزی خۆیان و، بلا‌و‌کردنه‌وه‌ی بیروبو‌چوونه‌ رۆژئاوا‌ییه‌کان، به‌تایبه‌ت له‌سه‌ره‌تای سه‌رده‌می سو‌لتان مه‌حمودی دوه‌مه‌وه که ناویراو بواری بو‌ گاوره‌کان کرده‌وه تا به‌ ئاره‌زووی خۆیان له‌ناو موسلماناندا ژه‌ه‌ری خۆیان برێژن، نه‌وه‌بوو سه‌رته‌نجام گاوره‌کان که‌وتنه‌ کێبه‌رکی کردن له‌گه‌ڵ نه‌و کۆمه‌لگا ئیسلامیه‌دا.

له‌لایه‌کی دیکه‌وه ناویراو دوهم هۆکاری سه‌ره‌کی بوو که توانی بیرو باوه‌ری "خۆش‌ویستن و رق‌لی‌بوون" (عقیده‌الولاء والبراء) له‌ناو کۆمه‌لگای

نیسلامیدا بسپریتوهه، سولتان مه حمودی دووم له یه کیك له وته کانی دا ده لیت: من نامه وی هه ر موسلمانان له ناو مزگهوت و گاوره کان له که نیسه و جووله که کان له پرستگادا میهنه وه، به پیچه وانه وه من ده مه وی کومه لگا به بی جیاوازی ناین به ناراسته ی خوش گوزه رانیدا ببه م، به شپوه یه که هه موو تاکه کانی کومه لگا به بی جیاوازی هه ست به وه بکه ن مافه کانیان دا بین کراوه.!! له بهرته وه گاوره کان له سهرده می نه ودا نازادیه کی له راده به ده ریان هه بوو، به دلنیاسیه وه نه مه ش زیناییکی زور گه وره ی له ده ولته تی عوسمانی دا، له پاش نه ویش سولتان عبدالمجیدی دووم هات و ناوبراو ته مه نی شانزه سال بووه و زور کاریگر بووه به پوژتاوا، هه روه که (مسته فا پاشا ره شید) له وه که سانه بووه که وتوه ته ژیرکاریگری پوژتاواو (خط شریف جخانه) یان ده رکردوه و تیایدا تاماژهی به یه کساننی نه رک و مافی (موسلمان، بی باور) ی کردوه.!! له پاش نه وه خه تی هه مایوتی هات به دوایدا که له هه شت خال پیك هاتبوو، پیداگری له سهر نه وه ده کرد یه کساننی له نیوان موسلمانان و بیباوراندا بگریته له پرووی هه موو نه رک و مافیکه وه.

نیدی نه مه بووه هوکاری نه وه ی (عقیده الولا والبراء) به ته واوی له ناو کومه لگای نیسلامی نه و سهرده مه دا هه ل بگریته، له گه ل راده ی نه و هه موو نازادی و سهر به ستیه بی سنوره دا که بووه هوکاری کوژاندنه وه و مراندنی بیروباورپی خوش ویستن و رق لی بوون (عقیده الولا والبراء)، نیدی ده بیته پرچه کردار چی بیته له به رامبه ر نه و هه موو ته نازولانه...؟! نایا هه ست به وه ده کات نه مه به شپکه له و نیستمانه ی جیاوازی ناکات له نیوان نه م و بی

باوەرێکدا...؟ بەدلتیاییهوه نهخێر.؟!

گاواره کان بەردەوام پالپشت و هاندەر و وروژینهری ئازاوه کان بوون و بەناوی شۆرپشەوه هەولتی کۆکردنەوهی خەلکیانداوه تا دژی دەولەتی ئیسلامی بێنە سەر شەقام، ئەمەش بەپروونی له ئازاوه بەناوبانگە کەمی یۆنان دا دەرە کەوتیت کە له سالی "١٨٢١" بەرپا کرا..!!

ئەگەر یەکیەک بپرسیت ئەم ئازاوه بەشۆرش کراوه له سەردەمی کۆی دا بوو؟ بێگومان له سەردەمی سولتان مەحمودی دووهم دا بوو، ناوبراو دەرگای بەرووی گاواره کاندا کردەوه تا بەئارەزوی خۆیان لەناو ولاتی ئیسلام دا تەراتین بکەن و نهخشەو پیلانەکانیان جی بەجی بکەن، لەم ئازاوه یەدا گاواره کان له ولاتی خۆیانەوه بەرەو یۆنان کۆچیان کرد بۆ بەشداری کردن لەو ناشوبەیی دژی دەولەتی عوسمانی ئەنجام دەدرا.

گاواره کان له هەموو شوێنێکەوه کۆچیان کرد بەرەو یۆنان لەبێناو دژایەتی کردنی ئەو دەولەتە ئیسلامییەوه ئەهێشتنی دەسەلاتی عوسمانییەکان لەناو خاکی یۆناندا، بەدلتیاییهوه ئەو ناشوبەیی گاواره کان لەیۆناندا دژی دەولەتی ئیسلامی هەلیانگیرساند، بووه هۆی لاوازکردنی دەولەت و سەرەنجام عوسمانییەکان بەهۆکاری ئەو شکستەوه تەنازولیان بۆ پروسیای قەیسەری کرد، بەو هۆیهوه عوسمانییەکان دەستیان هەلگرت له زۆریک له ناوچه کانی ژێر دەسەلاتیان و دایان بە پروسیا، هەرودە بەهۆکاری ئەو شکستەوه بوو ولاتی شام و میسر لەو دەولەتە ئیسلامییە دابران و سەرئەنجام ئەو دوو ناوچه یە کەوتنە ژێر ڕکێفی بەکری گیراویکی وەک محمد علی پاشا.

به ههمان شیوه نعو پوڙله بهروونی له نازاوه بهره وامه کانی گاوره کاندا
دهرده کهویت له نهرمینیاو جوزجیادا، بهره ووام وهك دوژمنیکسی سهرسهخت
سهیری دهولته تی عوسمانییان ده کردو پرزگار بوونیان لهو دهولته ته به پیویست
دهزانی، ههروهها نعو پوڙله ی گاوره کان دهرده کهویت له شوینی ناههنگ گپړانی
ماسوتیه کاندا که هیئنا بوونیانه ناو ولاتی ئیسلامهوهو نهمهش هاوکات بوو
له گهڙ هپرسی فهره نسییه کان بو سهر میسر.

پیویسته ناماژه بهوه بدهین نهم (مخافلانسه) له لایهن گاوره کانهوه هیترانه
ولاتی ئیسلامهوهو نیدی لهوه بهدوا نهفکاری "عهلمانی و قومی" هیترانه ناو
کوهمه لگای ئیسلامیهوه، له پراستیدا نامانجی سهره کییان بریتی بوو له
بلاوکردنهوهی (بی پوهستی، نازادی نافرته، دیموکراسی، یه کسانی نافرته و
پیوا، بلاوکردنهوهی بی دینی و، سهره لئدانی پارته عهلمانی و قومی) له ناو
خاکی ئیسلامدا، تنههاو تنهها نه مانه نه خشه و پیلان بوون بو لئدانی ئیسلام
موسلمانان و سرینهوهی (عقیده الولا و البراء) له ناو موسلماناندا، پیویسته
ناگاداری نهوه بین فیکر (هزری نه تهوهی عهره بی له بنه پرتدا له بهیروتهوه
سهری هه لدا له سهر دهستی کوهمه لگاو ریککی وهك (بطرس البستانی، أبراهیم
الیازجی) و غهیری ته مانیش، نهم که سانه له گاوره به ناو بانگه کانی نعو
سهرده مهی بهیروت بوون.

دووه م: پۆلی جووله که له کهوتنی دهولهتی عوسمانیدا

نه گهر گاوره کان پۆلیکی گه وره یان هه بوییت له کهوتنی دهولهتی عوسمانیدا، بێگومان جووله که کان خاوهنی پۆلیکی گه وره و پیسترو کاریگه رتر بوون له و خیانه ته میژووویه دا.

نه مهش له بهر نه وه بوو گاوره کان پشتیان به سیاسه تی شوپش و هیژ ده به ست، نامانجی سه ره کییان تیک شکاندنی ده ولت بوو له پرووی سه ربازییه وه، به لām جووله که کان به په نهانی کاریان ده کرد له ناو جهسته ی ده ولته تی ئیسلامیدا، به رده و ام وه ک خۆره یه ک له که میندا بوون له بو پوو خاندنی نه و ده ولته ته ئیسلامیه و، هیوا خوازبون هه موو پیکخواوه کان و بیروبوچوونه پروخینه ره کان به و بوته یه وه بو ماوه یه کی دوورو دیتو له هه ولدابن بو پروخاندنی نه و ده ولته ته مه زن و گه وره یه ی جیهان، سه ره پای نه و هه موو چاکانه ی عوسمانیه کان به رامبه ر جووله که کردیان، نه مهش له سه رده می سو لتان سلیمانی قانونی دا بوو که له سالی " ۹۷۴ " ی کوچیدا کوچی دوایی کرد.

پتیسته ناماژه به وه بدهین دادگایه کی پشکنین دانرا له نه نده لوس بو موسلمانان و جووله که کان، له و دادگایه دا هه موو ولاتان په تیان کرده وه پیشوازی له سه دان هه زار جووله که ی ده رکراو بکه ن، نه وهش به هوکناری خراپی کردارو ناوبانگیان له خراپه کارییدا، سو لتان سلیمان له گه ل ژنیکی

جووله‌که‌دا هاسدرگیری ته‌نجام دابوو به‌ناوی پوکسلان، نه‌و وای له سوډتان سلیمان کرد پیشوازی له جووله‌که‌کان بکات و له‌ناو ولاتدا جینگه‌یان بکاته‌وه، ته‌نانه‌ت پرنک کهوت له‌سهر نه‌وهی مؤلّه‌تیاں بدات به‌جینگیربوونیان له ولاتدا، دواجار له نه‌نازول و به‌تایبته‌تی له ناوچه‌کانی (ته‌زمیر، سلانیک، ادرنه) دا نیشته‌جی بون.

جووله‌که به‌پرتزه‌یه‌کی زور سهر به‌خوئی خوین وه‌رگرت و پله‌ویایه‌ی گرنگیشیان پی در، هه‌روه‌ک سهره‌وت و سامانی زوریاں هاته‌ ده‌ست و ده‌ولته‌مه‌ند بوون و زور به‌نازادی و خوش گوزه‌رانییه‌وه ژیا‌نیان ده‌گوزه‌راند! ده‌بیټ وه‌لام دانه‌وهی نه‌وان به‌رامبه‌ر نه‌و چاکانه چی بیټ؟ وه‌چون هه‌لس و کهوتیاں له‌گه‌ل ده‌ولت و کو‌مه‌لگا‌که‌یان کرد بیټ...!!

جووله‌که‌کان ده‌ستیان کرد به‌پیکه‌یتانی کو‌مه‌لنکی تایبته به‌ خوین مه‌به‌ستیشیان تیکدانی بیروباوه‌ری موسلمانان و بانگه‌شه کردن بوو بو کو‌کردنه‌وهی جووله‌که له سهرتاسه‌ری ناوچه جیا‌جیا‌کانی جیهاندا، بو نه‌وهی قودس بکه‌نه باره‌گای سهره‌کی خوین.

نه‌وانه‌ی ناسراون به‌ جووله‌که‌ی دوتمه (الیهودیه‌ الدونمة) بانگه‌واز کاره‌که‌یان (شتبای زیفی) بوو ناوبراو بانگه‌شه‌ی پیغه‌مبه‌رایه‌تی ده‌کرد، فه‌رمانه‌کانی خوئی به‌ نه‌وروپاو شام و میسردا بلاو ده‌کرده‌وه‌و هه‌روه‌ک به‌رده‌وام وه‌فدی جووله‌که‌کان ده‌هاتنه لای بو نه‌وهی شوینی بکه‌ون، کاتیک ده‌ولته‌تی عوسمانی به‌ نیازی سزادان (شتبای زیفی)یان به‌ند کرد، بانگه‌شه‌ی

بو ئیسلام کردو وای نیشاندا نهو که‌سیکی موسلمانه‌و ناوی خوئی نا (محمد البواب)؟!

داوای له ده‌وله‌ت کرد ریگه‌ی پی بدات تا جوله‌که‌کان بانگ بکات بو ئه‌وه‌ی موسلمان بن، (شتبای زیفی) له ژیره‌وه‌و به‌نه‌ینی جوله‌که‌یه‌کی ته‌واو بو، به‌رده‌وام کاری له به‌رژه‌وه‌ندی زایوتیه‌کان به‌شاراوه‌یی نه‌نجام ده‌دا، هه‌روه‌ک له پراوله‌تیشدا خوئی به‌ موسلمانیه‌کی دلسوز نیشان ده‌داو و هه‌ها خوئی به‌کومه‌لگا ده‌ناساند، نه‌و سه‌ربازیکی دلسوزی نه‌م ئیسلامیه‌یه، ناوبراو بزوتنه‌وه‌که‌ی خوئی ناونا (یهودیة الدوغه) نه‌م پارتش بزوتنه‌وه‌یه‌کی سیاسی بو، به‌ره‌نگاری ده‌وله‌تی عوسمانی ده‌کرد زیاتر له‌وه‌ی بزوتنه‌وه‌یه‌کی ئاینی بی‌ت، واته‌ خوئی وه‌ک پارتیه‌کی ئاینی نه‌ده‌ناساند.

وه‌ک ناماژه‌مان پیدا (شتبای زیفی) به‌پاڵپشتی جوله‌که‌ پارتیه‌کی دامه‌زاند، نه‌م پارتیه‌ چه‌ندین جار به‌شیه‌یه‌کی کارا به‌شدار بووه له پڕوخاندنی ده‌وله‌تی عوسمانیدا:

أ- پڕوخاندنی به‌ها ئیسلامیه‌کان له کومه‌لگا و ناوچه‌کانی ژیر ده‌سه‌لائی ده‌وله‌تی عوسمانیداو کارکردن بو بلاوکردنه‌وه‌ی بی‌باوه‌پی و بری پڕوژئاوایی، هه‌روه‌ها بانگه‌شه‌ کردن بو خو پڕوتکردنه‌وه‌ی ئافه‌تان و تیکه‌لاو کردنی پیاوان و ژنان به‌ تابه‌ت له خویندنگه‌و زانکوکاندا.

ب- جوله‌که‌ی دوئمه‌ رولیه‌کی کاریگه‌ریان هه‌بوو بو سه‌رخستنی

دوژمنه کانی سولتان عبدالحمید، ههروهک جووله کهی دۆنمه دهستی کرد به جم و جول له ناوچهی سلانیکدا بو دوورخستنه وه و لادانی سولتان عبدالحمید له کورسی حوکم، ههه نه مانیش بوون بیری لاره موسلمانه کانیان ژه هراوی کردو ههروهها چوونه ریزه کانی سوپای عوسمانیه وه، به مهبهستی تیکدانی نهو سوپایه و کۆتپوول کردنی سوپاکه و جی به جی کردنی پیلانه کانیان.

ج- شوینی ناههنگی ماسوتییان له ناودهوله تی عوسمانیدا دامه زرانده، وه دروشمی هه له خه له تینه ریان به کار ده هیئا " وهک: نازادی، رووبه پروو بوونه وهی چهوساندنه وه و بلاو کردنه وهی دیموکراسی " بو سه رنج پراکیشانی ساویلکه کان و گزنگی دان به بیری روخینه ر.

وا داده نریت (شهبای زیفی) که له سالی " ۱۶۷۸ " زاینی کوچی دوایی کرد، به کهم کهس بیست بانگه شهی نه وهی کرد بیست فهله ستین بکریته نیشتمانیکی نه ته وهی بو جووله که، ههروهک به دامه زرینه ری راسته قینهی زایوتی جیهانی داده نریت له پیش (تیو دۆر هرتزل) به " ۳۰۰ " سال، پیویسته ناماژه به وهش به دین مسته فا که مال ته تاتورک ده دریته پال نهو کومه له جووله که ناپاکانهی ده زانین ماوهی پوولی نهو بو تیک شکاندنی خیلافه تی عوسمانی بوو.

د- جوله که کاریگه رییان هه بوو به سه ر کومه لهی ئیتیحاده تهره قیه وه و به ناره زووی خوینان ته حه کومیان به سه ر نهو کومه له یه دا ده کردو، وهک بوکه له یهک چوینیان بو یستایه ده یان جوولاندو هه لیان ده سووران، هه تا پیلانه

پێدای "۱۵۰" ملیۆن لیره‌ی ئالتونیم بده‌نی، وه‌ك به‌رتیلیك به‌رامبه‌ر پێدانی به‌شێك له‌ خاکی فه‌له‌ستین به‌ جوله‌كه‌، دووباره‌ شه‌م داواكاریه‌شم ڕه‌ت كردنه‌وه‌، به‌م شیوه‌یه‌وه‌ به‌شیوه‌یه‌کی ڕه‌سمی وه‌لامم دانه‌وه‌و پێم ڕاگه‌یاندن: نه‌ك "۱۵۰" ملیۆن لیره‌ی زێر، ته‌نانه‌ت نه‌گه‌ر هه‌موو دونیا هی ئیوه‌ بیت و بده‌نی، له‌به‌رامبه‌ر شه‌وه‌دا به‌شێك له‌ خاکی فه‌له‌ستینتان بده‌می، شه‌وا داواكه‌تان به‌ریه‌رچ ده‌ده‌مه‌وه‌، من زیاد له‌ "۳۰" ساڵه‌ به‌ دلسۆزییه‌وه‌ خزمه‌تی میلیله‌ت و ئوممه‌تی (ﷺ) ده‌كه‌م، هه‌یچ كات نه‌بومه‌ته‌ هۆكاری ڕه‌شكردنه‌وه‌ی لاپه‌ره‌كانی میژووی موسلمانان و باوباپیرانم له‌ ده‌سته‌لات داران و خه‌لیفه‌كانی ده‌وله‌تی عوسمانی، له‌به‌ر شه‌وه‌ به‌هه‌یچ شیوه‌یه‌ك داواكه‌تان قبول ناكه‌م .

له‌پاش شه‌وه‌ی به‌و شیوازه‌ به‌ریه‌رچی جوله‌كه‌كانم دايه‌وه‌، ئیدی پێكه‌هاتن له‌سه‌ر دوورخستنه‌وه‌م له‌ كورسی خیلافه‌ت و، پێیان ڕاگه‌یاندم به‌وه‌ی دوورم ده‌خه‌نه‌وه‌ بۆ "سه‌رانیک"، منیش پێشوازییم له‌م هه‌نگاوه‌یان كردو له‌كارلابردن و دوورخستنه‌وه‌م به‌لاوه‌ زۆر باشت‌ر بوو له‌وه‌ی شه‌و شه‌رمه‌زارییه‌ میژووییه‌ به‌ینم به‌سه‌ر خۆمدا كه‌ شه‌ویش فرۆشتنی خاکی فه‌له‌ستین بوو به‌ جوله‌كه‌ .

له‌به‌ر شه‌وه‌ من زۆر سوپاس و ستایشی خوای په‌روه‌ردگار ده‌كه‌م كه‌ شه‌وه‌م قبول نه‌كرد، ده‌وله‌تی عوسمانی و جیهانی ئیسلامی بخره‌مه‌ ژێر باری كاریکی قێزه‌ون و خراب و نه‌ویستراوه‌وه‌، شه‌ویش داواكاریه‌ یه‌ك له‌ دوا‌ی یه‌كه‌كانی

جوله كه بوو بهوهی پێگهیان پێ بدهم دهولهتی جوله كه له ناوچه پیرۆزه كانی
فهلهستین دا دا به زرتین ...

دووباره ی ده كه مه وه بهردهوام سوپاس و ستایشی خوای پهروهردگار
ده كه م، من دنیام ئه م ههول و تیکۆشانه م سه باره ت به م با به ته گرنه
داومه به سه بۆ شایه تی دان له سه ر ئه وه ی من چه ند به ته نگ کیشه ی
فهلهستینه وه بووم، به م شیوه یه ش کۆتایی به نامه كه م ده هینم ..

والسلام علیکم ورحمه الله وبرکاته

خزمهت گوزاری مسولمانان

عبدالحمید کوری عبدالمجید

خوینهری به پێژ ئه مه یه هه لۆیستی سه ره به زانه ی سولتان عبدالحمید
سه باره ت به کیشه ی فهلهستین، ئه م هه لۆیستانه ی ناوبراو بوونه هۆکاری
سه ره کی هه تا دوا جار ئه و له کورسی حوکم دوور بجنه وه، ههروهک نوسه ری
جوله كه (برنارد لويس) له کتیبه كه یدا " دامه زانده ی تورکیای نوێ" دا
ده ئیت: برا ماسۆنی و جوله كه کاغان به نه یینی و پێکه وه کاریان ده کرد بۆ
لابردنی سولتان عبدالحمید له کورسی حوکمدا، هۆکاری ئه مه ش بۆ ئه وه
ده گه رپه ته وه سولتان عبدالحمید زۆر دژایه تی جوله كه ی ده کردو ته نانه ت
پیدانی یه ک بسته خاکی فهلهستینی به جوله كه ره ت کرده وه !

هەر وەها دکتۆر (سیف الدین البستانی) دەلێت: ماسۆنیەکان بە کردار بەشداربوون لە لاوازکردنی دەسهلاتی دەولەتی عوسمانیدا، رۆژ و کاریگەرییەکی زۆریان هەبوو لە شۆڕشی کۆمەڵەی ئیتیحادو تەرەقی لە لایەن، هەر وەها بەشدار کردن و رۆژ بینینیان لە شۆڕشی "۳۱" ی مارتی "۱۹۰۹" دا لە لایەکی ترەوە، ئەمەش لەرێی پشتگیری کردن و یارمەتی دانی شیخ و دەسهلاتدارە سادەو ماف خوراوەکان بەبیانوی ئەوەی یاسای یەکسانی لەنیوان ئاین و مەزھەبەکان جی بە جی دەکەن.

"موئیز کۆهین"ی جولەکە دیارترینی ئەو بیریارانەی جولەکە بوو کە لە ناوەوەی دەولەتی عوسمانیدا بوو، ئەو لەناو گۆڤارو رۆژنامە تورکییەکاندا بە زمانی تورکی خەریکی بلازکردنەوێی بیروبوچونەکانی بوو سەبارەت بە کاروچالاکییەکانیان بە ئاراستەیی دروستکردنی نیشتیمانیکی نەتەوویی بوو جولەکە لە ناوچە پێرۆزەکانی فەلەستیندا، هەمانکات ئەندامیکی کۆمەڵەی ئیتیحادوتەرەقی بوو.

"موئیز کۆهین" بەدارپێژەری سیاسەتی ڕەگەزپەرەستی نەتەوویی (تۆرانی) دادەنرێت، وە کتێبەکەی کە دەربارەی نەتەوویی (تۆرانی) نوسیویەتی، کتێبیکی ترسناکە سەبارەت بەسیاسەتی (تۆرانی) کە خیلافەتی عوسمانی پرووڤاند، (موئیز کۆهین) پیلانیکی ترسناکی پیادە دەکرد بەتایبەت لەناو سوپای دەولەتی عوسمانیدا.

شایانی باسە بەپێی سیاسەتی ڕەگەزپەرەستی (تۆرانی) پێویستە

دەولەتێکی تورکی (تۆرانی) دا بە زریّت و هەموو تورکەکانی جیهان لە دەولەتێکدا کوێکاتەووە و لاتەکانی ژێر دەسەلاتی عوسمانی بکریڤه تورک؟!

هەر وەها فیکری کۆمەڵگای ئیسلامی پوچەڵ کردەووە، جولەکەکان جەخت لەسەر پۆلێ خۆیان دەکەنەووە لەتیکشکاندنێ خیاڵفەتی عوسمانیدا، ئەویش بەناردنی یەکیک لە گەرە پیاوانی جولەکە ئەویش بریتی بوو لە (ایمانیول قراصو) ناوبراو مامۆستایەکی گەرەیی ماسۆنیەکان بوو، یەکیک بوو لە سەرکردەکانی ئیتیحادو تەرەقی و، ئەندامی ئەو شایانە بوو کە چاویان بە سولتان عبدالحمید کەوت و بریاری لادانیان لە کورسی حوکم پێ راگەیاندا، ئەمەش وەکو تۆلە سەندنەووەیە کە لەوێ سولتان عبدالحمید رەتی کردەووە جولەکە لە فەلەستین دا نیشته جێ بکریڤت، لەو بەیاننامە نەپینییەیی بوو هۆی ئەنجامدانی کۆدەتای سەربازی و دوورخستنەووەی سولتان عبدالحمید لە حوکم تیایدا هاتووە:

دانوستانەکان دەستیان پێ کرد لە پاش ئەوێ سەربازە مەقدۆنیەکان چوونە ناو پایتەختەووە، شایانی باسە ماسۆنیەکان پۆلێکی سەرەکیان هەبوو لە گرتنی پایتەختدا و دارینی دەسەلات لە سولتان عبدالحمید، ناوبراو بەردەوام زۆر توند بوو لە بەرامبەر ماسۆنیەکاندا؟

چونکە سولتان عبدالحمید ماسۆنیەتی بە کۆمەڵەییەکی سیاسی نەپینی مەترسیدار دەزانی، لەبەیاننامە کەدا هاتووە: دواي ئەوێ کۆتایی بە فەرمانرەوایەتی سولتان عبدالحمید هینرا، پۆژنامەکانی جولەکە بە گەرمی

پىرۆزىيە خۇيان پراگەياند بەبۆنەى كۆتايى ھىنان بە فەرمان پەوايى (سولتان عبدالحميد) كە بە چەوسىنەرى جولەكە ناويان دەبرد، ئەم بوختانەى ئەوان بۆ سولتان لەووە سەرچاوەى گرتبوو كە سولتان عبدالحميد دووجار داواكارى (ھرتزل)ى جولەكەكانى بەرپەرچ داوئەتەو، (ھرتزل) ئەو كەسە پەگەز پەرسەتە بوو كىيىبى (دەولەتەى جولەكە)ى دەركرد، ئەم كىيىبە بەخالىكى گۆرانكارى لە مېژووى زايۆنيەتدا دادەنریت.

لە سالى "۱۸۹۷" دا (ھرتزل) بەكەم گۆنگرەى زايۆنى (بازل)ى لە سويسرا بەست، لەو كۆنگرەيەدا بپاريدا بەدروستكردنى دەولەتەىكى نەتەوئەى بۆ جولەكە لە فەلەستىندا، ئەمەش بەكەمىن قۇناغى دروست كردنى دەولەتەى جولەكەيە لە نىلەو بە فورات، ھەمانكات لە گۆنگرەى زايۆنيەكاندا كە لە كانونى بەكەمى سالى "۱۹۰۹" بەسترا، (ھرتزل) داواى كرد كۆچى زايۆنيزم بۆ ھەموو ولاتانى جىھان بوەستىنریت جگە لە فەلەستين!؟

ئەم بەلگەنامە نەينىە لە گۆقارى (الآفاق العربية) لە ژمارەى نۆھەمى نايارى "۱۹۷۸" دا بلاوكرائەتەو، وەفەيلەسوف (ماسۆنى - شارىبا) لە ناھەنگىكى ماسۆنيەكاندا دەلئيت: سەيرى برا ماسۆنيەكانتان بكەن ھەستان بەئەنجامدانى بزووتنەوئەيەكى دەستورى كە بوو ھۆكارى كۆدەتاكردن بەسەر دەولەتەى عوسمانيدا لەسەردەمى فەرمان پەوايى سولتان عبدالحميددا بەبى ئەوئەى دلۆپىتك خويىن بپرئيت !!

هەر وها لە یاده روه ریههه کانی (ههرتزل) دا هاتوه: ههرتزل پۆلیکی کهوری، بینیه له ناشیرینکردنی کهسایهتی سولتان عبدالحمید دا، هه مانکات ههرتزل دهوړیکی بالای هه بووه له دوورخستنهوهی سولتان له کورسی فهومان په وایی، ههروهه ها سه رجه می نهو کتیبانهی دژی سولتان عبدالحمید نوسراون و، به خراپه باسی کهسایهتی سولتان ده کهن، هه موو نهو کتیبانه به پیلان و نه خشه و پشتگیری جوله که نوسراون، به رده وام جوله که هه وئیانداوه کهسایهتی سولتان عبدالحمید بشکینن، له بهر نهوه به بی شهرم کردن دهیان بوختان و درۆیان داوه ته پال سولتان عبدالحمید، بوختانی نهو توویان داوه ته پال نهو سولتانه، به خویندنهوهی هه سبت به شه رمه زاریه کی زۆر ده کهیت، نه گه ر بپرسین بۆچی جوله که نهو درۆ شاخدارانه ده ده نه پال سولتان؟ وه لایه کهی زۆر ناشکرایه، چونکه سولتان عبدالحمید ناماده نه بووه ته نانهت له بستیک خاکی فه له ستین خویش بیته و بیداته جوله که کان .

وه له ژماره ی "۱۷۲" ی گۆشاری فهتخ دا که له "۵" ی جه مادی دووه می "۱۳۴۸" ی کۆچیدا ده رچه و تیایدا هاتوه: کۆده تاکه ی سالی "۱۹۰۸" ی تورکیا کۆده تایه کی زایۆنی بوو، نه مهش له پیناو دورخستنهوهی سولتان عبدالحمید له کورسی فهومان په وایی، هه تا گۆره پانه کهیان بۆ چۆل بکریت و ده ست بده نه جیبه جی کردنی پیلانه گلاوه کانیان، یه کهم کاریان داگیرکردنی فه له ستین و دروستکردنی ده و له تهی قهواره ی زایوتیه .

کاتیك ده‌لێین زایۆنی دهستی هه‌بووه له كۆده‌تای سالی "١٩٠٨" دا به‌لگه‌مان به‌دهسته‌وه‌یه ئه‌ویش هه‌بوونی دوو گه‌وره به‌رپرسی جوله‌كه‌یه له‌و كۆده‌تایه‌دا، یه‌كێك له‌و كه‌سانه (قره‌صو)ی جیگری گشتی زایۆنیزمه له‌ توركیا، هه‌روه‌ك ناوبراو زانیه‌کی گه‌وره‌ی جوله‌كه‌یه به‌لام ئه‌نوه‌ر شه‌وكه‌ت..هتد، ئه‌وانه كه‌سانێکی بێ نرخ بوون و به‌دهستی خۆیان میژویه‌کی ره‌ش و بیژراویان بۆ خۆیان نه‌خشانده‌وه! له‌ جه‌نگی به‌لقانی‌شداو به‌نه‌خشه‌و پیلانی جوله‌كه‌، كه‌ له‌و سه‌رده‌مه‌دا جوله‌كه‌كان وه‌زاره‌تیان به‌دهسته‌وه‌ بوو، له‌جیاتی ئه‌وه‌ی چه‌ك و ته‌قه‌مه‌نی بخه‌نه‌ ناو گه‌نجینه‌ی سه‌ربازه‌کانی جه‌نگه‌وه، به‌ئه‌نقه‌ست ده‌چون عه‌ترو سابونیان ده‌خسته‌ ناو گه‌نجینه‌ سه‌ربازیه‌كانه‌وه‌و ره‌وانه‌ی به‌ره‌کانی شه‌ریان ده‌کردن.؟!

گومانی تێدا نیه‌ ئه‌و جه‌نگه‌ جوله‌كه‌ی له‌په‌شته‌وه‌ بوو، جه‌نگی یه‌كه‌می جیهانی‌ش جه‌نگێك بوو له‌لایه‌ن جوله‌كه‌و زایۆنیزمه‌وه‌ هه‌لگێرسێنراو ئه‌نجامه‌كەشی له‌ خزمه‌ت جوله‌كه‌ و زایۆنیدا بوو؟ چونكه‌ چه‌ك به‌ بێ بونی مال و دارایی کاریگه‌ری زۆری نیه‌، ئه‌وه‌نده‌ به‌سه‌ بۆ جوله‌كه‌ یه‌كێك له‌ ده‌سه‌كه‌وته‌کانیان پاش ئه‌و جه‌نگه‌ كه‌ به‌ده‌ستیان هێنا ئیمزا‌کردنی به‌لێنه‌ شومه‌كه‌ی به‌لفۆر بوو!.

جوله‌كه‌ له‌ میژوودا به‌رده‌وام له‌ هه‌ولدا بوون به‌ ئاراسته‌ی داب‌پین و داگیر‌کردنی به‌شێك له‌ خاکی فه‌له‌ستین و کردنی به‌نیه‌شتمانێك بۆ خۆیان، له‌سه‌رده‌می خیلافه‌تی عوسمانیه‌کانداو به‌تایبه‌تی تر له‌ سالانی کۆتایی

تەمەنى ئەو دەولتە ئىسلامیەدا، بەردەوام لە هەولتی چەردا بوون تا بە هەر نرخیك بووه، بەشێك لە خاکی فەلەستین داگیربکەن و لە هەموو ناوچهکانی جیهانهوه كۆچی بۆ بکەن و یەكەم دەولتەتی جولەكەیی تیادا دا بەزێنن، بۆ ئەم مەبەستەو لە سەردهمی دەسلەتداری سولتان عبدالحمیددا چەندین نوێنەریان ناردووتە لای سولتان، هەتا بە هەر نرخیك بووه قایلێ بکەن بە مەبەستی رینگەدان بە نیشتهجێ بونی هەمیشەیی جولەكە لە قودس و ناوچه پێرۆزهکانی فەلەستیندا.

بەلام لە سەرجهمی هەولتەکانیاندا شکست دەهێنن، بۆ هەمان مەبەست و لە سالی "۱۹۰۲" دا وهفدیککی سی کەسی جولەكە بە سەردانێك خۆیان گەیانده لای سولتان عبدالحمید، پاش ئەوێ ئەو وهفده له لایەن تەحسین پاشاوه پێشوازییان لێ کراو داوای لێ کردن مەبەستی هاتنیان بۆ لای سولتان بۆ بۆ، بەلام وهفدهكە هەر پێداگرییان لێوه دەکرد مەبەستهکیان لە تەحسین پاشا بشارنهوهو دەیانویست راستهوخۆ چاویان بەسولتان عبدالحمید بکەوت و لەلای خۆی مەبەستهکە بۆ بۆ، بەلام تەحسین پاشا بەئێنی پێ دان داواکیان وهکو خۆی بگەیهنیتە سولتان.

لەبەرئەوه داوای له وهفدهكە کرد داخوایهکانیان بکەنه نامەیهك هەتا وهك خۆی بگەیهنیتە سولتان. لەو نامەیهدا هاتبوو جولەكە نامادهبیان تیادایه بۆ جێ بە جێ کردنی ئەم خالانه:

۱- بۆاردنی هەموو قەرزهکانی دهولتەتی عوسمانی.

۲- دروستكردنى كهشتى گهلىكى سهربازى به مه به ستى پاراستن و بهرگرى كردن له دهولته تى عوسمانى.

۳- پيدانى قهرز به پرى "۳۵" مليون ليره تالتونى به دهولته تى عوسمانى، بى شهوى هيچ زياده يه كى بخرتته سهر، نه مهش له پيناوى بوژاندنه وهى بوارى دارايى دهولته ت و گه شه پيدانى به ره مه كانيدا.

له به رامبهر نه سى خالده دا جوله كه داواكارى و نامانجى خويان ده خه نه پرو كه شه و يش برتتبه له:

أ- رينگه به جوله كه كان بدرتت تا نازاد بن به وهى كهى نارده زويان كرد سهردانى فهله ستين بكن .

ب- رينگه به جوله كه كان بدرتت به دروستكردنى كۆمه لگه يه ك له نزيك قودسى پيرۆزه وه، تا ببته جيگه مانه وهو حه وانه وهى شه جوله كانه ي كه بو سهردان و گهشت دينه ناوخا كى فهله ستين .

نه داخوازيانه ي وه فده كهى جوله كه، له لايه ن ته حسين پاشا وه گه يه نرايه سولتان عبدالحميد، پاشان ته حسين پاشا به م شيويه وه لامي جوله كه كانى دايه وه كه له لايه ن سولتان عبدالحميده وه ناراسته يان كرابو :

۱- قهرزه كانى دهولته تى عوسمانى ناته واوى و نهنگى نيه بو دهولته ت؟ چونكه دهولته تانى وه كو فه رنه ساش دووچارى قهرززارى بوونه ته وه، نه مه به هيچ شيويه ك زيان به ناوبانگى دهولته تى عوسمانى ناگه يه نيته .

۲- قودسی پیروز یه که مین جار له لایهن عومهری کوری خه تتابه وه ففتح کراوه، من هه رگیز نامادهیی ئه وه م تیا دا نیه ئه و شوره ییه میژووییه له ئه ستۆ بگرم به وه ی فه له ستین و قودس بفرۆشم به جوله که، ئه وه به خیانهت ده زانم له به رامبهر ئه و سپارده ییه ی خراوته سه رشانم، من پاسپیتر دراوم هه تا بیه پارێزهری خاک و سهروهت و سامان و ناموسی موسلمانان.؟

۳- به جوله که کانی راگه یاند پاره و سامانی خۆتان بو خۆتان، دلنیای کردنه وه که ده ولته تی ئیسلامی نامادهیی ئه وه ی تیا نیه له سه نگه ری کدا به رگری بکات که به پاره ی دوژمنانی بونیات نراییت.

سولتان له کۆتاییدا داوای ئه وه ی کرد بوو، ده ستبه جی ئه و وه قده بکرینه ده ره وه ئیدی به هیج شیوه یه ک ریگه یان پی نه دریت بو ئه و مه به سه ته بیته ناو کۆشکی سولتانه وه.

له کۆتاییدا پیویسته ناماژه به یاده وه ره یه کانی (هه رتزل) بده یین سه بهاره ت به هه وله به رده وه امه کانی، هه تا ره زامه ندی سولتان عبدالحمید وه ریگریت بو نیشه جی کردنی جوله که له خاکی فه له ستیندا، ناوبراو بو ئه و مه به سه ته دوچار توانیویه تی چاوپیکه وتن له گه ل سولتان عبدالحمید دا نه نجام بدات، له ریگه ی شا (غلیوم) یشه وه سه ردانی ده ولته تی کردووه به فه رمی ئه م داواکاریه ی ناراسته ی سولتان عبدالحمید کردوه.

هه ره وه ها (هه رتزل) بو ئه م مه به سه ته په یوه ندی کردوه به وه زیری

موسستەعمەراتی بەریتانیای پاشای ئیتالیای قەیسەری روسیاو قاتیکانەوه، هەمانکات پەییوەندی بە ئەمریکاو چەندین کەسایەتی و دەولەتی ترەوه کردووه، ئەمەش لەپێناو قایلکردنی سولتان عبدالحمید، هەتا لەرێی ئەو پادشای ولاتانەوه سولتان رازی بکریت بۆ ئەوی رینگە بەجولەکەکان بەدات بەرهو فەلەستین کۆچ بکەن و، بە یە کجاری لەو خاکەدا بێننەوه، بەلام سەرئەنجام هەموو هەولەکەکانیان بۆ ئەنجام مانەوه.

لەکتیپی یادهوهریهکانیدا (هەرتزل)، ئاماژە بە بەرپەرچ دانەوهی داواکەیی دەکات لە لایەن سولتان عبدالحمیدەوه، تیایدا هاتووه:

سولتان بە گالته جارێیەوه بە (هەرتزل) ی راگەیانندووه: نامۆژگاری (هەرتزل) بکەن سەبارەت بەم بابەتەیی بۆی هاتووه با رێوشوینی پێویستی تری بۆ بگریته بەر! من ناتوانم چاوپۆشی تەنانەت لە بستە خاکێکی فەلەستین بکەم؟ چونکە ئەم خاکە مولکی من نیه! بەلکو مولکی گەلەکەمە لە فەلەستین، گەلەکەم بە بەردەوامی لەپێناو ئەم خاکەدا خەبات و کۆششی کردووه بەخوێن پارێزگارییان لێی کردووه، نامۆژگاری جولەکە دەکەم بەوهی خوێان پیاڕیزن. ئەگەر پۆژیک لە پۆژان حکومەت و دەسەلاتەکەم لەنارچوو، ئەوا جولەکە دەتوانن خاکی فەلەستین بە خۆپایی و بەبێ بەرامبەر داگیر بکەن!! بەلام تا من زیندوو بچم و دڵم لێ بەدات و گیان لەجەستەمدا بێت هەرگیز ئەوه قبوڵ ناکەم خاکی فەلەستین دا بپریت و جیا بکریتهوه لە دەسەلات و ئیمپراتۆریەتەکەم، ئەوه شتێکە هەرگیز ناهێلم بێتە دی.

سولتان ھەربەوھەندە وازى نەھىنا داخوآزى و داواكارىيەكانى جولەكە بەرپەرچ بداتەو، كەسەبارەت بەفەلەستىن ئاراستەى سولتانيان كەردبوو، بەلكو ئاماژەى بەمەترسىيەكانى جولانەوھى زايۇنىزىم داو، ھۆشدارىدا لەمەر مەترسى و ھەرپەشەكانى ئەو جولانەوھىيە بۆ سەر دەولەتى ئىسلامى بەگشتى و ناوچەكانى فەلەستىن بەتايىبەتى، بۆ ئەو مەبەستەو لە پانزەى تشرىنى يەكەمى سالى "۱۹۰۰" دا بەياننامەىيەكى بەژمارە "۲۴۰۹" بلاوكردەوھو ئاراستەى ھەموو وىلايەت و ناوچەكانى ژۆر دەسەلاتى دەولەتى عوسمانى كەرد، سەبارەت بە پىنگە گرتن لە نىشتەجى بوونى جولەكەكان بەھەمىشەىي لە فەلەستىندا، ئەو نوسراوھ ھەرچۆرە كۆچىكى بەكۆمەلى جولەكەى بۆ ناوچەكانى دەولەتى عوسمانى و بەتايىبەت فەلەستىن قەدەغە كەرد .

ھەرۆك نوسراوھەكە داواى ئەوھىشى كەردبوو پىنگە بە جولەكەكان نەدەرىت سى مانگ زىاتر لە فەلەستىندا بىننەو، تەنانەت سولتان پىش دەستپىكەردنى جەوولەكانى (ھەرتزل) دامودەزگاكانى دەولەتى لەمەترسىيەكانى بزووتنەوھى زايۇنى ئاگادار كەردبووھو، چەندىن پىرپارىشى دەركەردو داواى لە كارمەندانى مېرى كەرد ئەو ئەركەى لەم پروانگەىيەوھ دەخرىتە سەرشانيان بەوردى جىبەجىتى بەكن، ھەر ئەو كات و لە سالى "۱۹۰۲" دا وەزارەتى ناوچۆى دەولەتى عوسمانى، ئەو نوسراوھى ئاراستەى ھەموو وىلايەتەكانى دەولەت كەردو تىايدا ھاتوھ:

ھەرۆك سوروبوونى خۆمان راگەياندوھ سەبارەت بەقەدەغەكەردنى ھاتنە

ناوہەى جووہكان بۆ ناو خاكى فەلەستىن، بەلام فەرمانبەرەن سەستى لە جىبە جىكردنى ئەم بېرەردا دەنوئىن، جووہكان بەبىانوى گەشتكردن دىنە قودس و پاشان نىشتە جى دەبن..مانەوہى ئەو جووانە بەھىچ جۆرىك لە جۆرەكان دروست نى، فەرمانرەوايانى دەولەت بەرپرەسارىن لەوہى دەبىت چى لە تواناياندايە بىخەنە گەر لەپىناو بە وردى جى بە جى كردنى ئەم بېرەردا.

بەھىچ شىوہەيك نايىت رىگەى مانەوہى ھەمىشەىى بەدەنە جولەكەكان، شىاوى ناماژەيە ئەم بېرەردا رىگەى لەو جولەكانە ناكات بە تاك يان بە كۆمەل دەيانەوئىت بە گەشتىكى كاتى سەردانى ناوچە پىرۆزەكانى قودس و فەلەستىن بكنە! بەلام لە ھەمانكاتدا رىگەيان پى نادات بە بەردەوامى لەو ناوچانەدا جىگەر بن، پىويستە لەم بارەيەوہ (تەھد) لەو قونسولگەريانە وەرەگىرئىت كە جولەكەكانى لىوہ ھاتوون، ئەم بېرەردا لەژىر رۆشنایى فەرمانەكانى شوراو ئەنجومەنى وەزىراندا دەرچوہ.

سەير لەوہدايە جولەكە بەردەوام داواكارىيەكانى خۆيان دوور لەگيانى جەنگ و داگىركارى و توندوتىژى داوا كردوہ، ئەمەش زىاتر لە فىلئىكى ئەو گەلە فىلئازە دەچىت بۆ گەيشتن بەئامانجە گلاوہكانىيان لەوانەش: ئامادەىى دەرپرەنى جولەكە بۆ ھاوكارى كردنى سولتان عبدالحمىد لە پوانگەى بەھىزكردنى سىياسەتى دەولەتى عوسمانى لەگەل ولاتانى ئەوروپادا، يان دروستكردنى كەشتى گەلئىكى سەربازى بۆ پارىزگارى كردن لە دەولەتى

عوسمانی، یاخود داواکاری بۆ دامه‌زراندنی زانکۆیه‌کی جوله‌که له قودس دا، جوله‌که داوای ئه‌وه‌یان ده‌کرد به‌شیک له خاکی فه‌له‌ستینیان پێ بفرۆشیت به ههر نرخیک بووهو پاشان خۆیان بنیات بنین، یان ناماده‌یی ده‌رپرینیان بۆ پێدانی قهرزی بێ زیاده به‌ده‌ولته‌تی عوسمانی، یاخود به‌لێندانی جوله‌که بۆ بژاردنی قهرزه‌کانی ده‌ولته‌تی عوسمانی که له‌و کاته‌دا ده‌ولته‌ت نوقمی قهرزارییه‌کی زۆر ببوو، ئه‌مه‌و چه‌ندین پاداشت و ته‌ماع خرایه به‌رده‌م سولتان عبدالحمید بۆ ئه‌وه‌ی له به‌رامبه‌ردا به‌داخوازییه‌کانی جوله‌که پازی بیت که خۆی له کۆچ کردنیان دا ده‌بینیته‌وه بۆ فه‌له‌ستین.

له‌کاتی‌کدا ئه‌م پاداشت و مادانه به‌رده‌م سولتان عبدالحمید که ده‌ولته‌تی عوسمانی پێویستی به‌که‌مترین یارمه‌تی هه‌بوو، داموده‌زگا‌کانی ده‌ولته‌ت به‌ده‌ست نه‌به‌وونی داراییه‌وه ده‌یان نالاند، هه‌ژاری، نه‌خۆشی، نه‌خۆینه‌واری.. هتد له‌ناو گه‌لدا په‌ره‌ی سه‌ند بوو، به‌لام له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا سولتان عبدالحمید به‌پشتیوانی خوای گه‌وره‌و به‌ئارامگری گه‌لانی موسلمان له‌سه‌ر نازارو نا‌په‌حه‌تیه‌کانیان، به‌رده‌وام به‌توندی له‌به‌رامبه‌ر ئه‌م داواییه‌ی جوله‌که‌کاندا وه‌ستاوه‌ته‌وه‌و به‌نه‌خێر وه‌لامی داونه‌ته‌وه، ههر ئه‌مه‌ش بوو به‌هۆی ئه‌وه‌ی جوله‌که‌و رۆژئاوا به‌هاوکاری دوورپووان و به‌کرێ گه‌راوه‌کانیان، له‌وانه‌ش کۆمه‌له‌ی ئیتیحادو ته‌ره‌قی و پارته‌ی لاوانی تورکیا هه‌ولته‌کانیان چر بکه‌نه‌وه بۆ لادانی سولتان عبدالحمیدو پوخاندنی خیلافه‌تی ئیسلامی، ئیدی لێره‌وه کاربه‌ده‌ستی موسلمانان بریاری لادانی سولتان عبدالحمیدی له

کورسی فرمان رهوایی ده رکرد.

شایانی باسه لهو بهیاننامه نهئیهی بووه هۆی شهجامدانی کۆدهتای سهربازی و دوور خستنهوهی سولتان عبدالحمید له حوکم هاتوه:

دانوستانه کان دهستیان پیکرد دواي نهوهی سهربازه مهقدۆنیه کان چونه ناو پایتهختهوه، ماسۆنیه کان دهوړیکي سهرهکییان بینی له گرتنی پایتهخت و دارپینی دهسهلآت له سولتان عبدالحمید، نهو زۆر توند بوو له بهرامبهر ماسۆنیه کاند؟ چونکه سولتان عبدالحمید ماسۆنیهتی به کۆمهلهیهکی سیاسی نهئینی مهترسیدار دهزانی، ههروهک لهو بهیاننامه نهئیهدا هاتوه:

دواي نهوهی کۆتایی به فرمان رهوایهتی سولتان عبدالحمید هیئرا، رۆژنامهکانی جوله که به گهرمی پرۆزبایی خۆیان راگهیانند به بۆنهی دورخستنهوهی سولتان له کورسی فرمان رهوایی که به چهوسینهری جوله که ناویان دهبرد، بیگومان نه بوختانهی نهوان بو سولتان لهوه بوو سولتان دوجار داواکاری (هترزل) ی جوله کهکانی بهرپهرج داوهتهوه به ئاراسته ی دروستکردنی نیشتمانیك بو جوله که له خاکی فهلهستین دا، بیرمان نه چیت (هترزل) کتیبی (دهولهتی جوله که) ی نوسی، نه م کتیبه به خالیکی گۆرانکاری له میژووی زایۆنیه تدا داده نریت.

له سالی "۱۸۹۷" دا (هترزل) یه کهم گۆنگره ی زایۆنی (بازل) ی له سویسرا بهست، بریاریدا به دروستکردنی دهولهتیکی نهتهوهیی بو جوله که له فهلهستین دا، نه مهش یه کهمین قۆناعی دروستکردنی دهولهتی جوله که یه له

نیلەوێ بۆ فورات، هەر وها لە گۆنگرەیی زایۆنیەکاندا کە لە کانونی یەکەمی سالی "١٩٠٩" بەسترا، داوای کرد کۆچی زایۆنیزم بۆ هەموو ولاتی جیهان بۆستینریت جگە لە فەلەستین!

ئەم بەلگەنامە نەهینیە لە ژمارەیی نۆهەمی ئایاری "١٩٧٨" داو لە گۆفاری (الآفاق العربیة) بلاوکراوەتەو، ئەوەتا فەیلەسوف "ماسۆنی - شارییا" لە ناھەنگینکی ماسۆنیەکاندا دەلیت: سەیری برا ماسۆنیەکانتان بکەن هەستان بەئەنجامدانی بزوتنەوێهەکی دەستوری کە بۆو هۆکاری کۆدەتا کردن بەسەر دەولەتی عوسمانیدا، لەسەر دەمی فەرمان پەوایی سولتان عبدالحمید دا بەبێ ئەوێ دۆییک خوین پرۆیت!

داوای دەرچوونی بریارەکە، چوار بەرپرسی ناوچەکانی دەولەتی عوسمانی روویان کردە کۆشکی (یەلڈز) کە بریتی بوون لە:

١- عارف حیکمەت^(١٥): پلەداریکی هیزە دەریایەکانی دەولەتی

^{١٥}- عارف حیکمەت: پلەداریکی هیزە دەریایەکان بوو، هەر وها ئەندامی ئەنجومەنی (الاعیان) بوو، ئەم پیاوێ دژی هەموو ئەو پلەو پوتبەو چاکانە دەوستانێو کە لە لایەن سولتان عبدالحمیدەو پێی بەخشرابوون، هەر وها بەشداری کردنی لە ناو ئەو وەفدەدا کە بۆ گەیانندی ئەو پەيامە تاییەتە بە سولتان هاتبوون، تەنانەت عارف حیکمەت بە پشتیوانی سولتان عبدالحمید داوایەشی بە دەست هێنا کە فەرماندەیی هیزە دەریایەکان بوو. سولتان عبدالحمید لەو کاتەدا رووی تی کردو پێی ووت: ئایا عارف حیکمەت تۆم بە هەتیوی ئەم کۆشکەدا گەورە نەکرد؟ ئاشکرایە دایکی عارف

عوسمانی بوو.

۲- مزراح ئەفه‌ندی^(۱۶): ئەمیش ئەندامی ئەنجومه‌نی (أعیان) بوو،

یه‌کێک بوو له کارگوزاره‌کانی کۆشکی سولتان، پاشان سولتان عبدالحمید، عارف حکمه‌ت ده‌خاته قوتابخانه‌ی (سه‌ربازی - ده‌ریای) یه‌وه‌و دواتر ده‌بینژێرت بۆ ئەوروپا تا پله‌ی (أرکان حرب) ی به‌ده‌ست هێنا، به‌ئێ به‌رده‌وام سولتان عبدالحمید به‌ گالته جاپ یه‌وه قسه‌ی له گه‌ل عارفدا ده‌کرد، بێ گومان ئەگه‌ر عارف حکمه‌ت تۆزێک ویزدان و که‌رامه‌ت و ئابووی هه‌بوایه، ئەوا ده‌ست به‌جێ له شه‌رمدا ده‌مرد؟ چونکه عارف په‌روه‌رده‌کراوی کۆشکی سولتان بوو، به‌لام خیانه‌تی له سولتان کرد، به‌ به‌رده‌وامی سولتان کاره باشه‌کانی خۆی وه‌بیر عارف ده‌خسته‌وه‌و عارفیش له شه‌رمه‌زاریدا نه‌یده‌توانی زمان بچوێتی.

۱۶- مزراح ئەفه‌ندی: ئەم پیاوه پارێزه‌ریکی جوله‌که بوو، له بنه‌چه‌دا خه‌لکی ئیسپانیابوو، یه‌کێک بووه له ئەندامه‌ بالاکانی (اتحاد الترقی) و به‌رپرسی به‌شی پێکخه‌ستی ئەو کۆمه‌له بووه، ناوبراو پۆلیکی تۆری گێرا له ئاسانکاری کردن بۆ داگیرکردنی لیبیا له لایه‌ن ئیتالیاوه، پاش ئەوه‌ی که تاوانی کۆکردنه‌وه‌ی سامانی به سه‌ردا ساغ ده‌بێته‌وه، به‌ره و ئیتالیا هه‌لدی‌ت و ناسنامه‌ی ئەو ولاته‌ی پێ ده‌دری‌ت، ناوبراو پله‌یه‌کی بالایی له ماسۆنیته‌دا هه‌بووه، تا ئەو ئەندازه‌یه‌ی پله‌ی ئوستازی له ماسۆنیته‌دا به‌ ده‌ست هێناوه، تا مردنی له "ترینا" ماوه‌یه‌وه که له سالی "۱۹۲۴" کۆچی دوایی کرد، هه‌روه‌ها له لایه‌ن بانکی ئیتالیاوه چوارسه‌د هه‌زار لیره‌ی ئالتونی دراوه‌ته ئەم پیاوه تا بیدا‌ته ده‌ستی (نه‌جیب دراغا)، ئەمیش ئەو بپه‌ پاره‌یه‌ی ته‌سلیمی (ئه‌یوب سه‌بری) کرد که ئەندامیکی (اتحاد الترقی) بوو، ئەم پاره‌یه بۆ ئەوه‌ دابین کرابوو، تا قه‌سابخانه‌که‌ی "۳۱" ی ئایاری پێ ئەنجام بدری‌ت، ئەم قه‌سابخانه‌یه کۆتایی به‌ حوکی سولتان عبدالحمید هێنا، مزراح ئەفه‌ندی خاوه‌نی ناسنامه‌ی ئیتالی و ناسنامه‌ی ده‌وله‌تی عوسمانیش بوو، مزراح ئەفه‌ندی له پاش کۆتایی هاتنی حوکی سولتان عبدالحمید به‌ شانازییه‌وه ده‌یووت: ئیتیحادیه‌کان به

هممانکات جوله‌که‌یه‌کی داخ له دژ بوو .

۳- ئرستید^(۱۷) پاشای (پۆمسی): ناوبراو وه‌زیری پێششوی

به‌رژه‌وه‌ندییه‌کانی ده‌ولته‌تی عوسمانی بوو .

بری چوارسه‌ده‌زار لیره‌ توانییان ئه‌وه‌ جی‌ به‌ جی‌ بکه‌ن که‌ ده‌یان ویست، له‌کاتی‌که‌دا سولتان عبدالحمید نه‌یده‌توانی به‌ پینچ ملیۆن لیره‌ش ئه‌وه‌ جی‌ به‌ جی‌ بکات، ئیدی لیره‌وه‌ پێ‌ به‌ جوله‌که‌کان درا که‌ به‌ره‌ و‌ فه‌له‌ستین کۆچ بکه‌ن و‌ نۆرتیک له‌ به‌شدارییوان له‌ کۆمه‌لی (ترکیا الفتاة) بوون، سه‌رچاوه‌ ئینگلیزه‌کان به‌ گه‌وره‌ به‌رپرسیانی (اتحاد الترقی) ناویان ده‌بردن، له‌ ئه‌نجامدا به‌ هۆی ئه‌نجام دانی ئه‌و خیانه‌ته‌ له‌ دژی ده‌ولته‌تی عوسمانی به‌ره‌و ئیتالیا هه‌لهاتن، هه‌مان کات عارف حکمه‌ت ئه‌ندام په‌رله‌مانی تورکیاش بووه‌، هه‌ندیک سه‌رچاوه‌ش به‌وه‌ ناوی ده‌بن که‌ بانگه‌شه‌ی بی‌بی‌ویۆچوونی کۆمه‌لی (ترکیا الفتاه) کردووه‌، له‌ کۆیۆنه‌وه‌ تاییه‌ته‌کانی هاسۆنیه‌تداو له‌ په‌رله‌مانی تورکیادا، مزراح ئه‌فه‌ندی و‌ باقی ئه‌ندام په‌رله‌مانه‌ جوله‌که‌کان و‌ خۆیان پیشان ده‌دا که‌ له‌ به‌ر به‌رژه‌وه‌ندی تورکیا هه‌موو شتیک ده‌که‌ن، بی‌گومان ئه‌مه‌ش بانگه‌شه‌یه‌کی ته‌قلیدی جوله‌که‌ تورکه‌کان بوو .

^{۱۷}- ئرستید پاشا: ماوه‌یه‌ک پراویژکاری بواری دارایی بووه‌و، پاشان وه‌زیری به‌رژه‌وه‌ندییه‌کان و‌ دواتر بووه‌ به‌ ئه‌ندامی (مجلس الاعیان)، ناوبراو هانده‌ری سه‌ره‌کی ئه‌رمه‌نه‌کان بووه‌و ئه‌وانی خستۆته‌ سه‌ر ئه‌و پێگه‌یه‌ی که‌وا بزانتن سولتان عبدالحمید هۆکاری سه‌ره‌کی نه‌هامه‌تییه‌کانیان، ئه‌م پیاوه‌ دانی به‌ هه‌موو ئه‌و یارمه‌تیانه‌دا ناوه‌ که‌ له‌ پووی سه‌ریازی و‌داراییه‌وه‌ پێشکه‌شی (اتحاد الترقی) کردوون، ناوبراو هه‌ر له‌ لایه‌ن ئه‌رمه‌نه‌کانه‌وه‌ دیاری کرا تا سه‌رۆکایه‌تی و‌ پێشهره‌وايه‌تی ئه‌وانه‌ بکات که‌ ده‌یانه‌وێت تۆله‌ له‌ سولتان عبدالحمید بکه‌نه‌وه‌، سولتان عبدالحمید پرسیاوی لێ کردبوو: کێ تۆی کرده‌ پراویژکاری دارایی و‌ پاشان تۆی کرده‌ وه‌زیرو دواتر بۆ ئه‌ندامیته‌ی په‌رله‌مان !!! ئرستید بی‌ ده‌نگ بوو، له‌ شه‌رمه‌زاریدا ووشه‌یه‌ک له‌ زاری نه‌هاته‌ ده‌ره‌وه‌ ..

٤- ئه‌سه‌ده پاشا، ئهم پیاوه له بنچینه‌دا ئه‌لبانی نه‌ژاد بوو، ناوبراو سه‌ره‌رشتیاری ناوچه‌ی (دراج) بوه، سولتان عبدالحمید زۆر کاری بوو ئه‌سه‌ده پاشا ئه‌نجام داوه و فه‌زلی زۆری به‌سه‌ریه‌وه هه‌بووه، به‌لام ئه‌سه‌ده پاشا خیانه‌تی له سولتان کرده‌و به‌نه‌یئنی ئه‌ندامانی ئیتیحاد و ته‌ره‌قی له‌ناو کۆشکی سولتاندا دامه‌زراندوه‌و، ناوبراو یه‌کیك بووه له‌که‌سه نزیکه‌کانی سولتان عبدالحمید.؟

چوار که‌سه‌که‌ چوونه ناو کۆشکی سولتان عبدالحمیده‌وه، ئه‌و زۆر به‌گه‌رمیه‌وه پێشوازی لێکردن، به‌بێ ئه‌وه‌ی سولتان ئاگاداری ئه‌وه بیته ئه‌م چوار که‌سه تاوانبار نه‌خشه‌یه‌کی دۆزه‌خی له‌ هه‌گه‌بیاندا یه‌ ئا‌راسته‌ی پماندن ده‌ولت و، لادانی له‌ کورسی فه‌رمانه‌وه‌ی، هه‌رچواریان له‌به‌رده‌م که‌سایه‌تییه‌کی گه‌وره‌ی وه‌ک سولتان عبدالحمیددا وه‌ستان، نه‌یان ئه‌توانی ریگه‌ی توندو تیژی بگرنه‌ به‌ر، به‌لکو له‌ گه‌ل کاره‌ چه‌په‌له‌که‌یاندا هه‌ولیان ده‌دا به‌جوانی هه‌لس و که‌وت بکه‌ن له‌گه‌لیدا، هه‌روه‌ک عارف حیکه‌مت زۆر به‌پێژه‌وه سلای له‌ سولتان عبدالحمید کرد کاتی ئه‌وه‌ی بیرکه‌وته‌وه رۆژاینک له‌ژێر فه‌رمانی سولتان عبدالحمیدی گه‌وره‌ی موسلماناندا بووه به‌ فه‌رمانی ئه‌و هه‌لسوکه‌وتی کرده‌وه، عارف حیکه‌مت شه‌رمه‌زاری ده‌یگرت کاتی ئه‌و رۆژانه‌ی وه‌بیر ده‌هاتنه‌وه، که‌ ئه‌و ئه‌فسه‌ریک بووه له‌ ئه‌فسه‌ره‌کانی سولتان عبدالحمیدو به‌پشتیوانی ئه‌و پێگه‌یشت .

به‌لام جوله‌که‌که‌ به‌شیوه‌یه‌کی زۆر بێ رێژانه ده‌ستی به‌ره‌و سولتان درێژ

ده‌کرد "به‌یاننامه‌ی لابرډنی سولتان له کورسی فه‌رمان په‌وایی" به‌ده‌ستی جوهره‌که‌وه‌ بوو، به‌ره‌و پرووی سولتان رای ده‌وه‌شانډو به‌شیویه‌کی زور بی‌شهرمانه رویکرده سولتان و رایگه‌یاند: شومت توی له ده‌سه‌لات لابرډ؟! سولتانیش وه‌لامی دایه‌وه: به‌لکو ئیوه نه‌وه‌تان ده‌ویت، ئیوه نه‌و قسه‌یه‌تان ده‌ویت، ئیوه ده‌تانه‌ویت من له ده‌سه‌لات دوور بڅه‌نه‌وه!!

به‌لام ترستید پرمی و نه‌سعد پاشا بی‌ده‌نگیان هه‌لبژارد بوو، به‌شیویه‌که‌ وها هه‌ستت ده‌کرد نه‌وان له‌سهر نه‌م دونیایه‌ ناژین.

سولتان به‌رده‌وام به‌گالته پی‌ کردنه‌وه قسه‌ی له‌ گه‌ل ده‌کردن و لیتی ده‌پرسین: نایا ئیوه له‌ هاوکارانی من نه‌بوون؟ وه‌لامیان به‌ به‌لی ده‌دایه‌وه؟ پاشان لیتی پرسین: کی‌ ئیوه‌ی کرد به‌ هاوکاری من و نه‌و پله‌یه‌ی پیدان؟ هه‌موویان بی‌ ده‌نگ بوون، ته‌نانه‌ت یه‌ک وشه له‌ زاریان نه‌هاته‌ ده‌ری!!

هه‌روه‌ها سولتان پرسیاری لی‌ کردن: نه‌و به‌لگه‌ شهرعیه‌ کامه‌یه‌ کردوتانه به‌به‌لگه‌ تا به‌هویه‌وه من له‌ ده‌سه‌لات دوور بڅه‌نه‌وه؟ عارف حکمه‌ت لاپه‌ره‌یه‌کی ده‌ره‌ینا فه‌تواکانی شیخی ئیسلامی تیدابوو، سه‌باره‌ت به‌ له‌کار لابرډنی سولتان و تیایدا هاتبوو: کاتیک ئیمامی موسلمانان راهات به‌ناره‌زوی خو‌ی هه‌لسوکه‌وت بکات و، له‌ کتیه‌ شهرعیه‌کاندا هه‌ندیک بابه‌تی شهرعی گرنگ لابیات، یان ریگری بکات له‌ هه‌ندیک بابه‌ت له‌و کتیبانه‌دا، یاخود هه‌ندیکیان بدرینیت یاخود بیانسوتینیت. لیره‌دا سولتان قسه‌که‌ی به‌ عارف پچراندو وتی: (حسبنا الله

ونعم الوكيل) كام كىتئېم سوتاندوۋە؟

عارف حىكمەت بەردەوام بوو لە خويئندىنەۋەي فەتۋاكاندا، بەبى ئەۋەي و كەمترىن دانايى و زانىبارى ھەبىت.. لە فەتۋاكاندا ھاتبوو:

سولتان عبدالحمىد زىادەپەرى كىرەۋە لە خەرج كىردنى پارەي (بىت المال) داۋ بەھەدەرى داۋەو، بەشىۋەھەكى ناشەرى ھەلس و كەوتى بەپارەي (بىت المال) كىردە، ھەروەھا سولتان تاۋانبار كرابوو بەكوشتن و بەندكىردن و دورخستىنەۋەي خەلكى لە ۋلات، ھەروەك لە فەتۋاكاندا جۆرەھا زولم و زۆرۈ ستم بەنارەۋا درابويە پال سولتان عبدالحمىد، سەرجمى فەتۋاكانىش ئامازەيان بەۋە داۋو سولتان بەبى ھىچ جۆرە پاساۋىك ھەستاۋە بە ئەنجام دانى ئەم تاۋانانە..

لە درىژەي فەتۋاكاندا ئامازە بەۋە كراۋە ئەگەر سولتان لەم كىردەۋانەش پەشىمان بىتتەۋەو داۋاي لى بوردن لە خۋاي گەۋرە بكات و رىگەي چاكسازى و كىردەۋەي باش بگىرىتتە بەر، ئەۋا دووبارە ھەر مۇسلمانان دوچارى زىان دەبن بەمانەۋەي سولتان عبدالحمىد لە كورسى دەسەلاتدا، كۆمەلىك لەۋ بىرۋايەدا برون، مانەۋەي سولتان عبدالحمىد لە كورسى حوكمدا زىانىكى گەۋرەي لى دەكەۋىتتەۋەو، دورخستىنەۋەي سولتان لە دەسەلات ئەگەرەكانى چاكسازى لە ۋلاتدا زىاتر دەكات، ئەۋان بۆچونيان ۋەھابو و دەيانگوت پىۋىستە يەكىك لەۋ دوو كارە ئەنجام بدرىت، لاپردنى سولتان لە كورسى فەرمانرەۋايى، يان داۋاي لى بگىرىت بۆ خۆي ۋاز لە دەسەلات بەئىتتە،

نهمهش له روانگه ي برياره ڪاني (مجلس الحل والعقد) نهو ڪات دهوري شوراي بينيوه، به پرواي نازاوه چييه ڪان پئويست بوو سولتان يه ڪيٽڪ لهو دوو داوايه هه لئبؤيريت!!

سولتان عبدالحميد روويڪرده جولہ ڪه ڪه و نهوه ي وه پيرهئنايه وه ڪه پيش شش سال له مهويه ر هه مان ڪه سي جولہ ڪه "مزراحي قهره صو" هاتووه ته لاي سولتان و داواي لي ڪردوه ريگه به جولہ ڪه ڪان بدات تا له فه لئسته تيندا نيسته جي بن، له به رامبه ر پيداني برٽڪ پاره به سولتاني باوه داران .

به لئ سولتان عبدالحميدي بريندار ڪراو به دههستي نه م نه فام و سپلانته، دهويست نه م جولہ ڪه تي بگه يه نيٽ له وه ي نه مه هه لئويستي نيستاي نهو جولہ ڪه يه و سولتان له سه ر ڪار لاده بات، له ڪاتيڪدا شش سال له مهويه ر به زه ليلي و مه منونيه وه داواي له سولتان ڪردوه هه نديڪ له خاڪي فه لئسته تينان به ڪري بداتي تا ڪوچ بڪن بو فه لئسته تين، جولہ ڪه بو خويان باش ده زانن سولتان عبدالحميد، چهند توند بووه له به رامبه ر به رگريڪردن له قودس و خاڪي پيروزي فه لئسته تيندا.

وته ڪاني سولتان عبدالحميد زور به هيرو روون و ناشڪرا بوون، به بي ترس قسه ي دلي خوي ده ڪرد له ڪاتيڪدا روويه رووي نه وه بوو بوويه وه له سه ر ڪورسي حوڪم لابرٽ، له لايهن دوو ڪه سه وه يه ڪيٽڪيان گاوريڪي روماني بوو، نهوي ديڪه يان جولہ ڪه يه ڪي ماسوني بوو، سولتان عبدالحميد به م شيويه ڪوتابي به قسه ڪاني هيٺا ووتی: هاتنتان بو ئيره بو نه وه ي

فرمانی دوورخستنه‌وه‌ی سولتانی ده‌ولته‌تی عوسمانی و خلیفه‌ی باوه‌پرداران له حوکم رابگه‌یه‌نن، له داهاتودا ئیپوه و نه‌وه‌یشی ئیپوه‌ی ناردووه بۆ ئەم کاره دووچاری نه‌هامه‌تی و په‌شیمانی ده‌کاته‌وه (١٨).

له درێژه‌ی وته‌کانیدا سولتان عبدالحمید رابگه‌یاندا (به‌ درێژایی " ٣٣ " سال له‌پیناو ئومه‌ت و ده‌ولته‌تی ئیسلامیدا هه‌ول و کۆششم کردووه، له‌پیناوی هیمنایه‌تی و ناشتی ولاتدا هه‌ول و زۆرم داوه، به‌پیی وزه‌و توانای خۆم خزمه‌تم کردووه! من له ژێر پۆشنایی فه‌رمانه‌کانی خواو پیغه‌مبه‌ردا (ﷺ) حوکمی ولاتم کردووه، من به‌و شیوازه‌ وولات ته‌سلیم ده‌که‌مه‌وه که کاتی خۆی ئه‌و ئه‌رکه‌م هه‌ر به‌و شیویه‌ پی‌ درا، وه‌ک خۆی ئه‌و ئه‌مانه‌ته ته‌سلیم ده‌که‌مه‌وه، هه‌رگیزای هه‌رگیز بستی‌ک زه‌وی ئیسلامم فه‌رامۆش نه‌کردووه، خوای گه‌وره‌ ناگاداره به‌هه‌ول و کۆششه‌کانم، به‌ پیی توانای خۆم هه‌ولم داوه، مه‌کرو فی‌لی دوژمنانیشم سه‌ر ناگریت ته‌گه‌ر بیانه‌ویت په‌رده‌ی ره‌ش بده‌ن به‌ سه‌ر خزمه‌ته‌کاندا بۆ وولات و ئومه‌تی ئیسلامی).

پاشان سولتان عبدالحمید خۆی ئاماده‌ نه‌بوو نامه‌که له‌ ده‌ست جوه‌که وه‌رگریت، له‌به‌رئه‌وه فه‌رمانی به‌ (ده‌لی جه‌وده‌ت) ی هاوکاری کرد نامه‌که

^{١٨} - له‌ یاده‌وه‌رییه‌کانی سولتاندا هاتوه: پاش ئه‌وه‌ی له‌ ده‌سه‌لات دوور خراوه‌ته‌وه، روتویه‌تی: (ئه‌وان سولتان عبدالحمیدیان نه‌پوخاندووه، به‌لکو ئه‌وان ده‌ولته‌تی عوسمانییان پوخاند) دواتر هه‌ست به‌م راسته‌قینه‌یه‌ کرا.

له جوله که ماسۆنیه که وه رېگریت، نهویش نامه کهی دا به دهستی عایشه ی کچی سولتان عبدالحمیده وه، دوا جار سولتان عبدالحمید داوای له عارف حکمهت و باقی به رپرسه کان کرد رېگه ی بدن تا نهو ته مه نه ی ماویه تی له کۆشکی (چراخان) له په رستشی خوی گه وره دا به سه ری ببات، به لام له لایهن نهو تا وانبارو سپلانته وه داوا که ی سولتان به رپه رچ درایه وه.

ئیدی له مه وودوا په رده دره به سه ر ژیانی ئاشکرای سولتان عبدالحمید داو، لیږه وه ژیانی تاریکی ناو به ندینخانه دهستی پی کرد!؟ پاشان سولتان په وانه کرا بو ناوچه ی (سالونیک) که ناوچه رگه ی جوله کهو ماسۆنیه کان بوو، له کۆشکی (علاتینی) به ندیان کرد له لای کۆمه له ی ئیتحادو ته ره قی و جوله که ئیتالیه کاند!.

دواتر عه قید (په زمی) کرا به سه ر په رشتیاری سولتان عبدالحمید، هه موو جوړه سزایه کی ده رونی له سه ری تاقی کرایه وه، ته نانه ت رېگه یان نه ده دا سهیری باخچه ی به ندینخانه کهش بکات، هه روه ها رېگر بوون له وه ی سولتان چاوی به خیزان و مندال و خزم و دۆستانی بکه ویت!! ته نها یه ک رۆژ رېگه یان به سولتاندا تا ده روه ی به ندینخانه که ی بیینیت؟ نهویش له به ره وه بوو نهو رۆژه خه ریکی ئاهه ننگ گێران بوون بو "ساندایسکی" ئه م پیاوه دوژمنیکی سه ره سه ختی سولتان عبدالحمید بووه.

رمانی خیلافه‌تی ئیسلامی و سه‌ره‌تای نه‌ه‌امه‌تیه‌کان؟!

«٣١ ی ماری سالی ١٩٢٤» به‌خه‌مناکترین رۆژ داده‌نریت له‌لای هه‌موو موسلمانیکێ خاوه‌ن و یژدان؟ چونکه له‌و رۆژه‌دا میژووی ئیسلامی رووبه‌رووی گه‌وره‌ترین کاره‌سات بوویه‌وه، که بریتیه له‌ رووخانی گه‌وره‌ترین و ته‌مه‌ن در یژترین خیلافه‌ت له‌میژووی ئیسلامیدا، بیگومان ناتوانین ئینکاری ئه‌وه بکه‌ین هه‌ندیک له‌ هۆیه‌کانی رووخانی خیلافه‌تی عوسمانی ناوخۆیین و په‌یوه‌ندیان به‌ کاربه‌ده‌ستانی ده‌وله‌ته‌ته‌که‌وه هیه، به‌تایبه‌ت ئه‌و هه‌له گه‌ورانیه‌ی له‌دواساته‌کانی ئه‌م خیلافه‌ته‌دا روویاندا؟! ئیدی چونیه‌که، ئه‌و کارانه به‌هه‌له، یان به‌هۆی نه‌زانینه‌وه رووبه‌رووی ئه‌م ده‌وله‌ته ئیسلامیه بویتنه‌وه.

به‌داخه‌وه دواجار هه‌ر ئه‌و هه‌لانه بوونه هۆکاری لاواز کردنی عوسمانیه‌کان، پاشان خاچ په‌ره‌ستان و جوله‌که‌و ده‌وله‌تانی رۆژئاوا بواریان بۆ کرایه‌وه تا ده‌سته‌وردان بکه‌ن، ئه‌مه‌ش به‌ رمانی ده‌وله‌تی عوسمانی کوتایی هات و پاشان به‌بێ ئه‌وه‌ی پرس به‌ گه‌لانی موسلمانیه‌سه‌واهی ژیر ده‌سه‌لاتی ده‌وله‌تی ئیسلامی بکه‌ن، وه‌ک گوشتی قوربانی ناوچه‌کانی ده‌وله‌تی عوسمانیه‌یان له‌ناو خۆیاندا دابه‌ش کرد.

بیگومان له گهلا پروو خانی دهولهتی عوسمانیدا هه موو شته کان پێچه وانه وه بوونه وه، ناوچه که له یهک پڕۆیمی به هیزی ئیسلامیه وه گوپراو دابهش کرا بو چهند پڕۆیمیکی عهلمانی له پڕۆژئاوا وه هینراو، ناوچه که له ژیر دهسهلاتی یهک دهولهتی مهدهنی به هیزی ئیسلامیه وه به فیتی ولاتانی پڕۆژئاوا دابهش کراو په رت کرا بو چهن دین دهولهتوکه ی بچوک، هه ریه که شیان خرایه ژیر دهستی که سیکی عهلمانی سه ربازی به کری گپراوی خوژئاوا، سه ره نجام به ته ورو داس و زه بری هیژ که و تنه و یزه ی موسلمانان و به یارمه تی پڕۆژئاوا که و تنه دا هر کاندنه وه ی هه موو نه و شوپشانه ی هه ولتی گه پاندنه وه ی خیا فته تی ئیسلامیه یان ده دا.

جیا‌کردنه‌وه‌ی دین له ده‌ولته، یه‌که‌مین به‌ره‌می ڕمانی خیا‌له‌ته‌ی

ئیسلامیه!

کۆمه‌له‌و پارته‌ نه‌هێنیه‌کان که له ناوچه‌کانی ژێر ده‌سه‌لات و قه‌له‌م‌په‌وه‌ی خیا‌له‌ته‌ی ئیسلامی عوسمانیه‌کاندا دروست کران، به‌یه‌کیته‌که‌ له‌ هۆکاره‌کانی ڕمانی ده‌ولته‌تی عوسمانی داده‌نرێن، یه‌که‌ له‌وانه‌ جوله‌که‌ی دو‌تمه‌یه‌ به‌شێوه‌یه‌کی به‌رنامه‌ بو‌ دارپێژراو ڕوویان له‌ ناوچه‌کانی ژێر ده‌سه‌لاتی عوسمانیه‌کان کردو ڕیزه‌کانی خۆیان ڕیک‌خست، هه‌رچه‌نده‌ له‌ ڕووه‌شدا خۆیان به‌موسڵمان له‌ قه‌له‌م‌ده‌دا، به‌لام له‌ راستیدا جوله‌که‌ی دو‌تمه‌ پشتیوانیکی دلسۆزی خاچ په‌ره‌ستان بوون و هۆکاریکی سه‌ره‌کی بوون له‌بلا‌و‌کردنه‌وه‌ی به‌دپه‌هوشتی و بی‌باوه‌ری له‌ناو ده‌ولته‌تی موسڵماناندا، هه‌روه‌ها به‌ ڕیک‌خه‌رو جوڵینه‌ری هه‌موو خۆپیشاندان و نا‌په‌زاییه‌کان داده‌نرێن که دژی عوسمانیه‌کان نه‌نجام ده‌دران.

ئه‌و کۆمه‌لانه‌ کاریان بریتی بوو له‌ نه‌نجامدانی چالاکی دژی سولتان عبدالحمید له‌ژێر ناوی جو‌زاو جو‌ردا، له‌و کۆمه‌له‌ و پارتانه‌ش وه‌ک: کۆمه‌له‌ی ئیتیحادو ته‌ره‌قی و، بزوتنه‌وه‌ی فه‌تات و.. زۆربه‌ی ئه‌م پارتانه‌ له‌په‌رووی سیاسی و فیکری و داراییه‌وه‌ به‌شێوه‌یه‌کی راسته‌وخۆ له‌ لایه‌ن ڕۆژئاوا

جوله‌که‌وه پشتگیری ده‌کران، هه‌روه‌ها له رۆوی راگه‌یاندنیشه‌وه له‌و ساتانه‌دا رۆژناوا پشتگیری ته‌واوی ده‌کردن و شه‌وان به‌رنامه‌ی کاریان بو داد‌پرشتن، به‌نمونه کۆمه‌له‌ی ئیتیحادو ته‌ره‌قی له‌و سه‌رده‌مانه‌دا له شاری پاریس رۆژنامه‌یه‌کیان بو چاپ ده‌کرا، به‌ ناوی رۆژنامه‌ی (المیزان) تیایدا بیروبو‌چون و ئامانجی پارت‌ه‌که‌ی رۆون ده‌کرده‌وه، هه‌روه‌ک بنکه‌ی سه‌ره‌کی شه‌م کۆمه‌له‌یه له شاری (جنیف) بوو.

هه‌روه‌ها کۆمه‌له‌ی ئیتیحادو ته‌ره‌قی که زۆرێک له شه‌ندامه‌کانی له که‌سانی جوله‌که‌ پێکهاتبوون، به‌رده‌وام له هه‌ولتی بلا‌و‌کردنه‌وه‌ی شه‌و بیروبو‌چونانه‌دا بوون که یه‌که‌ریزی موسلمانانیا ن تیک ده‌دا، بزوتنه‌وه‌ی ماسوتیه‌تی جیهانی به‌شێوه‌یه‌کی به‌رنامه‌ بو داریژراو ده‌ستیکی بالائی هه‌بوو له دروستکردنی سه‌رجه‌می شه‌و کۆمه‌له‌و پارتانه‌دا له‌ناو ده‌وله‌تی عوسمانیدا، له‌گه‌ڵ سه‌ره‌تاکانی سه‌ده‌ی بیسته‌مدا به‌شێوه‌یه‌کی به‌ریلا‌و شه‌م پارت‌ه‌ نه‌ینیا نه‌ به‌ولا‌تدا بلا‌وبونه‌وه، به‌تایبه‌ت له (سالوتیک) دا به‌ناوی سه‌ره‌ستی و نازادی و نیشتمان په‌روه‌رییه‌وه ده‌ستیاندایه‌ چالاکی و به‌تاشکرا شه‌م کۆمه‌ل و پارتانه‌ بوونه‌ هاوکارو پالپشتی کۆمه‌له‌ی ئیتیحادو ته‌ره‌قی له دژایه‌تی کردنی ده‌وله‌تی عوسمانیدا، دوا‌جار توانییان له

خوێشانندان و ئازاوه کانی سالی "۱۳۲۶-۱۳۲۷" دا کوتایی به حوکمی سولتان عبدالحمید بهینن.

به داخوه پێشهکی ئهم رووداوه تال و کاره ساتباره به که مال ئه تاتورکی چهپه له دهستی پی کرد، بی گومان به رووخانی خیلانتهی ئیسلامی، بو یه کهم جار له میژوی ئیسلامیدا ئهم ئاینه له ژیارو ژیان و کاروباری سیاست و دهوله تدارگی جیا کرایه وه، که مال ئه تاتورک له مه پراسیمی کردنه وهی په رله ماندا که له سالی "۱۹۲۳" دا بوو له بهردهم ناماده بوواندا هاته گوو وتی: ئیمه ئیستا له سه دهی بیست و یه کدا ده ژین، نیدی ناتوانین یاساکانمان له ژیر رۆشنایی نه و کتیه دا هه له بهینجینین که باسی هه نجیرو زه یتون ده کات؟!.

که مال ئه تاتورک گه وره ترین دیاری پێشکهشی رۆژئاوا بیه کان کرد نه ویش بریتی بوو له جیا کردنه وهی ئاینی ئیسلام له ده ولته ت و حوکمداری، نه مهش بوو به سه ره تای ئه و هه موو کاره سات و نه هه مه تی و شکستانه ی تا ئیستا به روکی موسلمانانی به رنه داوه؟! چونکه به هیزترین هوکار که توانی ئهم ئاینه بکاته گه وره ترین ئیمپراتوریه ت و له یه ک کاتدا رووبه رووی پیلانی خاچ په ره ستان و جوله که و شیوعیه ت و ده وه ستایه وه، ته نها بریتی بوو له

ئامادهیی ئیسلام له هه موو جو مگه کانی ژییانی موسلماناندا، گه لانی موسلمان ئیسلامیان کردبووه بهرنامه ی خو یان، نه مه یه هۆکاری نه وه ی توانییان حوکمی نیوه ی جیهان بکه ن.

به پمانی خیلافه تی ئیسلامی که مال ته تاتورك بووه سه روکی تورکیا و، یه که مین ههنگاویشی بو به عه لمانی کردنی وولات هه لوه شانده وه ی خیلافه تی ئیسلامی بوو، پاشان ده ستوریککی نوی بو وولات دانرا، ده ستوریک که ئیسلامی وه ک سه رچاوه ی حوکم و یاسادانان وه لانا، ته نانه ت لی ره به دواوه ته تاتورك ده ستی کرد به دوورخستنه وه ی هه موو په مزه ئیسلامیه کان و، ده ستیشی کرد به جیبه جی کردنی یاساکانی سویسرا له ولاتدا، بو یه که م جاریش له تورکیادا حیجاب و بالا پۆشی قه ده غه کرا و ریگا به ئافره تان درا به ناوی پیشکه و تنه وه خو یان پروت بکه نه وه.

ته نانه ت له ناو ده وله تدا شتیک نه ما به ناوی وه زاره تی شه وقافی ئیسلامیه وه له سالی " ۱۹۲۴ " دا نه و وه زاره ته ی هه لوه شانده وه و، له سالی " ۱۹۲۵ " دا ده ستی کرد به داخستنی مزگه وته کان، ماوه ی نیوان سالانی " ۱۹۳۱-۱۹۳۲ " بهرنامه یه کی دانا به ئا راس ته ی سنوردار کردنی ژماره ی مزگه وته کان له وولاتدا و، ته نانه ت ریگه ی نه ده دا رو به ری زه ی

مزگه‌وته‌کان له "۵۰۰" مەتر تێپەر بکات، وه‌ک هه‌ولتیکیش بو س‌پینه‌وه‌ی قورئان له‌ میتشکی موس‌لماناندا فه‌رمانی ده‌رکرد که‌ زمانی نوس‌ین له‌ تورکیادا پیتی لاتینی بیت و له‌ویوه‌ نوس‌ینی عه‌ره‌بیش قه‌ده‌غه‌ کرا، هه‌مان کات فه‌رمانی ده‌رکرد قورئانی پ‌روژ وه‌رب‌گ‌یت‌دریته‌ سه‌ر زمانی تورکی و لی‌روه‌ ئیدی بانگ‌دانی مزگه‌وته‌کانیشی کرده‌ تورکی، له‌سالی "۱۳۴۵" ی کۆچ‌ییه‌وه‌ سالنامه‌ی ئیسلامی قه‌ده‌غه‌ کرا و له‌ده‌زگاکانی حکومه‌تدا بو‌ یه‌که‌م جار سالنامه‌ی زاینی ه‌ینرایه‌ پ‌یشه‌وه‌ که‌ هاوکاتی سالی "۱۹۲۵" بو، شیایوی باسه‌ له‌سالی "۱۹۳۵" وه‌ گۆز‌انکاری له‌ پشوی هه‌فته‌شدا کردو له‌جیاتی پ‌وژی ه‌ینی پ‌وژی یه‌ک شه‌مه‌ی دیاری کرد وه‌ک پشوی فه‌رمی ده‌ولت، له‌ هه‌مووشی خه‌ماوی تر نه‌وه‌بوو نه‌م چه‌په‌له‌ حه‌ج کردنی له‌ موس‌لمانان قه‌ده‌غه‌ کرد! پاشان و دوا‌ی چه‌ندین سا‌ل له‌ قه‌ده‌غه‌ کردنی نه‌و دروشمه‌ گه‌وره‌یه‌و دوا‌جار له‌ سالی "۱۹۷۲" داو دوا‌ی پ‌یکه‌یتسانی حکومه‌ت، پارتی ناشتی ده‌ستی کرد به‌په‌روه‌رده‌ کردنه‌وه‌ی تورکه‌کان له‌سه‌ر ناینی ئیسلام و ده‌رگای بو‌ حه‌جی مائی خوا کرده‌وه‌و ژماره‌ی حاجیانی تورکیا سالانه‌ ده‌گه‌یشته‌ سه‌دو په‌نجا هه‌زار حاجی، نه‌مه‌ش شتیکی سه‌رس‌وپه‌ینه‌ر بوو له‌ میژووی نه‌و ولاته‌دا.!

به‌مانکات پروخانی خیلافه‌تی ئیسلامی بوو به‌هۆی دروست بونی
مشتومری فیکری له نیوان به‌ره‌ی عه‌لمانی و به‌ره‌ی ئیسلامدا، ئاراسته
عه‌لمانیه‌که پێی وه‌هابوو که پیشکه‌وتن به‌جیا کردنه‌وه‌ی ئیسلام و ده‌وله‌ت
دیده‌ی و، له‌به‌رامبه‌ردا به‌ره‌ی رۆشنبیران دیدو تیروانینیان بو‌ دۆخه‌که
به‌پێچه‌وانه‌وه‌ بوو و ده‌یانگوت: هۆشیاری ئومه‌تی ئیسلامی ناکریت له
پروخاندنی ده‌وله‌تی ئیسلامیدا ببینریته‌.

به‌داخه‌وه‌ ئهم بیروبو‌چونه‌ بو‌گه‌نانه‌ی ئه‌تاتورك سه‌باره‌ت به‌جیا‌کردنه‌وه‌ی
ئاین له‌ ده‌وله‌ت و حوکمداری، حیشتا له‌میشکی موسلمانانه‌ ساویلکه‌کان
نه‌شۆردراوه‌ته‌وه‌، به‌رده‌وام دوزمنان له‌ناو جیهانی ئیسلامیدا گومان ده‌خه‌نه
دلی موسلمانانه‌وه‌ سه‌باره‌ت به‌نه‌شیای ئیسلام بو‌ ئه‌وه‌ی بکریته‌ به‌نامه‌ی
ژیانی تاك و کومه‌لگا، رۆژانه‌و به‌به‌رده‌وامی هه‌ندیک به‌ناو رۆشنبیری
موسلمان ئه‌و قسه‌یه‌ی ئه‌تاتورك دووباره‌ ده‌که‌نه‌وه‌و ده‌لێن: ئیسلام به
که‌لکی ئه‌وه‌ نایه‌ت بکریته‌ به‌نامه‌ی مرو‌فه‌کان له‌ حوکم و ده‌وله‌تداریدا.

پتویسته‌ ئاماژه‌ به‌ رۆلی ماسونیه‌کانیش بده‌ین له‌ پوخانی ده‌وله‌تی
عوسمانیدا، ماسونیه‌کان رۆلێکی گه‌وره‌یان بینی له‌ دارپشتنی پیلانی
دۆزه‌خی به‌ئاراسته‌ی پروخاندنی خیلافه‌تی عوسمانی، له‌و باره‌وه‌ دائیره‌ی

معداریفی ماسوونی ده‌ئیت: ئەو هه‌لگه‌پانه‌وه‌یه‌ی بڕای گه‌وره‌مان شه‌تاتورك پیتی هه‌ستا، بووه مایه‌ی سو‌دی هه‌موان و، سه‌رته‌نجام هی‌زو ده‌سه‌لات و خیلافه‌تی ئیسلامی له‌ناو بڕدو ئەمه‌ش بوو به‌ده‌سه‌پتیکی پرو‌داویتیکی گرن‌گ که بریتیه: له جیا‌کردنه‌وه‌ی ئاینی ئیسلام له ده‌وله‌تو حوکمداری؟! ئایا ئەمه گه‌وره‌ترین چاک‌سازی نیه که ماسوونیه‌ت له‌ناو هه‌موو گه‌لاندا شه‌نجامیدا، بێ گومان که‌مال شه‌تاتورك نمونه‌یه‌که له پیا‌وه‌کانمان که له ماوه‌ی رابردو‌دا توانی ئەوه‌ی خرابویه سه‌رشانی به رێک و پیتیکی شه‌نجامی بدات، شه‌رکه‌که‌یشی بریتی بوو له پرو‌خاندنی ده‌وله‌تی عوسمانی و جیا‌کردنه‌وی ئاین و ده‌وله‌ت.

کوژایی

ئهمه چاو پیاخشاندنیکه خیرا بوو بهسهر پرووداوه کانی میژوودا که له وانیه له م کاتدا له میشکی موسلماناندا بوونی نه بیته، ههروه که له پیشهوه له بابتهی (الولاء والبراء) دا پرووغان کردهوه، بهلام واقیعی ئیستاو میژووی نزیك پریهتی لهو ههلوئیستانه ی به لگه مان بو ده هیئنه وه له سهر راستی ههلوئیستی کهسانی تر له کو مه لگای موسلماناندا، ههروه که له خواره وه بو یاد خستنه وه به نووکه قه له میك ناماژه ی پی ده دهین:

* ئه وه ی به روکی موسلمانانانی تری گرت به نمونه وه که ئه و کاره ساتانه ی به روکی کوردستانی گرتوه له بهرته وه بووه داوای مافی چاره نوس و سه ربه خویمان کرده، به دلنیاییه وه ئه و هه موو نه هه مه تیانه ی پرووبه پرووی ئه م گه له بونه ته وه، به هوکاری پمانی خیلافه ته وه یه، ده بی ئه و پرسیاره بکهین: ئه م هه موو نه هه مه تیانه بوچی له سه رده می خیلافه تی ئیسلامیدا بونیان نه بوو.

* ههروه ها ئه و کاره ساتانه ی به سهر موسلمانانی بو سنه و هه رسکدا هات له سهر هیچ شتیك نه بوو، ته نها تاوانیان ئه وه بوو ویستوو یانه له ژیر پروانگه ی شه ریعه تی خوای پهروه ردگاردا ده له تیکی سه ربه خویمان هه بیته.

* هه موو ئه و پروودا و چه رمه سه ریانه ی به روکی ولاتانی کو سو قو و مه کدو نیای گرت.

* ههروه ها ئه وه ی پرووبه پرووی موسلمانانی به ش مهینه تی شیشان

بوویهوه له ئاوارهیی و دهرهدهری و کوش و بریان له لایهن پرووسیای داگیر که رهوه.

* ئه وهش که پرویدا له باشووری سوودان و باشووری نه یجیریاو " ساحل العاج " و ئه سیوییاو نه ریتریا.

* ههروهها هه موو ئه و پرووداوهی له لوبنان دا پروویان داو، سه رهجه می ئه و خیانه ته گه وانه ی ئه نجام دراو ن بو پیکه پینانی سوپای خاچ په رستان به سه رکراپه تی (أنطون الحد).

* ئه و کاره ساتانه ی که به روکی موسلمانانی میانماری گرتوه و که به درنده ترین شیواز هه زاره هایان لی شهید ده کریت.

ئیتستا وه ک به چاوی خو مان ده بینین له سه ر دهستی که مینه کان و له شوینه جیاوازه کانی جیهاندا خوینی موسلمانان به نا په وا ده پرتزیت و له بهرچاوی ریکخواه کانی مافی مروژ و نه ته وه یه کگرتوه کانه وه سته میان لی ده کریت، ئه مه له کاتیکدا به هه ر ئه م که مینانه سه دان سال له ژیر په جهه تی حوکمی ئیسلامیدا به ئارامی و ئاسووده یی ژیانیان برده ته سه رو هه موو مافه کانیان بو دابین کرابوو.!!

له ماوه ی رابردو داو له دیراسه یه کی میژووی کورت و خیرادا، به وردبوونه وه له پروداوه میژووییه کانی کو ن و هاوچه رخ، کو مه له کارووباریکی گرنگمان خسته روو، سه باره ت به که مینه کان و هه لویتستیان له به رامبه ر ئه و کو مه لگا ئیسلامیه ی جیگای گه شه و ژیان و زینده گی ئه وان

بووه و له و کۆمهڵگه یه دا هه موو جوژه ئازادیه کیان هه بووه، وا له خواره ودا به کورتی له چهند خالیکدا ئاماژه به هه لۆیستی که مینه کان ده که مین بهرامبه ر کۆمه لگای ئیسلامی له وانه ش:

یه که م: که مینه کان له ژێر سیبهری ده ولته تی ئیسلامیدا زۆر به ئازادی و سه ره سه تی ژبانیا ن ده گوزه راند تا ئه و راده یه ی له گه ل موسلماناندا له مافدا یه کسان بوون و، ده ولته ت هیچ کات ته وانی جیا نه ده کرده وه له و کۆمه لگا ئیسلامیه له پرووی ئه رک و مافه کانه وه، ده توانین بلیین له سایه ی ده ولته تی ئیسلامی دا به چووکترین هه ره شه پرویه پرووی که مینه کان نه ده بوویه وه، ته نانه ت له میژوودا به لگه یه ک تو مار نه کرا وه بیسه لمیته تی پوژیک له پوژان موسلمانان سه رزه نشتی که مینه کانیان کردیته ت، تا ئه و ته ندازه یه ی ته وه نده به باشی هه لئس و که وتیان له گه ل که مینه کان دا کردو وه که بووه ته هوکاری موسلمان بوونی زوژیک له که مینه کان.

ههروهک ته وه به پروونی ده بیهریته له سه رده می ته بو عویه یده ی کوپی جه راحدا کاتیک والی (حمص) بو، په فتار جوانی ته و و موسلمانان بهرامبه ر گاواره کان هوکار بوو تا زۆریه ی گاواره کان موسلمان بوونی خوینان رابگه یه نن..

دووه م: که مینه کان سه رباری ته و هه موو چاکه و نه رم و نیانی و هاوکاریه ی که له لایه ن ده ولته تی ئیسلامیه وه پیشکه شیان ده کرا، هه رگیز نه مدیان له به رچاو نه گرتو وه هیچ کات خوینان به تاکیکی ته و کۆمه لگایه

نه زانیوه، ته نانهت بهرده وام خویمان له کۆمه لگای موسلمانان جیا کردووه ته ووهو بیری جیاخوازی و جیا بوونه و هیان له و دهوله ته په ره پیداووه، هه موو کات که مینه کان پیداگرییان له سه ره شه وه کردووه که پتویسته هه موویان له خوئشی و ناخوئشیدا وه که مینه پشتی یه کتر بگرن، هه مانکات شه مه له ناو گاواره کانی ته رابلوسی شامدا روویدا، کاتی که خاچ په رسته کان له کۆتایی جهنگی (صلیب) دا شه شارهیان به جی هیشت، ده سته جی که مینه (گاواره کان) به ماڵ و مناله وه له گه ل خاچ په رستاندا کۆچیان کردو شاره که یان چو ل کرد، شه مه ش سالی "٦٨٠" ی کۆچی روویدا.

به هه مان شیوه له کاتی داگیر کردنی عیراق له لایهن ئینگلیزه وه له سالی "١٩١٧"، زۆر به پروونی شه مه ده بینریت، کاتی که ئینگلیزه کان هاتنه ناو به غداد به شیوه یه کی به رفراوان گاوارو جووله که کان هاتنه پیشوازبیان و خوشحالی خویمان ده رپری به هاتنی ئینگلیزه کان و به ناشکرا رایانگه یاند له خزمه تی ئینگلیزدان و به پیتی به رژه وه ندیسه کانی داگیر که ران هه ل سو که وت ده که ن و له ژیر فه رمانی شه واندا ده جوو لینه وه، له کاتی که خه لکی عیراق داوای دامه زرانندی ده وله تی سه ره به خویمان ده کرد، جو له که و گاواره کان ده سته جی که وتنه دژایه تی شه داوا کاریه و داوایان کرد عیراق له ژیر چاودیری به ریتانیدا بمینیته وه شه مه ش له سالی "١٣٣٨" ی کۆچیدا بوو.

سی یه: که مینه کان هه ر به ته نها به وه نده پازی نابن له پرووی هه ست و

ویژدانه‌وه خوێان له‌و کۆمه‌لگا ئیسلامیه دابهرن که تیایدا ژیان و گه‌شه‌یان کردو له‌خێرو بێری ئه‌و ده‌وله‌ته به‌هره‌مهند بوون، به‌لکو له‌وه زیاتریان ده‌وێت نه‌ویش بریتیه له‌ جێبه‌جێ کردنی نه‌خشه‌و پیلانه دۆزه‌خیه‌کانیان و نانه‌وه‌ی ئازاوه‌و فه‌سادو کوشتوبهر له‌ سه‌رانسه‌ری جیهان به‌ گشتی و جیهانی ئیسلامی به‌ تابه‌ت، هه‌ر ئه‌مه‌ش وای کرد که‌مینه‌کان بینه‌ تاپووری پێنجهم بۆ دۆژمنانی ده‌وله‌تی ئیسلامی، له‌به‌رئه‌وه ده‌ستیان دایه ئازاوه نانه‌وه‌و سیخووری کردن بۆ به‌رژه‌وه‌ندی دۆژمنان، ئه‌وان له‌گه‌ڵ هه‌موو دۆژمنیک ده‌بنه برا له‌پێناو دژایه‌تی کردنی ئیسلام و موسلماناندا، ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر دۆژمنان داوای هاوکاریشیان لێ نه‌که‌ن ئه‌وا بێ گومان که‌مینه‌کان هه‌میشه له‌ژێر فه‌رمان و خزمه‌تی دۆژمنانی ئیسلامدان و، هه‌یچ هه‌لوێستیکیان لێ نه‌بێناوه بۆ سه‌رخستنی ئاینی ئیسلام یان به‌رگری کردن له‌و کۆمه‌لگا ئیسلامیه‌ی که تیایدا ژوانیان گوزه‌رانند، ته‌نهاو ته‌نها که‌مینه‌کان زیانیان هه‌بووه بۆ کۆمه‌لگای ئیسلامی، له‌ حاله‌تیکدا ئه‌گه‌ر به‌رگریان کردبێت ئه‌وه به‌رگریان له‌ خودی خوێان کردوه.

چواره‌م: که‌مینه‌کان ناتوانن سه‌ر بلند بکه‌نه‌وه یاخود پیلان دابنێن یان هاوکاری له‌گه‌ڵ دۆژمنانی ئیسلام دا بکه‌ن، مه‌گه‌ر له‌و ماوه‌یه‌دا بێت که بیرو باوه‌ری (الولاء والبراء) له‌لای موسلمانان ڕوو له‌ لاوازی ده‌کات یان ئاسانکاری له‌گه‌ڵ که‌مینه‌کاندا بکه‌ن و به‌رزیان بکه‌نه‌وه بۆ ئاستی یه‌کسانی له‌گه‌ڵ موسلماناندا، هه‌روه‌ک له‌ سه‌رده‌می سوڵتان مه‌هوودی دووه‌مدا

هیلتی (هم‌مایۆتی) یان به‌زاند، شایانی باسه هەر له‌و سه‌رده‌مه‌دا بوو شوینی ناهه‌نگ گێرانی ماسۆتی و خویندنگه‌ی موژده‌ده‌ران (تبشیری) کرایه‌وه.

هه‌روه‌ها نێردراوه‌ گاوهره‌کانیش سه‌ریان هه‌لداو فکری نازادی خوازی و عه‌لمانییه‌ت ده‌رکه‌وت، هه‌روه‌ها که‌مینه‌کان له‌ ئهنده‌لووس دا ده‌ستیان دایه‌ چالاکی ئه‌مه‌ش له‌سه‌رده‌می سه‌روک هۆزه‌ به‌ناویانگه‌کاندا بوو به‌نامانجی ده‌ستوهردان له‌کاروباری ئیسلام و بیهێزکردنی بیروباوه‌ری موسته‌لمانان، ئه‌و ده‌رفه‌ته‌ش له‌به‌رده‌م که‌مینه‌کاندا کرایه‌وه تا له‌گه‌ڵ ئیسه‌پانیای خاچ په‌رستدا پیلان بگێرن له‌دژی ئیسلام، ئه‌م پیلانه‌ش ئه‌م ناوچانه‌ی گرت‌ه‌وه: (التلیدة، قرطبة، طلیطلة، اشبیلیة).

له‌ به‌رامبه‌ردا له‌و کاته‌ی ده‌وله‌تی موسته‌لمانان شه‌رعی خویان به‌شێوه‌یه‌کی رێک و پێک و ته‌واو جیبه‌جی ده‌کرد به‌تاییه‌ت بیروباوه‌ری (الولاء والبراء)، له‌و سه‌رده‌مه‌دا ده‌وله‌تی ئیسلامی وه‌ک مه‌رجیک بیروباوه‌ری (الولاء والبراء) ی به‌سه‌ر که‌مینه‌کاندا جی به‌جی ده‌کرد، ئه‌مه‌ش سه‌رده‌می هیژو ده‌سه‌لات بوو له‌ناو ده‌وله‌تی ئیسلامی دا، که‌ ئه‌هلی زیمه‌ نه‌یان ده‌توانی بچوولینه‌وه‌ یاخود ده‌رچن و خویان به‌شارنه‌وه‌ یان بیر له‌ پیلان دانان بکه‌نه‌وه‌ له‌ناو کو‌مه‌لگای ئیسلامیدا؟ چونکه‌ دلته‌یابوون له‌لایه‌ن شه‌رعه‌وه‌ سزای توند ده‌درێن..

پێنجه‌م: هه‌موو ئه‌و ئاژاوه‌ و فیتنه‌یه‌ی که‌مینه‌کان له‌ناو کو‌مه‌لگای

نیسلامیدا به‌رپایان ده‌کرد، نه‌گهر کو‌مه‌لگای موسلمانان په‌یوه‌ست بونایه به‌شهرعه‌وه و ده‌ستیان بگرتایه به‌بیرویاوه‌ری پاکی نیسلامه‌وه نه‌وا بی گومان که‌مینه‌کان هه‌رگیز توانای نانه‌وه‌ی نه‌و نازاوه و فیتنانه‌یان نه‌ده‌بوو.

نه‌مه‌ش پرتنماییمان ده‌کات بو‌ نه‌و راستییه‌ گرنگی که‌ قورنای پیروز زیاد له چوارده‌ سده‌ له‌مه‌به‌ر بریاری له‌سه‌ر داوه و کاتیک خوی بالاده‌ست

فرمویت: ﴿وَلَنْ رَضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصْرِيُّ حَتَّىٰ تَبِيعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَىٰ اللَّهِ هُوَ الْهُدَىٰ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٢٠﴾ ۱۹.

نه‌مه‌ سه‌رباری نه‌و هه‌موو میه‌ره‌بانیه‌ی موسلمانان و ده‌وله‌ته نیسلامیه‌کان که‌ به‌دریژایی خیلافه‌ت به‌رامبه‌ر که‌مینه‌کان نواندویانه، به‌لام که‌مینه‌کان به‌هیچ شی‌وه‌یه‌ک به‌وه‌ رازی نه‌بوون، سه‌ره‌رای هه‌موو نه‌وانه‌ش هه‌ستیان نه‌ده‌کرد به‌شیکن له‌و کو‌مه‌لگایه‌و رازی نه‌بوون به‌یه‌ک دروشمی نیشتمانی، هه‌روه‌ها مافی نه‌وه‌یان پی‌ درا نیفتار له که‌نیسه‌کانیاندا بکه‌نه‌وه‌و مو‌له‌تی په‌سمیش بو‌ کردنه‌وه‌ی که‌نیسه‌ی نوی‌ وه‌رگرن... هه‌تد. هه‌موو نه‌م چاکانه که‌مینه‌کانی رازی نه‌کرد...!

له‌به‌رته‌وه‌ی که‌مینه‌کان له سه‌ره‌تاوه‌ دوژمنی خواو پیغه‌مبه‌ر ﴿١٢٠﴾ بوون و هه‌ر له‌و سه‌نگه‌ره‌شدا ده‌می‌ننه‌وه‌ تا کو‌تایی، په‌حه‌مت له‌و شاعیره‌ی که‌

فهرموويه تى: ﴿كل العداوات ترجى مودتها * الا عداوة من عاڟاك فى
الڟىن﴾

سبحانك اللهم ربنا وبمڟدك، اشهد ان لا اله الا انت استغفرك واطوب اليك،
وصلى الله وسلم وبارك على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه وسلم، سبحان
ربك رب العزة عما يصفون، وسلام على المرسلين، والحمد لله رب العالمين.

سه رجاهه كان

- ١- البءاءة والنهاءة، (ابن كهئى).
- ٢- أسباب سقوٲ ءولة العثمانية.
- ٣- الءولة العثمانية: عوامل النهوض والسقوٲ (ء.علي محمد الصلابى).
- ٤- الأءءلس من الفءء العربى المرصوء الى الفرءوس المفقوء (ء.عصام محمد شبارو).
- ٥- فى ءارىء المغرب والأءءلس (ء.أحمد مءءار العباءى).
- ٦- شخصفاء ظلمها ءارىء: سلطان عبءالحمفاء ءاى (محمد مصءفى الهلالى).
- ٧- سلطان عبءالحمفاء ءاى: آءر السلاءىن العثمانىن الكبار (ء.محمد حرب).
- ٨- الأقلفاء وءورها فى السقوٲ الءول الإسلامفة (شرف عبءالعزفز).
- ٩- وءع الأقلفاء فى الءولة الإسلامفة (محمد بن شاكرا الشرف).
- ١٠- حملة نابلفون على مصر (سلفمان بن صالح الءراشى).
- ١١- آفاءة نصارى فى ءارىء مصر الءءء وءءاهم بموار حملة الفرنسفة.
- ١٢- الصلفبة وءور الأقباء فى الءرب.
- ١٣- كفف ءءل ءءر بلاد المسلمفن (سلفمان بن حمد العوءة).
- ١٤- أرفشف الاوسمة: ءول ءور النصارى الأقباء اءءاء الءزو الصلفبى الفرنسفى لمصر.

- ١٥- أقباط مجرمون (د. هاني السباعي).
- ١٦- هولاكۆ (منصور عبدالحكيم).
- ١٧- المنارة المفقودة (د. عبدالله عزام).
- ١٨- دهولتهتى خيلافدت (تيكرام كهريم).
- ١٩- له نيتوان دويتنى و نه مرودا (X.A.M).
- ٢٠- ژيانى نازيزمان (حبيب محمد سعيد).
- ٢١- گولاوى سه رموز (صفى الرحمن مباركفورى).
- ٢٢- ته فسيري پامان.

پێرست

- ٣ ----- بێشه‌کی
- ٦ ----- ده‌روازه
- ١٣ ----- که‌مینه‌کان له که‌له‌پوری ئیسلامیدا
- ١٧ ----- جو‌ره‌کانی که‌مینه
- ٢٣ ----- په‌یماننامه‌ی ئه‌هلی "زیممه"
- ٢٧ ----- که‌مینه‌کان و ده‌وله‌تی موس‌لمانان
- جوله‌که‌کان و هه‌وله‌ به‌رده‌وامه‌ شکست خواردوه‌کانیان، له بۆ رووخاندنی
- ٣٥ ----- یه‌که‌مین ده‌وله‌تی ئیسلامی
- ٤٣ ----- جوله‌که‌ واز له خیانته‌ و فرت و فیکل ناهیتیت
- ٤٥ ----- به‌نو قینقاع، له هاو‌په‌یمانیه‌وه بۆ په‌یمان شکاندن
- ٤٨ ----- "که‌عبی کوری ئه‌شرف" یش نازاری خواو پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) ده‌دات
- هۆزی (بنو نچیر) و هه‌وله‌ شکست خواردوه‌که‌یان بۆ شه‌هید کردنی پێغه‌مبه‌ری خوا
- ٥٠ ----- (ﷺ)
- ٥٤ ----- (بنو قریشه) ش چووه پال ئه‌حزاب
- ٦١ ----- پیلانیکسی شکست خواردو بۆ شه‌هید کردنی پێغه‌مبه‌ر (ﷺ)
- ٦٢ ----- که‌مینه‌کان و رۆڵیان له که‌وتی ده‌وله‌تی (ئهنده‌لوس)دا
- ٧٢ ----- که‌مینه‌کان و رۆڵیان له هاو‌کاری کردنی مه‌غۆله‌کاندا بۆ داگیرکردنی به‌غداد.
- ٧٩ ----- کو‌کردنه‌وه‌ی هیز بۆ گرتنی شاری به‌غداد
- که‌مینه‌کان و رۆڵیان له هاو‌کاری کردنی مه‌غۆله‌کاندا بۆ داگیرکردنی دیمه‌شق
- ١٠٤ ----- به‌ره‌و داگیرکردنی دیمه‌شق

- کهمینه کان و پوٲیان له هاوکاری کردنی فهپه نسیه کان و هیترشکردنه سه ر میسرو
داگیر کردنی ----- ۱۰۸
- کهمینه کان و پوٲیان له کهوتنی دهولته عوسمانیدا ----- ۱۱۷
- خستنه پوی روٲ و کاریگه ری کهمینه کان به گاورو جوله کهوه له روخانندی دهولته
عوسمانیدا ----- ۱۱۹
- رمانی خیلافته ئیسلامی و سه ره تای نه هامه تیه کان؟! ----- ۱۵۲
- جیا کردنه وهی دین له دهولته، یه کهمین به ره همی رمانی خیلافته ئیسلامیه! ۱۵۴
- کوٲایی ----- ۱۶۱
- سه رچاوه کان ----- ۱۶۹

مونتداي اقرأ الثقافي

للكتب (كوردی - عربي - فارسي)

www.iqra.ahlamontada.com

به ئاوردانه وهمان له ميژووي ئيسلامي بومان دهرده كه ويته هيچ كات
زورينه و كه مينه نه كراوه به پيسهر، نه وه نه و ديمو كراسيه ته دروزنه
رؤژئاويه به ياسايه كي دهستكردي مرؤفه كان ديكتاتوريه تي زورينه
دهسه پيئيته و كه مينه كان ده كاته ژيردهسته و، بيانو ده داته عهلمانيه
داردهسته كاني خويان تا بكهونه و نزهي خه لك و قه سابخانه بيئنه وه.

نه وهش دادگهري به يامه كه ي پهره ردگار ه سه لآحه دينيكي نه يوبي
كورد زويان ده كاته سه روكي دهوله تيكي ئيسلامي و پيسهره وايه تي جهنگي
دژه خاچ به رهستان ده كات و له قوربان ده ئيت.

نه وهش ئيمامي ئيين ته يمييه و ئيين خه له كان و ئيين سه لآحي شاره زووري
و ... كه له نه ته وه شيرين و ئيسلام دؤسته كه ي كورد بون و هه مان كات
دهستي بالايان هه بوو له به ئاگاهيانا نه وه و ئاراسته كردني ئوممه تي
ئيسلامي دا.

نه وهش تاريخي كوڤي زيادي رزگار كهري نه نده لوسه، كه ناوبراو له
به ربه ركه كان بوو.

نه وه هه ربه كه له ئيمام تيرمزي و نه سائي و نه بوداو و دو ... خو ئه مانه
هيچيان عه ربه نه بون، به لام له زانستي قهرمو ده تا سيدا كه يشتنه لو تكه

له بلاو كراوه كاني كتبخانه ي بيخود

نرخي (3500) ديناره